

Utgiftsområde 13

Integration och jämställdhet

Utgiftsområde 13 – Integration och jämställdhet

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet.....	5
2.1	Utgiftsområdets omfattning.....	5
2.2	Utgiftsutveckling.....	5
2.3	Mål för utgiftsområdet.....	6
3	Integration	9
3.1	Mål för området.....	9
3.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	9
3.3	Resultatredovisning.....	10
3.3.1	Resultat utifrån indikatorer kopplat till målet för integrationspolitiken.....	10
3.3.2	Resultat utifrån andra bedömningsgrunder.....	20
3.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	25
3.5	Politikens inriktning	26
3.6	Budgetförslag.....	28
3.6.1	1:1 Integrationsåtgärder.....	28
3.6.2	1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	29
4	Diskriminering.....	31
4.1	Mål för området.....	31
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	31
4.3	Resultatredovisning.....	31
4.3.1	Arbetet för att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter.....	31
4.3.2	Den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.....	34
4.3.3	Handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.....	37
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	38
4.5	Politikens inriktning	39
4.6	Budgetförslag.....	40
4.6.1	2:1 Diskrimineringsombudsmannen	40
4.6.2	2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	41
5	Jämställdhet	43
5.1	Mål för området.....	43
5.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	43
5.3	Resultatredovisning.....	44
5.3.1	Jämn fördelning av makt och inflytande.....	44
5.3.2	Ekonomisk jämställdhet.....	45
5.3.3	Jämställd utbildning.....	47
5.3.4	Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.....	50
5.3.5	Jämställd hälsa.....	52
5.3.6	Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra.....	55
5.3.7	EU och internationellt samarbete	64
5.3.8	Jämställdhetsintegrering – strategin för att uppnå målen.....	65
5.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	67
5.5	Politikens inriktning	68
5.6	Budgetförslag.....	71
5.6.1	3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	71

5.6.2	3:2 Jämställdhetsmyndigheten	73
5.6.3	3:3 Bidrag för kvinnors organisering.....	74
6	Utanförskap.....	75
6.1	Mål för området.....	75
6.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	75
6.3	Resultatredovisning.....	76
6.3.1	Utveckling av utanförskap i Sverige	76
6.3.2	Övergripande åtgärder för att motverka utanförskap.....	80
6.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	81
6.5	Politikens inriktning	81
6.6	Budgetförslag.....	82
6.6.1	4:1 Åtgärder mot utanförskap	82

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2025 inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2025 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1 Integrationsåtgärder	98 925
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	4 964 625
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	142 746
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	105 919
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	571 039
3:2 Jämställdhetsmyndigheten	166 350
3:3 Bidrag för kvinnors organisering	48 163
4:1 Åtgärder mot utanförskap	168 000
Summa anslag inom utgiftsområdet	6 265 767

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	39 300	2026
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	40 000	2026
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	79 300	

2 Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar områdena Integration, Diskriminering, Jämställdhet och Utanförskap samt myndigheterna Diskrimineringsombudsmannen, Institutet för mänskliga rättigheter, Nämnden mot diskriminering och Jämställdhetsmyndigheten.

2.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna för 2023 uppgick till 4 490 miljoner kronor och är därmed 1 075 miljoner kronor (19,3 procent) lägre än vad som anvisades i budget för 2023. Skillnaden beror främst på att kostnaderna för ersättningar till kommunerna för mottagandet av ensamkommande barn och unga blev lägre än vad som antogs i statens budget. Jämfört med 2022 minskade utgifterna med 954 miljoner kronor (17,5 procent). Utgifterna för 2025 bedöms öka till följd av ökade kostnader för flyktingmottagandet. Därefter bedöms utgifterna minska 2026 och 2027 när kostnaderna för flyktingmottagandet i stället minskar.

Jämfört med ursprungligt beslutad budget för 2024 beräknas utgifterna bli 53 miljoner kronor lägre. För 2025 föreslår regeringen att 6 266 miljoner kronor anvisas inom området. För 2026 beräknas utgifterna till 4 426 miljoner kronor och 2 787 miljoner kronor för 2027.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Miljoner kronor

	Utfall 2023	Budget 2024 ¹	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Integration	3 305	3 820	3 821	5 064	3 252	1 785
1:1 Integrationsåtgärder	109	103	105	99	99	97
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	3 196	3 717	3 716	4 965	3 153	1 688
Diskriminering	238	249	246	249	257	250
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	139	139	136	143	146	149
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	99	111	110	106	111	101
Jämställdhet	735	797	742	786	749	694
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	620	675	619	571	531	476
3:2 Jämställdhetsmyndigheten	72	73	75	166	170	170
3:3 Bidrag för kvinnors organisering	43	48	48	48	48	48
Utanförskap	212	93	97	168	168	18
4:1 Åtgärder mot utanförskap	212	93	97	168	168	18
Totalt för utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet	4 490	4 959	4 906	6 266	4 426	2 747

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2025–2027 för utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Miljoner kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	4 018	4 018	4 018
Pris- och löneomräkning ²	6	11	15
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 004	-282	-469
<i>varav BP25³</i>	<i>-17</i>	<i>14</i>	<i>44</i>
Makroekonomisk utveckling	49	67	66
Volymer	1 189	537	-958
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt		75	75
Ny utgiftsram	6 266	4 426	2 747

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2025 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Miljoner kronor

	2025
Transfereringar ¹	5 617
Verksamhetsutgifter ²	647
Investeringar ³	1
Summa utgiftsram	6 266

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2023 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Mål för utgiftsområdet

De nuvarande målen för utgiftsområdet är:

Integrationspolitik

- Utrikes födda kvinnor och män ska ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter som den övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Detta förutsätter att den som långvarigt befinner sig i Sverige anstränger sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjligheter till integration. Integrationspolitiken ska bidra till social och kulturell, ekonomisk, språklig och demokratisk integration samt att genom utbildning förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund (prop. 2023/24:99, bet. 2023/24:FiU21, rskr. 2023/24:250).

Politik mot diskriminering

- Ett samhälle fritt från diskriminering (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Jämställdhetspolitik

- Att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Utanförskap

- Att antalet människor som lever i utanförskap ska minska, att parallella samhällsstrukturer ska bekämpas, att det egna ansvaret att bli en del av samhället ska uppmuntras samt att människors trygghet och livschanser ska öka (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13, bet. 2023/24:AU1, rskr. 2023/24:102).

3 Integration

3.1 Mål för området

Riksdagen har beslutat om ett nytt mål för integrationspolitiken: utrikes födda kvinnor och män ska ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter som den övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Detta förutsätter att den som långvarigt befinner sig i Sverige anstränger sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjligheter till integration. Integrationspolitiken ska bidra till social och kulturell, ekonomisk, språklig och demokratisk integration samt att genom utbildning förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund (prop. 2023/24:99, bet. 2023/24:FiU21, rskr. 2023/24:250).

Resultatredovisningen i denna proposition avser huvudsakligen budgetåret 2023. Därför sker redovisning och bedömning i förhållande till det tidigare målet för integrationspolitiken: lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Målet för integrationspolitiken är bredare än de insatser som finansieras inom utgiftsområdet. För att nå målet krävs generella åtgärder inom många olika områden, bl.a. arbetsmarknad och utbildning, som kompletteras med riktade åtgärder som bl.a. finansieras inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet. Integrationen påverkas av en rad olika faktorer, och resultat är ofta svåra att avgränsa från effekterna av åtgärder inom andra politikområden och av konjunkturutvecklingen.

Den första delen av redovisningen beskriver den generella utvecklingen för utrikes födda, i synnerhet utomeuropeiskt födda, på olika områden. I de fall uppgifter redovisas för gruppen europeiskt födda avses födda i Europa exklusive Sverige. Resultatredovisningen i denna del utgår ifrån nedanstående urval av indikatorer:

- Arbetsmarknad: arbetskraftsdeltagande, sysselsättningsgrad, arbetslöshet, mottagare av långvarigt ekonomiskt bistånd, etableringsgrad för nyanlända och självförsörjningsgrad
- Utbildning: andel inskrivna i förskola, kunskapsresultat i grundskolan, genomströmning i gymnasieskolan, deltagande i kommunal vuxenutbildning och deltagande utbildning i svenska för invandrare (sfi)
- Hälsa: det allmänna hälsotillståndet.

Jämfört med föregående års resultatredovisning har tidsbegränsade anställningar, undersysselsatta och inkomst från arbete utgått medan självförsörjningsgrad har tillkommit som central indikator. Förändringarna återspeglar integrationspolitikens ökade fokus på självförsörjning. Valdeltagande utgår tillfälligt i avsaknad av nya uppgifter jämfört med föregående år. Även trångboddhet i kombination med ansträngd boendeekonomi utgår tillfälligt på grund av att statistik inte finns tillgänglig. Utöver de centrala indikatorerna finns kompletterande indikatorer. I vissa delar baseras redovisningen även på bedömningsgrunder i form av återrapporteringar och andra

underlag från myndigheter, främst Statens skolverk, Boverket och Folkhälso-myndigheten.

Den andra delen av redovisningen följer anslagsstrukturen inom utgiftsområdet. Bedömningsgrunder för resultatredovisningen i denna del baseras i huvudsak på åter-rapporteringar från myndigheter, främst länsstyrelserna och Migrationsverket.

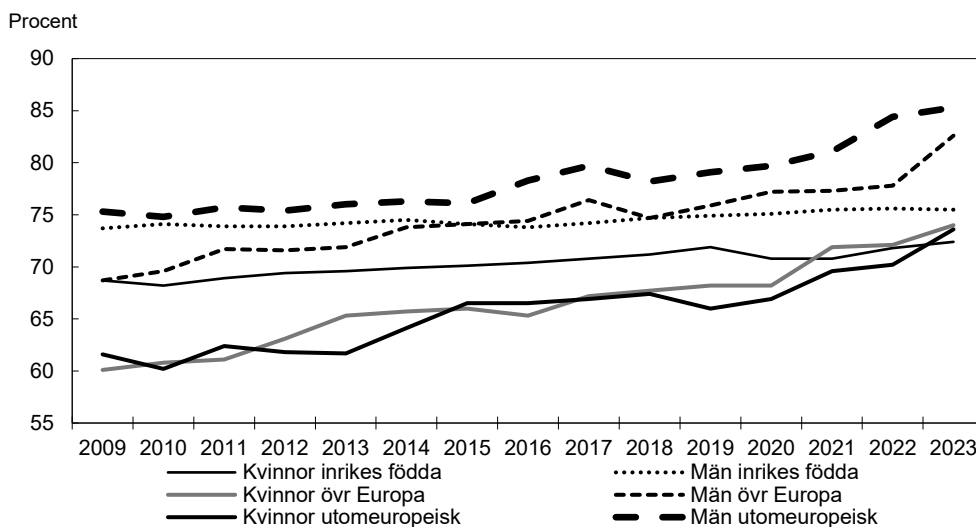
3.3 Resultatredovisning

3.3.1 Resultat utifrån indikatorer kopplat till målet för integrationspolitiken

Arbetsmarknad

Arbetskraftsdeltagandet har fortsatt att öka under den senaste fjortonårsperioden, sär-skilt bland europeiskt födda, men även bland utomeuropeiskt födda (se diagram 3.1). Under 2023 uppgick arbetskraftsdeltagandet bland utomeuropeiskt födda till 74 procent för kvinnor och 85 procent för män, vilket för kvinnor utgör en ökning med 4 procentenheter jämfört med föregående år. Bland inrikes födda har arbets-kraftsdeltagandet varit relativt stabilt över tid, med 72 procent för kvinnor och 76 procent för män under 2023. Generellt sett har män ett högre arbetskrafts-deltagande än kvinnor.

Diagram 3.1 Arbetskraftsdeltagande bland inrikes födda, europeiskt födda och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

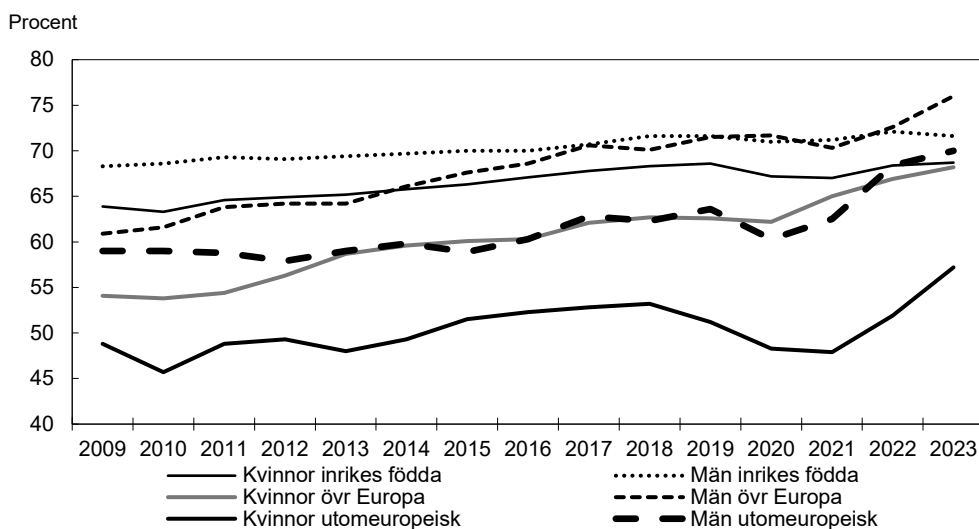
Källa: Egna bearbetningar av data från Statistiska centralbyrån, Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Årsmedeltal 2009–2023.

I jämförelse med övriga EU-länder hade Sverige det högsta arbetskraftsdeltagandet och den näst högsta sysselsättningsgraden (20–64 år) 2023. Utrikes födda har dock oftare en svagare anknytning till arbetsmarknaden än inrikes födda. Generellt gäller att med längre vistelsetid minskar skillnaderna i arbetsmarknadsetablering mellan inrikes och utrikes födda. Andra faktorer som påverkar utrikes födda kvinnors och mäns etablering på arbetsmarknaden är bl.a. konjunkturläge, tidigare arbetslivserfarenhet, utbildningsnivå, språkkunskaper, hälsa, nätverk, tillgång till etableringsinsatser och diskriminering på arbetsmarknaden. Utrikes födda kvinnor har en svagare anknytning än både inrikes födda kvinnor och utrikes födda män. Det bekräftas i Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärderings (IFAU) studie Arbetsmarknadsetablering bland flyktingar och deras anhöriga i Sverige, Norge och Danmark

(2023:18). Utomeuropeiskt födda kvinnor är sysselsatta i lägre utsträckning även på längre sikt och har lägre inkomster. En orsak till detta kan enligt studien vara att kvinnor oftare arbetar deltid och tar större ansvar för hemmavarande barn.

Under de senaste fjorton åren har sysselsättningsgraden ökat betydligt för både kvinnor och män födda i Europa, medan utvecklingen har varit svagare bland både de födda utanför Europa och inrikes födda (se diagram 3.2). Sysselsättningsgraden för utomeuropeiskt födda kvinnor och män har dock ökat väsentligt sedan nedgången som orsakades av pandemin. År 2023 var sysselsättningsgraden 64 procent för utomeuropeiskt födda och 70 procent för inrikes födda, att jämföra med 61 respektive 71 procent under föregående år. Även om sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda har minskat är det fortsatt bland de högsta i EU, vilket till stor del förklaras av att Sverige har en låg sysselsättningsgrad bland utomeuropeiskt födda kvinnor och en relativt hög sysselsättningsgrad bland inrikes födda kvinnor jämfört med flera andra EU-länder. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan könen var störst bland utomeuropeiskt födda, där skillnaden uppgick till 13 procentenheter. Skillnaden har dock minskat med 3 procentenheter jämfört med föregående år.

Diagram 3.2 Sysselsättningsgraden bland inrikes födda, europeiskt födda och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

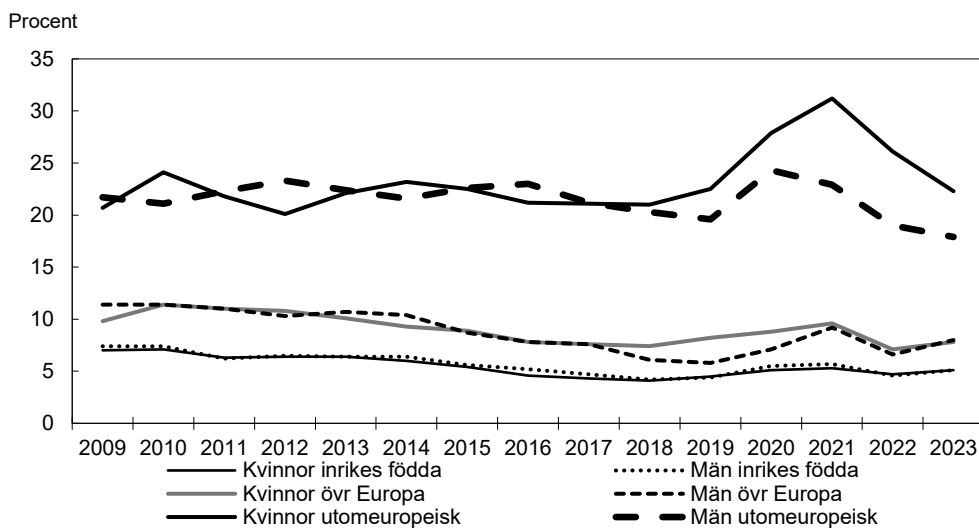

Källa: Egna bearbetningar av data från Statistiska centralbyrån, Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Årsmedeltal 2009–2023.

Arbetslösheten minskade 2023 bland utrikes födda, men ökade bland inrikes födda (se diagram 3.3). Minskningen var särskilt tydlig bland utrikes födda kvinnor. År 2023 var andelen arbetslösa 20 procent bland utomeuropeiskt födda, 8 procent bland europeiskt födda och 5 procent bland inrikes födda. Skillnaden mellan kvinnor och män är större bland utomeuropeiskt födda än bland europeiskt och inrikes födda. Jämfört med föregående år har arbetslösheten bland utomeuropeiskt födda minskat med 2 procentenheter medan arbetslösheten bland europeiskt födda har ökat med en procentenhet. Utomeuropeiskt födda kvinnor hade den högsta arbetslösheten med närmare 22 procent, vilket är en minskning med 4 procentenheter jämfört med föregående år.

Antalet inskrivna på Arbetsförmedlingen som har varit arbetslösa minst 12 månader är högre bland utomeuropeiskt födda än bland inrikes födda. Under 2023 uppgick antalet långtidsarbetslösa till närmare 73 000 utomeuropeiskt födda, jämfört med drygt 51 000 inrikes födda. Antalet långtidsarbetslösa har minskat för båda grupperna jämfört med föregående år.

Diagram 3.3 Arbetslösheten bland inrikes födda, europeiskt födda och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Andelen självförsörjande har ökat

Regeringen har tagit fram ett självförsörjningsmått som beaktar inkomstnivå och som ska betraktas som ett komplement till sysselsättningsmättet enligt AKU. Självförsörjningsmättet avser att mäta hur stor andel av individer i förvärvsaktiv ålder (20–64 år) som under ett år arbetar, alternativt erhåller annan egen inkomst, i sådan omfattning att de antas vara självförsörjande.

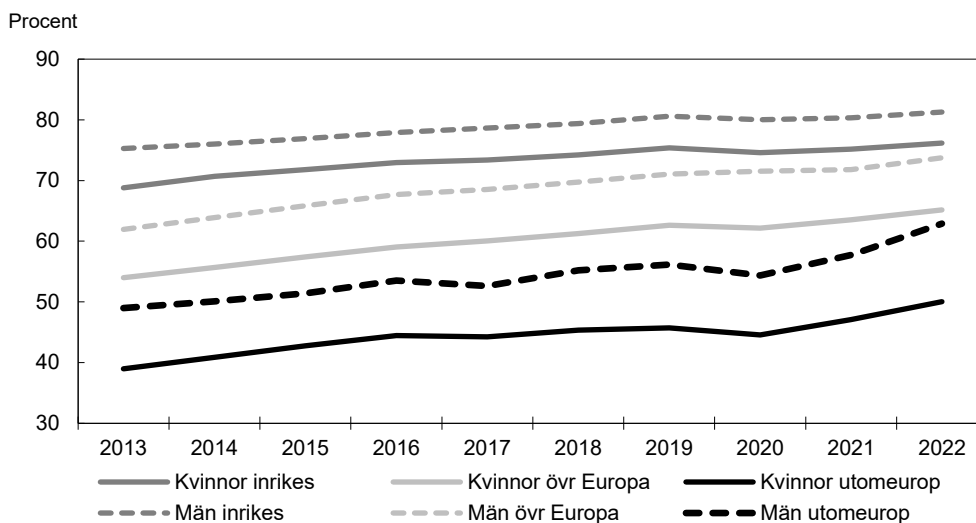
Andelen självförsörjande har ökat sett över de senaste tio åren, med en kortvarig nedgång i samband med covid-19-pandemin (se diagram 3.4). Flera faktorer ligger bakom ökningen, främst en ökande sysselsättningsgrad mellan 2013 och 2022 för såväl inrikes som utrikes födda liksom en ökad andel heltidsarbetande bland kvinnor. Båda dessa faktorer har bidragit till att fler individer har kommit över inkomstgränsen för att klassificeras som självförsörjande.

Självförsörjningsgraden uppgick 2022 till 79 procent för inrikes födda, 69 procent för födda i övriga Europa och 57 procent för utomeuropeiskt födda. Under den senaste tioårsperioden har andelen självförsörjande ökat med 7 procentenheter för inrikes födda, 12 procentenheter bland födda i övriga Europa och 13 procentenheter för utomeuropeiskt födda. Ökningen för den senare gruppen kan delvis förklaras av att arbetsmarknadsinträdet har gynnats av att den genomsnittliga vistelsetiden har stigit i takt med att färre har invandrat under senare år.

Individer vars självförsörjningsgrundande inkomst understiger tre inkomstbasbelopp under ett år klassificeras som ej självförsörjande. Heltidsstuderande utgör dock en egen kategori. Andelen heltidsstuderande uppgick 2022 till knappt 6 procent bland såväl inrikes som utomeuropeiskt födda.

År 2022 var ca 20 procent av befolkningen i åldern 20–64 år, knappt 1,2 miljoner individer, ej självförsörjande. Av gruppen utrikes födda i åldern 20–64 år var 34 procent, eller knappt 500 000 personer, ej självförsörjande.

Diagram 3.4 Andel självförsörjande bland inrikes födda, europeiskt födda och utomeuropeiskt födda i åldern 20–64 år

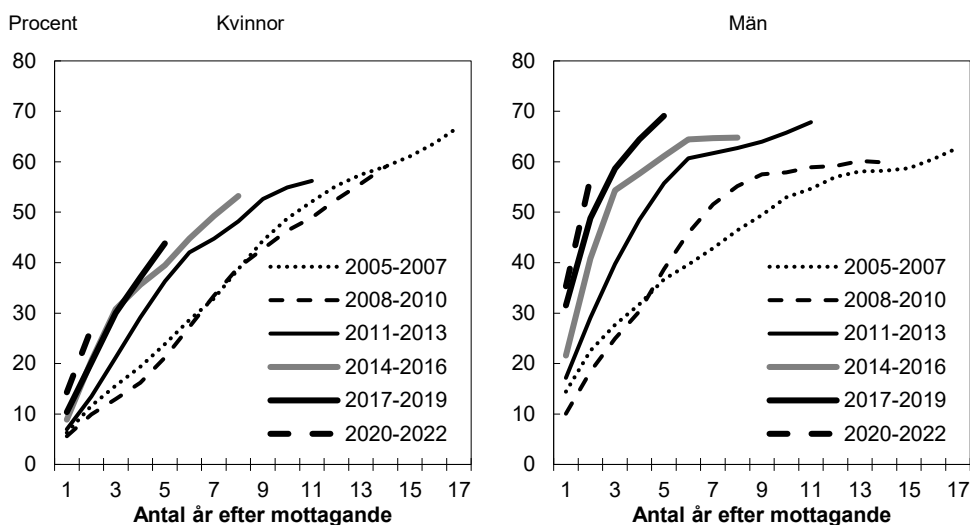
Anm.: Beräkningarna avser individer 20–64 år som är bosatta i Sverige hela året. Som självförsörjningsgrundande inkomst räknas bruttolön, inkomst av aktiv näringsverksamhet, inkomst av kapital, vissa arbetsrelaterade transfereringar samt inkomstrelaterad pension. Inkomstgränsen för självförsörjning har satts till tre inkomstbasbelopp, vilket 2022 motsvarade en årsinkomst på 213 000 kronor.

Källa: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Nyanländas etablering stiger med vistelsetiden

Sysselsättningen för personer som har invandrat till Sverige som flyktingar eller anhöriga till dessa ökar generellt med vistelsetiden. Nyanländas etablering på arbetsmarknaden har successivt förbättrats sedan etableringsreformen infördes i december 2010. Kohorter som mottagits från 2011 och framåt har haft en snabbare progression än tidigare kohorter (se diagram 3.5). År 2022 var 54 procent etablerade bland de nyanlända som togs emot i en kommun 2019. Tre år efter kommunmottagandet var 59 procent av männen etablerade medan motsvarande andel bland kvinnor uppgick till 30 procent.

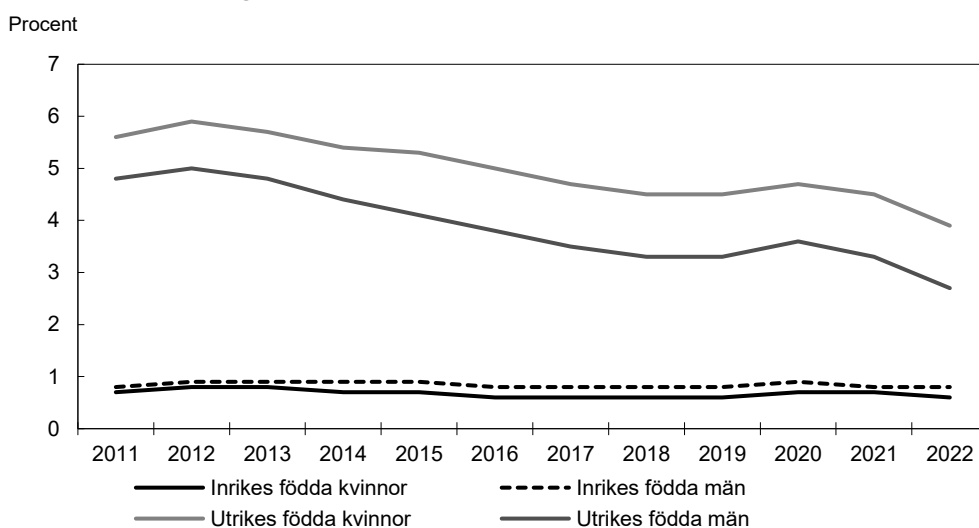
Nyanlända kvinnor etableras i en betydligt långsammare takt än nyanlända män, men även bland kvinnor stiger etableringsgraden med vistelsetiden. Bland dem med en vistelsetid på minst 15 år uppgick andelen etablerade kvinnor med anställning till 64 procent 2022 medan motsvarande andel var 60 procent bland män. Ytterligare 4 procent av kvinnorna och 12 procent av männen arbetade som aktiva företagare, vilka dock inte ingår i etableringsmättet.

Diagram 3.5 Etableringsgrad nyanlända mottagna 2005–2022 fördelat efter vistelsetid i Sverige

Anm.: Med nyanlända avses kommunmottagna flyktingar och deras anhöriga i åldersgruppen 20–64 år respektive referensår. Senaste referensår är 2022. De mottagna har i diagrammet klustrats i grupper med treårsintervall. Som etablerade räknas individer som har varit anställda under varje enskilt referensår och haft en löneinkomst som uppgår till minst 60 procent av medianinkomsten för individer som har förgymnasial utbildning. Individer som har deklarerat för aktiv näringsverksamhet ingår inte bland de etablerade. Statistiken baseras fr.o.m. 2019 på arbetsgivardeklarationer på individnivå (AGI). Tidsseriebrottet innebär att statistiken ska tolkas med försiktighet vid jämförelser mellan åren.

Källa: Statistiska centralbyrån, särskild beställning, egna beräkningar.

Andelen som är mottagare av ekonomiskt bistånd i åldrarna 20–64 år är högre bland utrikes födda än bland inrikes födda. Samtidigt minskar andelen utrikes födda som erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd och gapet mellan inrikes och utrikes födda har minskat över tid. Under år 2022 var andelen långvariga biståndsmottagare bland utrikes födda kvinnor 4 procent och bland utrikes födda män närmare 3 procent. För såväl inrikes födda kvinnor som män var andelen mindre än 1 procent. Av diagram 3.6 framgår även att utrikes födda kvinnor i högre utsträckning än utrikes födda män erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd och att utrikes födda kvinnor är den grupp där störst andel erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd. Se vidare utgiftsområde 9.

Diagram 3.6 Mottagande av ekonomiskt bistånd i minst 10 månader, fördelat på bakgrund och kön

Källa: SCB, särskild beställning från databasen STATIV.

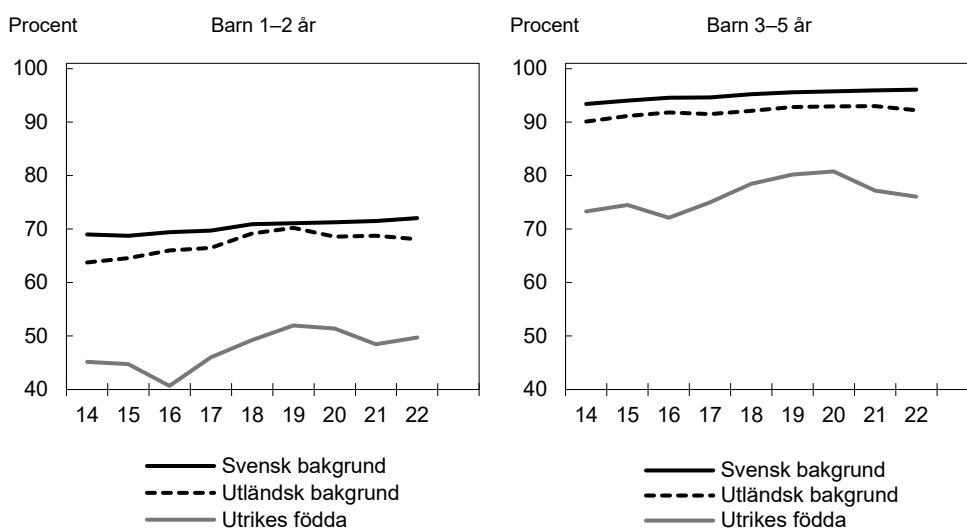
Utbildning

Genom utbildning läggs en viktig grund för barns framtida möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Utrikes födda elever och elever med utländsk bakgrund har sämre förutsättningar än elever med svensk bakgrund och presterar därför ofta sämre i skolan än svenskfödda elever. Situationen förtydligas i en rapport från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), som konstaterar att unga med utländsk bakgrund är överrepresenterade både i den lägre delen av utbildningsfördelningen (lägre meritvärden, fler obehöriga, fler icke-examinerade på gymnasiet) och i den högre delen (övergång till och examination från högskola) (ESO 2023:8).

Högt deltagande i förskolan men lägre för utrikes födda barn

Förskolan kan stimulera språkutveckling och bidra till bättre förutsättningar i grundskolan. Som visas i diagram 3.7 är deltagandet i förskolan generellt sett högt, särskilt bland barn 3–5 år, men det finns betydande skillnader beroende på bakgrund. Bland barn födda i Sverige med minst en inrikes född förälder deltog 96 procent i åldern 3–5 år och 74 procent i åldern 1–2 år 2023. Bland inrikes födda barn med två utrikes födda föräldrar deltog 92 procent i åldern 3–5 år och 69 procent i åldern 1–2 år. Deltagandet är avsevärt lägre bland utrikes födda barn, oavsett föräldrarnas bakgrund, där 79 procent av barnen i åldern 3–5 år deltog och 52 procent av barnen i åldern 1–2 år 2023. Skillnaderna i deltagande utifrån bakgrund har varit stora under hela perioden 2014–2023, med små skillnader mellan könen.

Diagram 3.7 Deltagande i förskolan utifrån svensk och utländsk bakgrund samt utrikes födda, 2014–2023

Anm.: Gruppen Svensk bakgrund avser barn som är födda i Sverige med minst en inrikes född förälder. Gruppen Utländsk bakgrund avser barn som är födda i Sverige och har två utrikes födda föräldrar. Gruppen Utrikes födda avser barn som är utrikes födda oavsett om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda.

Källa: SCB, särskild beställning.

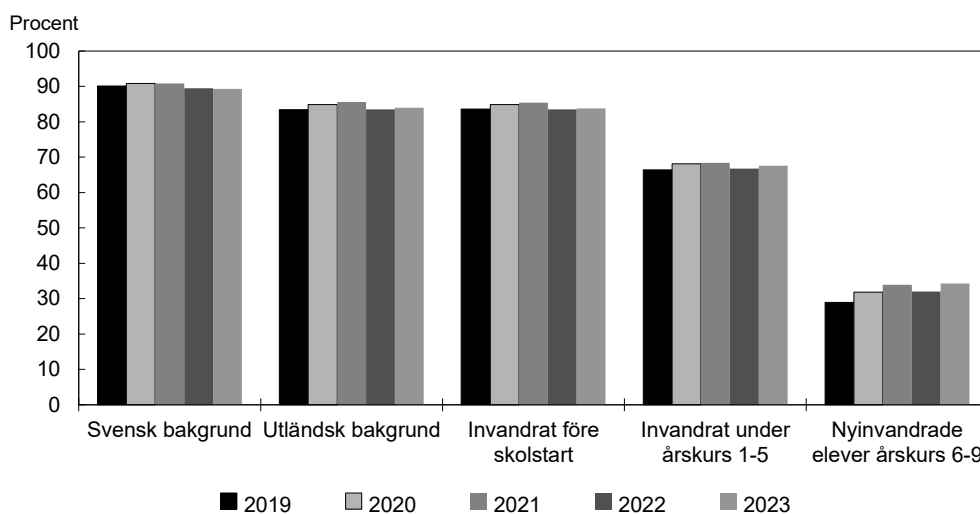
Andel behöriga till gymnasieskolan efter grundskolan lägst för nyinvandrade elever

Av samtliga elever som gick ut årskurs 9 i grundskolan 2023 var 15 procent utrikes födda medan 11 procent hade utländsk bakgrund och var födda i Sverige. Andelen elever med svensk bakgrund, dvs. elever födda i Sverige med minst en inrikes född förälder var 73 procent. Av samtliga elever hade 5 procent invandrat före ordinarie skolstart, 7 procent under årskurs 1–5 och 2 procent under årskurs 6–9. Det finns i samtliga grupper inga större skillnader mellan andelen flickor och pojkar.

Det finns skillnader i andelen elever som efter avslutad grundskola är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram beroende på bakgrund och när eleven börjat i svensk skola (se diagram 3.8). Vårterminen 2023 uppgick andelen behöriga till 84 procent

bland såväl elever med utländsk bakgrund som utrikes födda elever som invandrat före skolstart, jämfört med 89 procent för elever med svensk bakgrund. Sammantaget var 85 procent av alla elever som slutade årskurs 9 vårterminen 2023 behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan, medan ca 18 000 elever saknade behörighet. Bland elever som har invandrat i årskurs 1–5 var 68 procent behöriga, jämfört med 34 procent bland elever som invandrat i årskurs 6–9. Skillnaderna i behörighet mellan de olika grupperna visar att tiden i svensk skola har stor betydelse för behörighet till gymnasieskolan. Även föräldrarnas utbildningsnivå har större betydelse för elever som har varit kortare tid i Sverige jämfört med andra elever. Flickor var i högre grad behöriga till gymnasieskolans nationella program 2023, oavsett bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå. (Skolverket, Slutbetyg i grundskolan, våren 2023) Se vidare utgiftsområde 16 avsnitt 3.3.

Diagram 3.8 Behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram, utifrån bakgrund

Anm.: Gruppen Svensk bakgrund avser elever som är födda i Sverige med minst en inrikes född förälder. Gruppen Utländsk bakgrund avser elever som är födda i Sverige och har två utrikes födda föräldrar. Gruppen Invandrat före skolstart avser utrikes födda elever som har invandrat före ordinarie skolstartsalder oavsett var föräldrarna är födda. Gruppen Invandrat under årskurs 1–5 avser utrikes födda elever som har invandrat under årskurs 1–5, oavsett var föräldrarna är födda. Gruppen Nyinvandrade elever årskurs 6–9 avser utrikes födda elever som har utrikes födda föräldrar och har kommit till Sverige under de senaste fyra åren, dvs. under årskurs 6–9.

För ytterligare könsuppdelad statistik, se utgiftsområde 16 avsnitt 3.3.

Källa: Skolverket.

Hösten 2019 började 113 700 ungdomar gymnasieskolan i år 1. Av elevkullen som då påbörjade ett nationellt program hade 74 procent tagit gymnasieexamen 2023. Den totala andelen som har tagit examen eller fått studiebevis utfärdad är lägre bland utrikes födda elever och elever med utländsk bakgrund än bland elever med svensk bakgrund. Studiebevis utfärdas för de elever som har slutfört ett nationellt program men inte uppfyller kraven för gymnasieexamen. Av nyinvandrade elever som påbörjade gymnasieskolan höstterminen 2019 var det 29 procent av kvinnorna och 24 procent av männen som 2023 hade en gymnasieexamen, vilket är oförändrat för kvinnor men en minskning för män med 3 procentenheter jämfört med föregående år. Bland elever med utländsk bakgrund hade 60 procent av kvinnorna respektive 49 procent av männen uppnått gymnasieexamen 2023.

PISA visar att tid i landet har betydelse för kunskapsresultatet

Under 2022 genomfördes för åttonde gången OECD:s internationella kunskapsundersökning PISA, som undersöker 15-åriga elevers kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap (se vidare utg.omr. 16 avsnitt 3.3). I både Sverige och OECD som helhet presterar elever med utländsk bakgrund, dvs. elever som är utrikes födda eller har två utrikes födda föräldrar, på en lägre genomsnittlig nivå jämfört med

elever med inhemsk bakgrund dvs. elever som har minst en förälder som är född i Sverige. I Sverige är dessa skillnader i resultat större än OECD-genomsnittet.

Elever födda i Sverige med utländsk bakgrund har högre resultat än elever som är födda utomlands. Elever som invandrat före skolstart presterar i genomsnitt bättre resultat än elever som invandrat efter skolstart. Elever som invandrat före skolstart presterar på samma nivå som elever som är födda i landet med utländsk bakgrund i såväl Sverige som flertalet OECD-länder. Tiden i landet har alltså betydelse för att fullt ut kunna tillgodogöra sig undervisningen. I Sverige uppgår andelen elever som invandrat efter skolstart till 58 procent av samtliga utrikes födda elever med utländsk bakgrund, vilket är ungefär 10–20 procentenheter högre än i övriga nordiska länder. Motsvarande andel för OECD i genomsnitt är 53 procent.

Kunskaper i svenska språket en central faktor

Goda kunskaper i det svenska språket är en viktig förutsättning för att etablera sig i samhället och på arbetsmarknaden. I en rapport från SCB som baseras på självupplevda hinder till arbete bland utrikes födda i Sverige och EU, framgår att andelen utrikes födda som har deltagit i någon form av språkkurs i boendelandets huvudspråk är betydligt högre i Sverige än i övriga EU (Arbetsmarknaden för utrikes födda, 2023). Trots detta var andelen utrikes födda som upplevde någon form av hinder för att få ett lämpligt arbete högre i Sverige än i övriga EU. I Sverige var det vidare en högre andel utrikes födda som uppgav språket som ett hinder för att få arbete jämfört med EU. För utrikes födda kvinnor i Sverige uppgavs språket utgöra det största hindret.

Under 2023 deltog 123 000 elever i sfi med kommunal huvudman varav 63 procent kvinnor och 37 procent män. Antalet elever är i stort sett oförändrat jämfört med föregående år, men har minskat sedan 2018 parallellt med ett minskat antal nyanlända. Av kursdeltagarna läste 19 procent inom studieväg 1, 40 procent inom studieväg 2 och 41 procent inom studieväg 3. Vilken studieväg som är aktuell styrs huvudsakligen av elevens utbildningsbakgrund. Likt tidigare år var det 2023 vanligare bland kvinnor än män att avsluta kursen med godkänt betyg, 56 respektive 43 procent.

Inom sfi finns sedan länge problem med låg genomströmning och studieavbrott. I en rapport konstaterar Skolverket (Studieavbrott och genomströmning i sfi, 2024) en minskad genomströmning mellan 2018–2022 och att mer än var tredje elev inte har avslutat någon kurs inom fem år. Både antalet studieveckor och närvarotimmar är högre för elever med kort studiebakgrund. Rapporten visar vidare att genomströmningen är låg vid arbete parallellt med studier och att ålder har en negativ påverkan på om eleverna avslutar kurs D. Studieavbrott i sfi sker ofta på grund av anställning, övergång till studier i övriga komvux, flytt, familje- och hälsoskäl eller längre ledigheter från studierna.

Andelen avbrott minskade totalt sett i de flesta studievägar och kurser mellan 2022 och 2023. Andelen som gjorde avbrott totalt sett var dock högre jämfört med 2021. Av de kursdeltagare som avslutade eller avbröt en kurs i sfi under 2023 var det 51 procent som avslutade kursen med godkänt betyg och 3 procent som avslutade kursen utan godkänt betyg, medan 46 procent avbröt kursen. Andelen som avbröt studierna var högre bland män än bland kvinnor, 54 respektive 40 procent. (Skolverket 2024, Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning 2023).

Genomströmning och progression i sfi kan även åskådliggöras genom att följa hur stor andel av sfi-elever som är kvar i sfi-studier under åren efter första kursstart. Av de som påbörjade sina sfi-studier år 2017 var 76 procent bland kvinnorna och 72 procent bland männen kvar nästföljande år. Därefter har andelen avtagit ju längre tid som förflutit efter att eleverna påbörjat sina studier. Cirka 15 procent bland kvinnorna och

10 procent bland männen som påbörjade sfi år 2017 var fortfarande kvar i sfi fyra år senare. Andelen som är kvar i sfi minskar gradvis för varje efterföljande studiekohort.

Bland elever som avslutade sfi år 2019 hade den grupp som avslutat utan godkänd kurs i högre utsträckning än övriga en etablerad ställning på arbetsmarknaden efter två år, men även en högre andel som varken arbetade eller studerade. Bland elever som fått godkänt i sfi kurs D 2019 ägnade sig 47 procent åt vidare studier två år senare, och andelen i denna grupp som varken arbetade eller studerade var 9 procent.

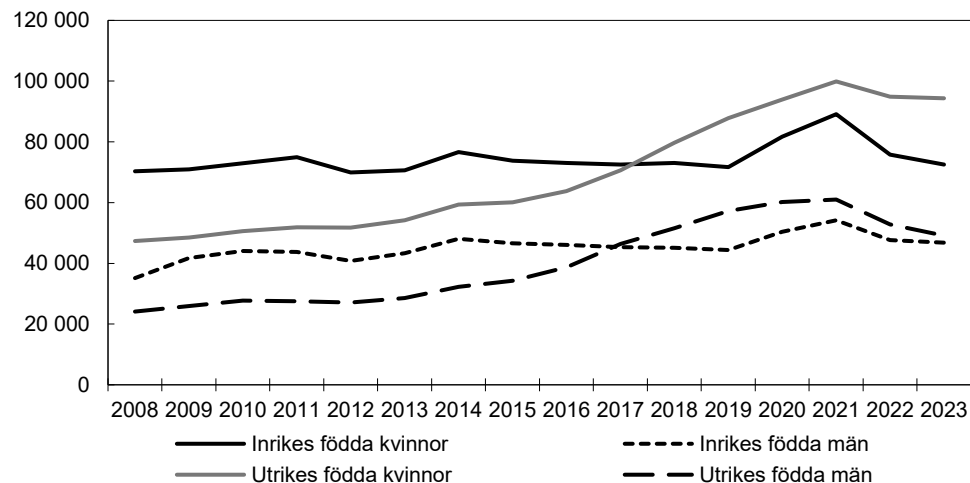
Kommunal vuxenutbildning är en viktig väg till arbete

Kommunal vuxenutbildning (komvux) är en viktig väg till arbete för många nyanlända vuxna och för de nyanlända som antingen inte uppnått behörighet till gymnasieskolans nationella program före 20 års ålder eller som inte uppnått examen eller studiebevis för nationellt program. Diagram 3.9 visar att antalet utrikes födda elever inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå har ökat kraftigt sedan 2008. År 2022 utgjorde utrikes födda drygt hälften av eleverna inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå, såväl totalt (55 procent) som bland kvinnor respektive män (57 respektive 51 procent). Utrikes födda kvinnor var fortsatt den största gruppen inom komvux medan inrikes födda män var den minsta.

Andelen utrikes födda inom komvux på grundläggande respektive gymnasial nivå har ökat markant sedan 2008, men var 2023 i stort sett oförändrad jämfört med föregående år (94 respektive 47 procent). Inom komvux på grundläggande nivå minskade antalet utrikes födda elever med drygt 1 procent jämfört med föregående år till närmare 62 300 elever 2023, medan antalet utrikes födda på gymnasial nivå minskade med 4 800 personer till 103 000 elever.

Diagram 3.9 Antal elever i kommunal vuxenutbildning, inrikes och utrikes födda

Antal elever

Källa: Skolverket.

Det är inga större skillnader i utbildningsbakgrund mellan könen bland elever inom komvux. Andelen med gymnasial utbildning var dock mer än dubbelt så hög bland inrikes födda elever jämfört med utrikes födda elever (74 respektive 34 procent). Andelen med eftergymnasial utbildning var i stället mer än dubbelt så stor bland utrikes födda jämfört med inrikes födda elever (35 respektive 14 procent).

Bland de utrikes födda som avslutat studier inom komvux under 2019 var totalt 41 procent etablerade på arbetsmarknaden två år senare (se tabell 3.1). Det är en minskning med 2 procentenheter jämfört med året innan. Motsvarande etablerings-

grad för inrikes födda var 44 procent. Utrikes födda kvinnor är i något lägre grad etablerade efter utbildningen jämfört med utrikes födda män.

Tabell 3.1 Etableringsstatus bland utrikes födda två år efter avslutad kommunal vuxenutbildning under 2019

	Totalt	Kvinnor	Män
Etablerad ställning på arbetsmarknaden	41	39	44
Osäker ställning på arbetsmarknaden	13	12	15
Svag ställning på arbetsmarknaden	14	14	13
Studier på högskola	10	11	8
Övriga studier	4	4	4
Varken arbete eller studier	18	20	15

Källa: Skolverket.

Regional yrkesvuxenutbildning och yrkeshögskolan ökar möjligheterna till etablering på arbetsmarknaden

Yrkesvuxenutbildning (yrkesvux) och yrkeshögskola är viktiga vägar för att fler vuxna ska komma i arbete och egenförsörjning. Ungefär hälften av de som går en utbildning inom ramen för regionalt yrkesvux är utrikes födda. Bland elever som avslutade regionalt yrkesvux 2020 hade 76 procent av både utrikes och inrikes födda elever någon grad av anknytning till arbetsmarknaden året efter att de avslutat sina studier. Andelen med etablerad ställning på arbetsmarknaden året efter studierna var dock högre bland inrikes födda än bland utrikes födda elever, 45 respektive 36 procent.

Bland annat i syfte att stärka integrationen finns en särskild satsning på kombinationsutbildningar inom regionalt yrkesvux, där yrkesutbildning kombineras med sfi eller svenska som andraspråk. Andelen som efter avslutad utbildning 2020 har någon grad av anknytning till arbetsmarknaden året efter är avsevärt högre för elever som avslutat en kombinationsutbildning än för elever som enbart har läst sfi (68 respektive 52 procent). Det finns dock inga större skillnader vad gäller andelen med etablerad ställning på arbetsmarknaden.

Andelen utrikes födda bland de som påbörjat studier inom yrkeshögskolan har ökat mellan 2007 och 2023, från 15 till 27 procent. Av de som examinerades 2022 hade inrikes födda arbete året efter examen i högre utsträckning än utrikes födda, 90 respektive 83 procent. Samtidigt var skillnaden mellan andelen i arbete före och efter utbildningen större bland utrikes födda än inrikes födda, 17 respektive 14 procent. Det var inte någon större skillnad i andel kvinnor respektive män bland utrikes födda eller inrikes födda. Se vidare utgiftsområde 16 avsnitt 4.3.2.

Hälsa

Statistiska centralbyrån (SCB) mäter självskattad hälsa i undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC). För 2023 finns ingen statistiskt säkerställd skillnad i självskattad hälsa mellan inrikes och utrikes födda. Däremot uppger män i högre grad än kvinnor att de har bra hälsa, såväl bland inrikes som utrikes födda.

Friluftsliv, kultur och idrott kan bidra till att upprätthålla och förbättra folkhälsan (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 16.7 respektive utg.omr. 17 avsnitt 16.6). Den senaste uppföljningen av de friluftspolitiska målen visar att personer med funktionsnedsättning, utländsk bakgrund liksom med lägre utbildning eller inkomst utövar friluftsliv i lägre grad än andra (Uppföljning av målen för friluftslivspolitiken 2023, Naturvårdsverket).

3.3.2 Resultat utifrån andra bedömningsgrunder

Insatser för främjande av integration

Detta avsnitt avser verksamhet och insatser som finansieras via anslaget 1:1 *Integrationsåtgärder*.

Statsbidraget till organisationer bildade på etnisk grund har avvecklats

I enlighet med riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2024 har statsbidraget till organisationer bildade på etnisk grund avvecklats. Under 2023 beviljade Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) stöd om totalt 18,9 miljoner kronor till 42 organisationer.

Många aktörer vill erbjuda tidiga insatser för personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet samt asylsökande

Under 2023 fördelade länsstyrelserna 58 miljoner kronor i statsbidrag enligt förordningen (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl., varav 20 miljoner kronor avsåg samhällsinformation och insatser som främjar hälsa. Medlen får lämnas till civilsamhällets organisationer samt till kommuner eller kommunalförbund och syftar till att motverka passivisering under asyltiden, att underlätta kontakter med den svenska arbetsmarknaden och att främja en framtida etablering för dem som beviljas uppehållstillstånd. Insatserna kan även rikta sig till personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Under 2023 inkom sammanlagt 270 ansökningar om totalt 187 miljoner kronor till länsstyrelserna, varav 145 ansökningar beviljades. Länsstyrelserna bedömer att det finns en god kapacitet i länen att tillgodose behovet av insatser.

Medel för insatser tillgängliga för asylsökande och personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet fördelades även av Folkbildningsrådet (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 17).

Lokala insatser för att främja etablering är ett komplement

Enligt länsstyrelsernas redovisning i enlighet med uppdraget i regleringsbrevet för budgetåret 2023 fördelades sammanlagt 35 miljoner kronor till kommuner enligt 37 a § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar under 2023, varav 4 miljoner utgjordes av återbetalda medel från tidigare §37a-insatser. Medlen syftar till att underlätta etableringen i samhället, skapa nätverk, stödja språkinlärning eller ge socialt stöd till ensamkommande barn. Under 2023 inkom 92 ansökningar motsvarande 60 miljoner kronor, varav 72 ansökningar beviljades. Av de beviljade insatserna riktade sig 56 till föräldralediga och andra personer med små barn, varav ett stort antal insatser fokuserade på språkinlärning. Andelen insatser som genomförs i samverkan med civilsamhället har minskat något under 2023.

Regeringen beslutade i mars 2023 om en treårig satsning på öppen förskola för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner, SKR (A2023/00122).

Uppföljning och utvärdering av integrationen

Under 2023 användes ca 1,1 miljoner kronor för uppföljning och utvärdering av integrationen. Av dessa medel fick Statistiska centralbyrån (SCB), liksom föregående år, 900 000 kronor för att fortsätta redovisa registerstatistik om integration på nationell, regional och lokal nivå på sin webbplats. Därtill fick SCB 200 000 kronor under 2023 för genomförandet av uppdraget att genomföra en fördjupad analys om utanförskap (A2023/01649).

Hemutrustningslån

Förordningen (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar upphävdes 2022 men bestämmelserna gäller fortfarande för beslutade lån. Hemutrustningslån hanteras av Centrala studiestödsnämnden (CSN). Inga utbetalningar har gjorts under 2023.

Vid utgången av 2023 hade 44 800 låntagare en skuld till CSN, jämfört med 55 000 låntagare 2022. Den utestående fordran uppgick 2023 till 757 miljoner kronor, vilket är en minskning med 107 miljoner kronor jämfört med föregående år. Det totala inbetalda beloppet för 2023 minskade jämfört med 2022 med 24 procent till 95 miljoner kronor. Den minskade återbetalningen förklaras av att andelen låntagare med betalningssvårigheter ökar efterhand som lån till personer med betalningsförmåga slutregleras.

Statlig ersättning vid mottagande av nyanlända i kommunerna

Staten har ett ekonomiskt ansvar för flyktingmottagandet och ersätter kommuner och regioner för kostnader relaterade till mottagandet av nyanlända inklusive ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd. Statlig ersättning vid flyktingmottagande finansieras via anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande*.

För ersättningar avseende personer som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), se utgiftsområde 8. Även personer från Ukraina med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet omfattas av LMA. Den 25 juni 2024 beslutade Europeiska unionens råd att förlänga det tillfälliga skyddet för personer som flytt kriget i Ukraina till den 4 mars 2026. Beslutet medför att en stor andel av de personer som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet kan folkbokföras i Sverige. I samband med folkbokföring upphör personerna att omfattas av LMA. Regeringen har den 23 maj 2024 beslutat att överlämna propositionen Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd till riksdagen (se utg.omr. 8 avsnitt 2.7).

Det sammantagna mottagandet av nyanlända i kommunerna fortsatte att minska

Antalet nyanlända som har tagits emot i landets kommuner har minskat kraftigt sedan 2017 till följd av att färre personer beviljats uppehållstillstånd av skyddsskäl i Sverige eller som anhöriga till dessa. Under 2023 togs 7 716 nyanlända emot i landets kommuner, jämfört med 11 721 nyanlända 2022 (se tabell 3.2). Andelen kvinnor och flickor var 52 procent, vilket utgör en liten ökning jämfört med 50 procent 2022. Andelen barn var 36 procent, jämfört med 42 procent året innan.

Tabell 3.2 Antalet nyanlända mottagna i en kommun

Antal mottagna enligt bestämmelser i förordning (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar (ersättningsförordningen), grupperade efter ankomstsätt till kommunen

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Från anläggningsboende	6 742	6 848	18 847	27 952	11 068	4 318	2 678	1 979	2 015	2 400
Från eget boende	25 812	26 036	33 231	19 133	7 859	6 947	3 136	2 193	2 189	2 543
Anhöriga till skyddsbehövande	11 378	15 837	13 775	16 942	16 562	7 814	3 634	2 337	1 738	1 444
Vidarebosatta (kvotflyktingar)	1 977	1 897	1 892	3 419	5 028	5 025	3 549	6 287	5 009	549
Övriga	595	579	1 016	1 305	3 699	1 811	1 109	752	770	780
Summa	46 504	51 197	68 761	68 751	44 216	25 915	14 106	13 548	11 721	7 716
Varav ensamkommande barn	3 396	3 794	6 971	8 625	6 635	4 772	1 578	606	739	264

Källa: Migrationsverket.

Minskningen av antalet kommunmottagna under 2023 beror främst på att färre kvotflyktingar togs emot. Sverige har minskat flyktingkvoten från 5 000 till 900 personer

per år fr.o.m. 2023. Därtill fullföljdes inte Migrationsverkets uppdrag om att ta ut och överföra 900 kvotflyktingar under året, vilket bland annat berodde på det försämrade säkerhetsläget i uttagsregionerna som ledde till inställda delegationsuttag.

Under året togs 549 kvotflyktingar emot i landets kommuner. Mottagandet av kvotflyktingar utgjorde därmed 7 procent av det totala mottagandet 2023, jämfört med 43 procent året innan. Kvotflyktingar och personer som vistas i Migrationsverkets anläggningsboenden under asyltiden kan omfattas av anvisning enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen) och tillhörande förordningar. Till följd av att andelen kvotflyktingar minskade, så minskade även andelen nyanlända som togs emot efter anvisning från 60 procent 2022 till 38 procent 2023. Övriga nyanlända, inklusive anhöriga, bosatte sig på egen hand i en kommun.

Under 2023 togs 264 ensamkommande barn och unga emot i kommunerna, jämfört med 739 barn och unga året innan. Andelen flickor var 25 procent och andelen pojkar 75 procent. Av de ensamkommande barnen togs 6 barn emot inom ramen för flyktingkvoten, jämfört med 107 barn 2022. Ensamkommande barn inom flyktingkvoten omfattas av anvisning enligt bosättningslagen, medan asylsökande ensamkommande barn tas emot i en kommun efter anvisning enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Nästan alla landets kommuner tog emot nyanlända 2023. Det genomsnittliga mottagandet i riket var 0,7 nyanlända per 1 000 invånare, jämfört med 1,1 nyanlända 2022. Västmanlands län och Gotlands län hade det högsta respektive lägsta mottagandet (0,94 respektive 0,48 nyanlända per 1 000 invånare).

Anvisningar enligt bosättningslagen färre än förväntat

Migrationsverket beslutade under 2023 om anvisningar i enlighet med bosättningsregelverket för 2 418 nyanlända, varav 1 236 flickor och kvinnor och 1 182 pojkar och män. Av de anvisade var 88 procent nyanlända som bott i anläggningsboende under asyltiden och 12 procent kvotflyktingar. Enligt förordningen (2016:40) om fördelning av anvisningar till kommuner skulle 3 300 nyanlända omfattas av anvisningar till kommuner (s.k. länstal) under 2023. Länstalet uppnåddes inte, främst p.g.a. färre anvisningar från anläggningsboende än vad som prognosticerats.

Ledtiderna i Migrationsverkets arbete med anvisningar ökade kraftigt under 2023. Genomsnittligt antal dagar från beviljat uppehållstillstånd till beslut om anvisning var 76 dagar 2023, jämfört med 38 dagar 2022. Tiden var något längre för kvinnor än för män, 78 respektive 74 dagar. Ledtiden ökade både för personer som bott i anläggningsboende under asyltiden och för kvotflyktingar. Enligt Migrationsverket beror ökningen på att myndigheten under närmare tre månaders tid pausade anvisningsarbetet för att säkerställa korrekta anvisningar i samband med ett problem med avräkningen av kommuntalen. För kvotflyktingar förklaras ökningen främst av ett fåtal ärenden där beslut om anvisning fattats över två år efter beslutet om uppehållstillstånd på grund av utresesvårigheter.

Av de nyanlända som under 2023 anvisats från anläggningsboende togs 69 procent emot i en kommun inom tidsfristen på två månader, vilket är samma andel som förra året.

Enligt Boverkets analys av 2024 års bostadsmarknadsenkät är kommunernas kapacitet att ta emot nyanlända efter anvisning enligt bosättningsregelverket fortsatt god. Det beror främst på ett lågt mottagande av nyanlända i många kommuner samt att kommunerna har en god dialog och samverkan med både kommunala och privata hyresvärdar. Trots att de flesta kommuner inte upplever några större svårigheter att

erbjuda boenden finns det utmaningar med att skaffa fram ändamålsenliga bostäder, då det ofta saknas antingen små lägenheter eller riktigt stora lägenheter.

Minskade utgifter för ersättningar till kommuner och regioner för flyktingmottagande

De senaste årens utgiftsminskning vad gäller statliga ersättningar till kommuner och regioner för flyktingmottagande fortsatte under 2023. Utgifterna 2023 uppgick till 3 196 miljoner kronor, vilket var en minskning med 20 procent jämfört med 2022 (se tabell 3.3). Knappt 80 procent av utgifterna bestod av automatiskt utbetalade ersättningar till kommuner, som i huvudsak beror på hur många nyanlända som tagits emot i kommunerna under de föregående två åren. Den resterande delen bestod främst av ersättningar för faktiska kostnader som betalas till kommuner och regioner efter ansökan.

Till följd av det lägre mottagandet de senaste åren har utgifterna för schablonersättning för mottagandet av nyanlända, den s.k. mottagandeschablonen, och ersättningarna för ensamkommande barn och unga minskat. Mellan 2022 och 2023 har även utgifterna för de eftersökta ersättningarna minskat.

Ett tillfälligt statsbidrag till kommuner med tidigare högt flyktingmottagande infördes 2020 för att kompensera de kommuner som tagit emot flest nyanlända i förhållande till sin befolkning och därmed påverkas särskilt när ersättningen minskar på grund av minskat mottagande. Statsbidraget fasades ut under 2023, då 100 miljoner kronor utbetalades till 41 kommuner.

Tabell 3.3 Utbetalade ersättningar för flyktingmottagande 2019–2023

Miljoner kronor

	2019	2020	2021	2022	2023	Andel av utgifter 2023
Schablonersättning för mottagandet av nyanlända	6 309	3 765	2 439	2 014	1 861	58 %
Bidrag till kommuner med högt flyktingmottagande		80	200	200	100	3 %
Ersättning för initialt ekonomiskt bistånd	114	59	64	56	36	1 %
Ersättning för ensamkommande barn och unga	4 241	2 004	971	638	507	16 %
Resor och informationsinsatser vid vidarebosättning	67	41	103	73	30	1 %
Hyreskostnader	42	44	33	80	62	2 %
Grundersättning	67					
Beredskap, mottagningskapacitet och samverkan	60	70	40	40	40	1 %
Ersättning för ekonomiskt bistånd m.m.	211	198	171	162	107	3 %
Ersättning för vissa särskilda kostnader	200	229	175	175	60	2 %
Ersättning för stöd och service och hälso- och sjukvård	573	553	479	559	392	12 %
Summa	11 884	7 042	4 676	3 998	3 196	

Källa: Hermes.

Fortsatt utvecklingsbehov inom samhällsorienteringen

Enligt uppgifter från kommunerna i länsstyrelsernas årliga enkät för uppföljning av samhällsorienteringen har 6 520 personer påbörjat samhällsorientering under mätperioden 1 oktober 2022 till och med 30 september 2023 (59 procent kvinnor och 41 procent män), vilket är en minskning med 17 procent jämfört med samma period ett år tidigare. Arbetsförmedlingens statistik för perioden visar att 4 505 personer haft samhällsorientering som registrerad aktivitet inom etableringsprogrammet (56 procent kvinnor och 44 procent män), vilket är en ökning från 3 951 personer 2022.

Sedan föregående uppföljning syns en markant ökning av andelen kommuner som erbjuder samhällsorientering via fjärrundervisning (från 43 till 69 procent) eller en kombination av fjärr- och klassrumsundervisning (från 29 till 69 procent). Ökningen

medför att väntetider kan kortas, men innebär enligt länsstyrelserna även en risk för en mindre stödjande lärmiljö med sämre möjligheter till dialog och lokal förankring.

Var fjärde kommun uppgav väntetider på fyra månader eller längre för att påbörja samhällsorientering. Otillräckligt deltagarunderlag var den vanligaste orsaken, både för kvinnor och män. Föräldraledighet och kö till barnomsorg var därefter de vanligaste orsakerna för kvinnor, men de minst vanliga orsakerna för män.

Webbportalen informationsverige.se är länsstyrelsernas gemensamma webbplats med bl.a. information om Sverige på elva språk, primärt riktad till asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn samt personer som jobbar i verksamheter som riktar sig till dessa grupper. Webbplatsen är känd i 98 procent av kommunerna, och 86 procent av kommunerna uppger att materialet Om Sverige används i samhällsorienteringen.

Regeringen har i december 2023 beslutat att en särskild utredare ska föreslå en ny ordning för en förbättrad samhällsorientering för nyanlända som en del av kommunal vuxenutbildning (dir. 2023:169). Syftet är att stärka kunskaperna om det svenska samhället hos personer som bor i Sverige och att tydliggöra samhällets förväntningar på att den enskilde tar eget ansvar. Utredaren ska även föreslå hur utbildningen kan bli obligatorisk och kopplas till relevanta ersättningssystem. Uppdraget ska redovisas senast den 21 februari 2025.

Ett minskat mottagande påverkar kommunernas beredskap och kapacitet

Länsstyrelserna har i uppdrag att verka för, stödja och följa upp kommunernas arbete med beredskap och kapacitet i mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn och unga. Av länsstyrelsernas åiterrapporter enligt regleringsbrevet för budgetåret 2023 framgår att det finns en förhållandevis god beredskap i landets kommuner för mottagande av nyanlända och ensamkommande barn, men att det kan påverkas om mottagandet minskar ytterligare eller om det sker en oförutsedd ökning. Det pågår en fortsatt anpassning av kommunernas verksamhet till ett lägre mottagande av nyanlända och ensamkommande barn, vilket kan innebära såväl organisatoriska som ekonomiska utmaningar.

Enligt länsstyrelsernas åiterrapportering fördelades sammanlagt 44 miljoner kronor till kommuner under 2023 enligt 37 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar. Av dessa medel utgjordes 4 miljoner av återbetalda medel från tidigare §37-insatser. Insatserna syftar till att skapa beredskap och kapacitet i mottagandet och att utveckla samverkan mellan kommunerna i syfte att underlätta nyanländas etablering. Av 75 ansökningar om knappt 59 miljoner kronor beviljades 63 ansökningar. De senaste årens förskjutning av fokus från insatser för att hantera det initiala mottagandet till mer långsiktigt integrationsstärkande insatser har fortsatt. Enligt länsstyrelserna är medlen viktiga för att stärka kommunernas strategiska insatser för att utveckla och bibehålla beredskap och kapacitet för mottagandet, vilket är särskilt viktigt när kommunerna behöver anpassa verksamhet till ett lägre mottagande.

Det nuvarande systemet för bosättning av nyanlända ger kommunerna små möjligheter att påverka omfattningen på mottagandet efter anvisning, oavsett om det innebär att kommunerna vill ta emot fler eller färre nyanlända än de tilldelas. Regeringen beslutade den 15 februari 2024 att en särskild utredare ska föreslå ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända som ersätter det nuvarande systemet (dir. 2024:22). Syftet är att öka kommunernas inflytande över mottagandet av nyanlända och skapa goda förutsättningar för ett likvärdigt, enhetligt och flexibelt mottagande i kommunerna.

Auktorisation av tolkar och översättare

Under 2023 genomförde Kammarkollegiet auktorisationsprov för tolkar i 35 språk och för översättare i 25 språk. Kammarkollegiet, som förutom auktorisation även ansvarar för tillsyn av och för ett register över utbildade tolkar, har under 2023 hållit ansökan om auktorisation öppen för samtliga språk för att möta efterfrågan.

Antalet nya auktorisationer uppgick 2023 till 67, en ökning från 48 under 2022. Antalet nya auktorisationer för översättare minskade dock från 2022 till 2023, från 11 till 4. Det totala antalet auktoriserade tolkar ökade från 1 104 under 2022 till 1 127 under 2023. Antalet auktorisationer som rättstolk ökade från 2022 till 2023 från 260 till 274, samt som sjukvårdstolk från 195 till 214. Antalet auktorisationer för översättare uppgick under 2023 till 421, en minskning från 438 under 2022. De fem språk där efterfrågan varit störst bland användare av tolktjänster 2023 var arabiska, polska, persiska, engelska och somaliska.

Regeringen gav den 8 maj 2024 Kammarkollegiet uppdrag om att lämna förslag på hur den statliga kontrollen och kvalitetsbedömningen av tolkar som arbetar för det offentliga kan öka (A2024/00693). Syftet med att öka den statliga kontrollen och kvalitets-säkring av tolkar som arbetar för det offentliga är att säkerställa att de har rätt kompetens för att kunna utföra sina uppdrag. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2024.

3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Integrationsproblemen i Sverige är fortsatt betydande. Vidtagna åtgärder för att främja integrationen genom bl.a. stärkta drivkrafter för att snabbt lära sig svenska, komma i arbete och bli självförsörjande har inte varit tillräckliga, och målet om lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund är inte uppnått. Utrikes födda är i lägre utsträckning självförsörjande och i högre utsträckning arbetslösa än inrikes födda. Det finns fortsatt stora skillnader i kunskapsresultat beroende på bakgrund. Även om uppföljningen av dessa och andra viktiga aspekter av integrationen länge har varit bristfällig är det tydligt att måluppfyllelsen är låg.

Regeringen bedömer att tidigare åtgärder för att förbättra och påskynda etableringen i arbetslivet inte har löst integrationsproblemen. Drivkrafterna att ta ett arbete är för svaga samtidigt som det ställs för låga krav på att delta i aktiviteter som leder till jobb. Det är positivt att sysselsättningsgraden bland utrikes födda i Sverige har ökat över tid, men fortfarande har utrikes födda, särskilt utomeuropeiskt födda, en svagare förankring på arbetsmarknaden än inrikes födda. Regeringen bedömer att utrikes födda kvinnor inte i tillräcklig omfattning tar del av insatser inom arbetsmarknadspolitiken för att komma in på arbetsmarknaden. Detta gäller särskilt nyanlända kvinnor som inte deltar i etableringsinsatser.

Regeringen bedömer även att andelen utrikes födda elever och elever med utländsk bakgrund som efter grundskolan är behöriga till gymnasieskolans nationella program är alltför låg, liksom genomströmningen i gymnasieskolan. Goda kunskaper i svenska språket är centralt för möjligheterna att få ett arbete.

Regeringens bedömning är att tidiga insatser för asylsökande m.fl. och lokala insatser som främjar delaktighet och påskyndar etablering har varit viktiga inte minst för mottagandet av personer från Ukraina med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet.

3.5 Politikens inriktning

Regeringen lägger om inriktningen för integrationspolitiken. Personer som kommer till Sverige ska så fort som möjligt etablera sig på arbetsmarknaden och bli självförsörjande, i stället för att fastna i långvarigt beroende av försörjningsstöd eller andra bidrag. Regeringen fortsätter därför arbetet för att återupprätta arbetslinjen. Arbetslinjen handlar om att öppna dörrar i stället för att låsa in personer i utanförskap. Såväl transfererings- som skattesystemen måste vara utformade så att det är lönsamt att gå från bidrag till arbete. Därtill läggs arbetsmarknadspolitiken om för att fler ska komma i arbete. Höga krav ska ställas på den som söker jobb kombinerat med att arbetslösa erbjuds rätt stöd och insatser. Även pågående utredning om en förbättrad samhällsorientering för nyanlända utgör en viktig del i detta (dir. 2023:169). Vidare behöver systemet för bosättning för vissa nyanlända förändras. Frågan utreds i pågående uppdrag till Utredningen om ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända (dir. 2024:22). Bosättningsregelverket behöver i högre utsträckning än i dag skapa goda förutsättningar för ett likvärdigt, enhetligt och flexibelt mottagande i kommunerna och ge kommunerna ett större inflytande över mottagandet.

För att komma till rätta med integrationsproblemen krävs en större tydlighet från det offentliga om de krav som ställs och förväntningar som finns på den enskilde vad gäller självförsörjning, språkkunskaper och kunskaper om grundläggande lagar, regler och värderingar i samhället. Det är regeringens ambition att antalet självförsörjande ska öka, särskilt viktigt är detta bland utrikes födda där antalet ej självförsörjande i dag uppgår till 500 000 personer. Med ett nytt övergripande mål för integrationspolitiken ökar denna tydlighet. Av målet framgår att den som långvarigt befinner sig i Sverige ska anstränga sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjligheter till integration. I syfte att öka genomslaget för det nya integrationspolitiska målet har regeringen som komplement formulerat fem delmål.

- Ekonomisk integration. Andelen utrikes födda kvinnor och män som arbetar och försörjer sig själva ska öka.
- Språklig integration. Kunskaperna i svenska språket ska öka hos utrikes födda kvinnor och män samt flickor och pojkar med utländsk bakgrund.
- Utbildning. Andelen flickor och pojkar med utländsk bakgrund som uppnår gymnasiebehörighet, fullföljer en utbildning på gymnasial nivå och tar gymnasieexamen ska öka.
- Demokratisk integration. Kunskaperna om hur den svenska demokratin fungerar ska öka hos utrikes födda kvinnor och män, med ökat deltagande i demokratin som följd. Förtroendet för de demokratiska processerna och samhällets institutioner ska öka.
- Social och kulturell integration. Andelen utrikes födda kvinnor och män samt flickor och pojkar med utländsk bakgrund som upplever tillhörighet och delaktighet i samhället ska öka. Samhällets grundläggande normer och värderingar ska förankras hos och efterlevs av var och en som lever och bor i Sverige, med minskade risker för utanförskap och kriminalitet som följd. Förekomsten av företeelser som begränsar utrikes födda kvinnor och mäns samt flickor och pojkars möjligheter att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen ska minska.

För att bättre kunna följa utvecklingen vad gäller integration föreslås medel avsättas för att utveckla och genomföra en mer ändamålsenlig uppföljning av integrationen. Med ett mer relevant kunskapsunderlag om integrationens utveckling i förhållande till mål och delmål skapas bättre förutsättningar för träffsäkra åtgärder.

Att kunna tala, förstå, läsa och skriva på svenska är i många fall centralt för den enskildes möjligheter att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden men även för den svenska kompetensförsörjningen. Uppgifter om utrikes föddas kunskaper i svenska, såväl läsförståelse som hörförståelse och muntlig förmåga, är därmed viktigt för att åstadkomma en förbättrad uppföljning av integrationen och en ökad träffsäkerhet i de insatser som erbjuds. I detta syfte föreslås medel avsättas för att åstadkomma en ändamålsenlig uppföljning av vuxna utrikes föddas kunskaper i svenska språket.

Regeringen bedömer att nyanlända personer som är föräldralediga eller är hemma med små barn i högre utsträckning än i dag behöver ta del av insatser som främjar integrationen – framför allt insatser som syftar till att öka kunskaperna i svenska språket. Det gäller inte minst kvinnor, vars etablering ofta fördröjs på grund av föräldraledighet. För att nyanlända föräldrar med små barn snabbare ska etablera sig på arbetsmarknaden avser regeringen förbättra möjligheterna till att i vissa fall vara frånvarande från etableringsprogrammet under föräldraledighet utan att förlora tid med insatser (se vidare utg.omr. 14 avsnitt 3.5). Integrationsfrämjande insatser i kombination med exempelvis öppna förskolan kan vidga deltagarnas nätverk samt bygga tillit och förtrogenhet med förskolan, sfi och andra verksamheter som är viktiga för etableringen i arbets- och samhällslivet. I detta syfte föreslås medel avsättas för exempelvis språkträning i svenska, läsfrämjande insatser eller studie- och yrkesvägledning.

Dessutom krävs fortsatta satsningar på utbildning för att skapa fler vägar till arbete. Regeringen lämnar i budgetpropositionen förslag på ökade möjligheter att komma i arbete genom satsningar på bland annat regionalt yrkesvux (se vidare utg.omr. 16 avsnitt 4.5.2). Även yrkesutbildning, som vid behov kan kombineras med sfi, är en viktig väg till arbete för utrikes födda genom att det stärker möjligheten att etablera sig på arbetsmarknaden och till självförsörjning.

För barns och ungas integration lägger förskola och skola en grund för framtidsutsikter i vuxen ålder. Det är därför viktigt att alla elever ges förutsättningar för att nå målen i skolan. Regeringen föreslår satsningar inom förskolan och skolan i syfte att stärka barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling och förbättra kunskapsresultaten. Bland annat föreslås en försöksverksamhet med intensivträning i svenska för elever som behöver det och en särskild språksatsning på fritidshem (se vidare utg.omr. 16 avsnitt 3.5). Att utveckla goda kunskaper i svenska är även grundläggande för en lyckad integration.

Vidare kan socialtjänsten spela en viktig roll i en fungerande integrationspolitik. Omställningen till en mer långsiktigt hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst har påbörjats (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 6.1.5).

Även åtgärder som förebygger att individer dras in eller återfaller i kriminalitet kan bidra till bättre integration (se vidare utg.omr. 4 avsnitt 2.8.2). Samtidigt som användningen av fungerande arbetssätt behöver öka, finns behov av att pröva och utvärdera nya innovativa preventiva metoder. Regeringen föreslår att medel tillförs i detta syfte (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 6.1.5).

Därutöver är en ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik viktig för en bättre fungerande integrationspolitik och regeringen genomför fortsatta reformer på området, exempelvis genom frivillig återvandring (se vidare utg.omr. 8 avsnitt 2.7).

3.6 Budgetförslag

3.6.1 1:1 Integrationsåtgärder

Tabell 3.4 Anslagsutveckling 1:1 Integrationsåtgärder

Tusental kronor				
2023	Utfall	109 130	Anslagssparande	2 900
2024	Anslag	103 125 ¹	Utgiftsprognos	104 521
2025	Förslag	98 925		
2026	Beräknat	98 925		
2027	Beräknat	96 925		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder i syfte att främja integration samt för statsbidrag som har detta syfte. Vidare får anslaget även användas för utgifter för tidigare beviljade lån till nyanlända invandrare för inköp av hemutrustning. Anslaget får även användas för uppföljning och utvärdering av integrationen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.5 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 1:1 Integrationsåtgärder

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	103 125	103 125	103 125
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-4 200	-4 200	-6 200
<i>varav BP25</i>	<i>35 800</i>	<i>45 800</i>	<i>43 800</i>
– Integrationsinsatser för utrikes födda som är hemma med små barn	31 000	28 000	28 000
– Uppdrag om uppföljning av läsförståelse	2 000	17 000	17 000
– Uppföljning av hörförståelse och muntlig förmåga	2 000		
– Bättre uppföljning av integrationen	2 000	2 000	
– Medel för registerdata om integration	-1 200	-1 200	-1 200
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	98 925	98 925	96 925

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med totalt 6 miljoner kronor 2025 för utveckling av en mer ändamålsenlig uppföljning av integrationen och de integrationspolitiska delmålen, bl.a. vuxna utrikes föddas kunskaper i svenska språket. För 2026 och 2027 beräknas anslaget öka med 19 miljoner kronor respektive 17 miljoner kronor. Anslaget ökas vidare med 31 miljoner kronor 2025 för integrationsinsatser för utrikes födda som är hemma med små barn. Fr.o.m. 2026 beräknas anslaget öka med 28 miljoner kronor. Anslaget minskas med 1,2 miljoner kronor fr.o.m. 2025 till följd av att medel för uppdatering av statistik på integrationsområdet förs över till utgiftsområde 2 anslag 1:9 *Statistiska centralbyrån*.

Regeringen föreslår att 98 925 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Integrationsåtgärder* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 98 925 000 kronor respektive 96 925 000 kronor.

3.6.2 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tabell 3.6 Anslagsutveckling 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tusental kronor

2023	Utfall	3 195 657	Anslagssparande	836 426
2024	Anslag	3 716 575 ¹	Utgiftsprognos	3 716 437
2025	Förslag	4 964 625		
2026	Beräknat	3 153 263		
2027	Beräknat	1 688 041		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och regioner för utgifter i samband med mottagandet av nyanlända invandrare. Anslaget får även användas för utgifter för uttagning av personer som ska vidarebosättas, för resor för dessa personer vid vidarebosättning, samt för statsbidrag till internationella organisationer för arbete med vidarebosättning till Sverige.

Kompletterande information

Ersättning betalas ut med stöd av förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande och förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utläningar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.7 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	2 776 226	2 776 226	2 776 226
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	951 095	-226 905	-195 905
varav BP25	-88 000	-67 000	-37 000
– Slopad indexering av schablonersättningen	-88 000	-67 000	-37 000
Makroekonomisk utveckling	48 646	66 627	65 787
Volymer	1 188 658	537 315	-958 067
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 964 625	3 153 263	1 688 041

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Antalet kommunmottagna beräknas bli högre än vad som antogs i prognosen som låg till grund för statsbudgeten för 2024, vilket medför högre utgifter. Utgifterna på anslag 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande* beräknas under 2024 bli 940 miljoner kronor högre än vad som anvisats för 2024.

Anslaget minskas med 88 miljoner kronor 2025 till följd av slopad indexering av schablonersättning för mottagandet av nyanlända. För 2026 beräknas anslaget minska med 67 miljoner kronor. För 2027 beräknas anslaget minska med 37 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 4 964 625 000 kronor anvisas under anslaget 1:2
Kommunersättningar vid flyktmottagande för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget
till 3 153 263 000 kronor respektive 1 688 041 000 kronor.

4 Diskriminering

4.1 Mål för området

Målet för politiken mot diskriminering är ett samhälle fritt från diskriminering (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115). Det övergripande målet för den nationella planen mot rasism är ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige. Det övergripande målet för strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck (hbtqi-strategin) är lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet för ett samhälle fritt från diskriminering är ett långsiktigt och komplext förändringsarbete där utvecklingen av resultatet och effekter är svåra att mäta och påverkas i hög grad av insatser och reformer inom andra politikområden. Den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt hbtqi-strategin ingår i arbetet för ett samhälle fritt från diskriminering.

Grunden för resultatredovisningen utgörs av indikatorn Antal inkomna anmälningar om diskriminering. De centrala bedömningsgrunderna för redovisning av utvecklingen och bedömningen av resultat är Diskrimineringsombudsmannens (DO) årsredovisning för verksamhetsåret 2023, Forum för levande historias samlade redovisning av arbetet 2023 och Folkhälsomyndighetens samlade delredovisning av regeringens uppdrag om att stödja, samordna och följa upp arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Även andra rapporter och redovisningar från berörda myndigheter och antidiskrimineringsbyråerna är viktiga underlag för resultatredovisningen.

4.3 Resultatredovisning

Resultatredovisningen är indelad i tre delområden:

1. arbetet mot diskriminering utifrån diskrimineringslagen (2008:567), lagen om Diskrimineringsombudsmannen (2008:568) och annat regelverk inom området
2. den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott
3. hbtqi-strategin och handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

4.3.1 Arbetet för att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter

Från anslaget 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen* avsattes drygt 134 miljoner kronor till DO under 2023. Motsvarande belopp för 2022 var drygt 129 miljoner kronor. Från anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes sammantaget 29 miljoner kronor för de fristående antidiskrimineringsbyråernas verksamhet.

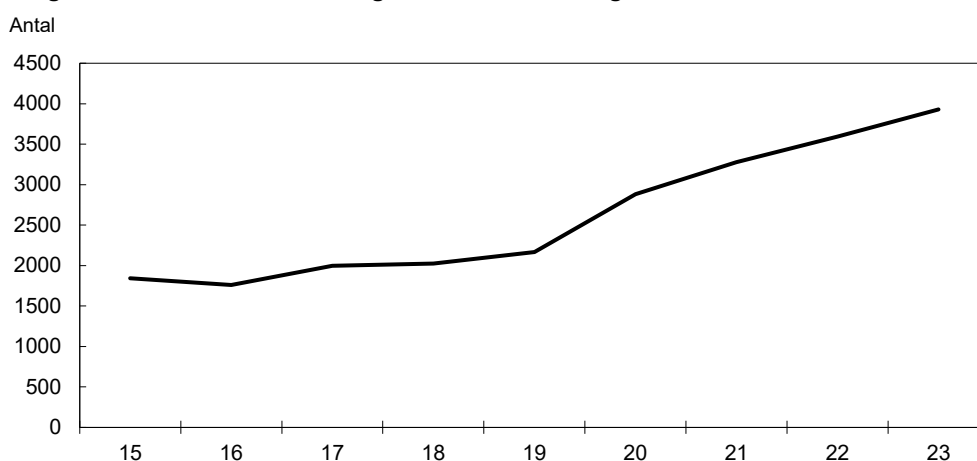
Antalet anmälningar om diskriminering fortsätter att öka

Under 2023 inkom totalt 4 607 anmälningar till DO varav 1 587 från kvinnor (55 procent) och 1 288 från män (45 procent). Även tidigare år har fler kvinnor än

män lämnat in anmälningar till DO. Dessutom inkom anmälningar från 49 personer med annan könsidentitet eller ej definierad. För 1 710 anmälningar saknas uppgift om kön. Antalet anmälningar ökade med 3,3 procent jämfört med 2022 då antalet uppgick till 4 458.

Av de totalt 4 607 anmälningar som inkom 2023 var 3 930 kopplade till en eller flera av lagens diskrimineringsgrunder. Motsvarande siffra för 2022 var 3 594. Det motsvarade en ökning med 9 procent jämfört med 2022. Sett till hela perioden 2015–2023 har antalet anmälningar om diskriminering ökat från 1 843 till 3 930, vilket motsvarar en ökning med 113 procent, se diagram 4.1. Enligt DO har möjligheten att lämna in sin anmälan på webben, som infördes i september 2020, bidragit till att fler anmälningar kommit in.

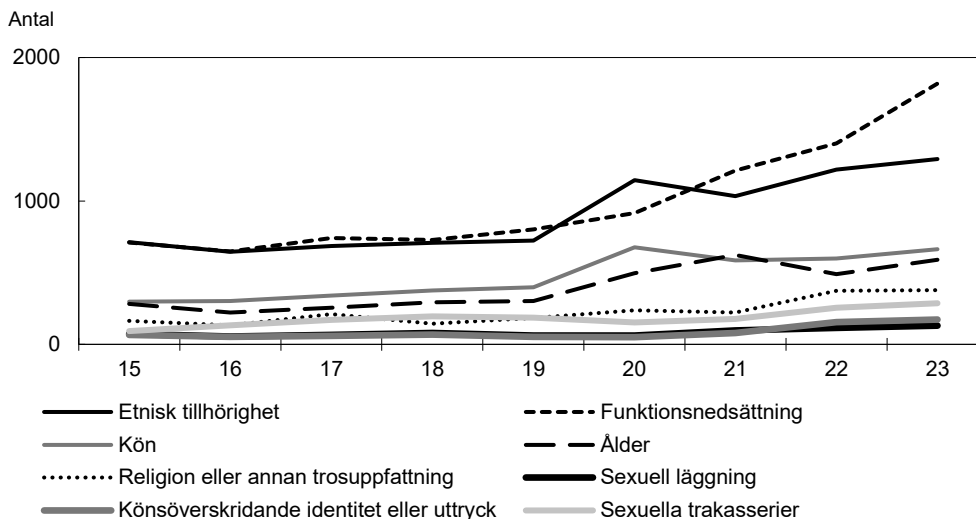
Diagram 4.1 **Antal anmälningar om diskriminering inkomna till DO**

Anm.: fördelning på kön ges inte för antalet anmälningar som handlar om diskriminering.

Källa: Diskrimineringsombudsmannen, rapport 2024:1.

De flesta anmälningarna rör diskriminering som har samband med antingen funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet, se diagram 4.2. Anmälningar som rör diskriminering som har samband med antingen funktionsnedsättning eller ålder ökade mest både i antal och relativt sett från 2022 till 2023. Den procentuella ökningen uppgår till 30 respektive 21 procent.

Diagram 4.2 Anmälningar per diskrimineringsgrund samt sexuella trakasserier

Anm.: Sexuella trakasserier redovisas enskilt då de inte kräver samband med någon diskrimineringsgrund. En anmälan om diskriminering kan ha samband med flera diskrimineringsgrunder.

Källa: Diskrimineringsombudsmannen, rapport 2024:1.

Arbetslivet är fortsatt det samhällsområde där DO tar emot flest anmälningar om diskriminering, följt av samhällsområdena utbildning respektive varor och tjänster. Sammantaget är anmälningar om diskriminering som har samband med funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet vanligast inom alla de samhällsområden som diskrimineringslagen omfattar. När det gäller de anmälningar som rör utbildning, varor och tjänster, hälso- och sjukvård samt socialtjänst handlar de flesta anmälningarna om diskriminering som har samband med funktionsnedsättning. I anmälningar som rör samhällsområdena arbetsliv och bemötande inom offentlig verksamhet är etnisk tillhörighet den vanligaste diskrimineringsgrunden.

Individärenden fortsatt i fokus i Diskrimineringsombudsmannens tillsynsarbete och främjande arbete

Insatser för att bidra till upprättelse för fler individer som utsatts för diskriminering fortsatte under 2023. Inkomna anmälningar leder till utredningar som avslutas med ett beslut där DO konstaterar om diskriminering förekommit eller inte. Nästan tre gånger fler utredningar av anmälningar avslutades 2023 jämfört med 2022. Utredningar kan också leda till att DO begär diskrimineringsersättning, dvs. inleder en process. Fem gånger fler processer inleddes under 2023 jämfört med föregående år. 23 av processerna avslutades genom en frivillig uppgörelse, dvs. medgivna krav eller förlikningar med DO. År 2023 betalades 2,4 miljoner kronor ut i diskrimineringsersättning.

I tabell 4.1 redovisas årligt utfall för DO:s processverksamhet. Notera att ett ärende kan ha inletts tidigare än utfallsåret.

Tabell 4.1 Processer med begäran om diskrimineringsersättning

Antal	2022 2023	
	Ingående balans	3
Inledda processer	7	37
Avslutade processer	9	23
–varav medgivna krav och förlikningar	8	23
–varav beviljad ersättning efter dom	0	0
–varav förlorade rättegångar	1	0
Utgående balans	1	15

Anm.: Redovisning görs fr.o.m. 2022. DO:s ändrade inriktning gör att det inte finns jämförbar statistik för tidigare år.
Källa: Diskrimineringsombudsmannens årsredovisning 2023.

Under 2022 påbörjades tillsyn av tio statliga myndigheters arbete med lönekartläggningar utifrån lagkraven på att varje år göra en lönekartläggning. Under 2023 avslutades åtta utredningar. Av totalt nio utredningar som avslutades under 2022–2023 var det endast en myndighet som levde upp till lagens krav på lönekartläggning. DO har påbörjat uppföljande tillsyn för att kontrollera att myndigheterna rättar sig efter diskrimineringslagens krav.

Under året fortsatte DO dialogen med både myndigheter och civilsamhällsorganisationer, i syfte att bl.a. öka kunskapen om skyddet mot diskriminering. Dialogen bedöms vara en central källa till kunskap om upplevelser av diskriminering. Kunskapen bidrar bl.a. till att olika aktörers arbete för att motverka diskriminering stärks. DO ser de lokala antidiskrimineringsbyråerna som särskilt viktiga i detta arbete eftersom byråerna fungerar som lokala stödstrukturer som arbetar med att motverka och förebygga diskriminering (Diskrimineringsombudsmannens årsredovisning, [A2024/00248.]).

Antidiskrimineringsbyråernas arbete bidrar till att förebygga och motverka diskriminering

Under 2023 avsattes sammantaget 28 miljoner kronor från anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* för arbete med att förebygga och motverka diskriminering på lokal och regional nivå. Antidiskrimineringsbyråernas arbete omfattar bl.a. kostnadsfri rådgivning och informationsinsatser om rättigheter och skyldigheter kopplade till diskrimineringslagen. Det juridiska arbetet är resurskrävande och en stor del av bidragen (ca 75 procent) används för finansiering av antidiskrimineringsbyråernas personalkostnader.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) granskar användningen av statsbidrag som betalas ut till antidiskrimineringsbyråerna från anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* Av myndighetens rapport Antidiskrimineringsverksamheter 2024 framgår att antidiskrimineringsverksamheterna oftare kontaktades av individer, att de hanterat fler ärenden och drivit processer i domstol med ett framgångsrikt resultat. Vidare har antidiskrimineringsverksamheterna utbildat fler med relevant och kvalitativ utbildning som uppskattats av mottagarna.

4.3.2 Den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Under 2023 avsattes sammantaget drygt 48 miljoner kronor från anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* för åtgärder inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Insatser ger ökat genomslag och kunskap bland statliga myndigheter

Av den samlade redovisningen av arbetet 2023 som Forum för levande historia publicerar framgår att de myndigheter som genomfört insatser under året har stärkt sitt arbete i relation till den nationella planen. Arbetet har också i flera fall nått ökat genomslag och stärkt kunskapsgenerering. Redovisningen visar att myndigheterna har gjort en tydlig och stärkt prioritering av riktade och verksamhetsnära insatser, men också att arbetet mot rasism inte har integrerats i myndigheternas kärnverksamhet. Forum för levande historia lyfter även fram behovet av att uppmuntra och utveckla samarbetet mellan berörda aktörer på nationell, regional och kommunal nivå och att den kompetens som länsstyrelserna har utifrån bl.a. sitt arbete med mänskliga rättigheter bör användas i detta.

Av den samlade redovisningen framgår vidare att arbetet med att samordna och följa upp arbetet inom ramen för planen har utvecklats och uppnått tydliga resultat. Fler myndigheter har anslutit sig till myndighetsnätverket inom området: 380 myndighetsrepresentanter fördelade på drygt 100 myndigheter har varit anslutna till nätverket under året. Forum för levande historia bedömer att ett ökat fokus på metodfrågor har bidragit till att deltagarna har fått en bättre förmåga att integrera arbetet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i sitt arbete.

Utbildningar ger bättre verktyg för arbete mot rasism i skolan

Forum för levande historias utvärderingar av utbildningsinsatserna för att öka kunskapen om olika former av rasism i historien och i dag visar bl.a. på att ca 90 procent av deltagande lärare och andra skolanställda uppfattar att utbildningarna varit relevanta och gett dem verktyg för att arbeta mot rasism i skolan.

En kartläggning som myndigheten gjort inom ramen för uppdraget att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasieskolan visar att kunskapsnivån om romers historia i Sverige och utsattheten för antiziganism är låg bland elever och lärare.

Forum för levande historia har även fortsatt att genomföra kunskapshöjande insatser mot antisemitism, bland annat i samverkan med Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet. Under hösten 2023 genomfördes en kurs på högskolenivå med syftet att ge fördjupade kunskaper om antisemitism samt pedagogiska verktyg som kan användas i undervisningen. Kursen hade 17 deltagare och kursutvärderingen visar att kursens mål har uppfyllts. Därutöver har myndigheten genomfört insatser för att fler anställda inom skolan och andra aktörer som har en viktig roll i att motverka antisemitism bland barn och unga ska få aktuell kunskap på området.

Kunskapshöjande insatser riktade till hälso- och sjukvården och andra offentliga verksamheter

Forum för levande historia har under året genomfört fortbildningar till offentliganställda, däribland jurister inom rättsväsendet, polisanställda samt yrkesgrupper som når barn och unga utanför skolan. Cirka 80 procent av de som tagit del av myndighetens fortbildningar riktade till offentliganställda tror att utbildningarna kommer att leda till ytterligare aktiviteter som bidrar till arbetet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i verksamheten.

Socialstyrelsen har i arbetet med att ta fram ett kunskapsstöd sammanställt svenska och nordiska studier efter 2021 om erfarenheter av rasism inom hälso- och sjukvården. Studierna beskriver bl.a. patienters upplevelser och erfarenheter av negativa stereotyper, bristande kulturell förståelse och hinder såsom begränsad tillgång till hälsoinformation och vård, samt hur det påverkar hälsan och benägenheten att söka

vård. Socialstyrelsen har under året tagit fram utbildningsmaterialet ”Rasism och bemötande i vården” som nu sprids till olika delar av hälso- och sjukvården.

MUCF har genomfört insatser som ska bidra till att förebygga och motverka rasism mot romer respektive samer. Av myndighetens uppdragsredovisningar framgår att insatserna har bidragit till att öka kunskapen om antiziganism och rasism mot samer, stärkt arbetet med ett bättre bemötande av unga romer och samer i kommunernas och regionernas verksamheter, samt lett till ökad samordning och samverkan på nationell, regional och lokal nivå i frågor som rör unga nationella minoriteter och urfolk.

Av Polismyndighetens slutredovisning av uppdrag om att fortsätta utveckla och förbättra arbetet för att bekämpa hatbrott och andra brott som hotar demokratin framgår att insatserna har resulterat i ökad kunskap inom området, vilket bidrar till ökade möjligheter att identifiera, förebygga och utreda dessa brott. Myndigheten konstaterar samtidigt att det finns behov av ett fortsatt och långsiktigt arbete på området och planerar därför att fortsätta med liknande insatser.

Studier ger fördjupad kunskap om hatbrott

Brottsförebyggande rådet (Brå) har under året redovisat sitt uppdrag att genomföra en fördjupad studie av hatbrott mot samer. Av myndighetens redovisning framgår att hatbrott mot samer förekommer i olika sammanhang och tar sig olika uttryck, bland annat i skolan, på arbetsplatser eller på nätet. Rensköttande samer är potentiellt särskilt utsatta för hatbrott. Utmärkande är att många brott sker i en lokal kontext samtidigt som anmälningsbenägenheten är låg. Myndigheten konstaterar att det behövs fortsatta insatser för att synliggöra, motverka och öka kunskapen om hatbrott mot samer.

Brå har på uppdrag av regeringen gjort en sammanställning av de hatbrottsmarkerade polisanmälningar med antisemitiska motiv som anmälts efter Hamas terroristattack på Israel den 7 oktober fram till och med 31 december 2023 och gjort en jämförelse med motsvarande period under 2022. Sammanställningen visar ett kraftigt ökat antal anmälda hatbrott med antisemitiska motiv, närmare fem gånger fler jämfört med samma period 2022. Brå har även gjort motsvarande sammanställning gällande anmälningar om hatbrott med islamofobiska motiv som visar på en ökning med 24 procent under samma period.

Brå har ett instruktionsbundet uppdrag att ta fram kunskap om hatbrott. I rapporten Polisanmälda hatbrott 2022 (rapport 2023:16) redovisas statistik över polisanmälda brott från 2022. Brå definierar hatbrott som brott motiverade av gärningspersonens fördomar eller föreställningar om ras, hudfärg, nationalitet, etnisk bakgrund, trosbekännelse, sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck. Av hatbrottsmotiven var det på en övergripande nivå vanligast med främlingsfientliga och rasistiska hatbrott, följt av hatbrott mot religiösa grupper. Främlingsfientliga och rasistiska hatbrott omfattar hatbrott med afrofobiska motiv, hatbrott med antiziganistiska motiv, hatbrott mot samer och övriga främlingsfientliga och rasistiska hatbrottsmotiv, vilket inkluderar dels anmälda brott med generella och ospecificerade främlingsfientliga och rasistiska hatbrottsmotiv, dels hatbrott riktade mot specifika etniciteter och nationaliteter som var för få för att särredovisas. I den sistnämnda kategorin ingår hatbrott mot svenskar, det vill säga polisanmälda hatbrott vars motiv kopplas till att den utsatta är eller uppfattas vara av svensk härkomst. Av den tekniska rapporten (rapport 2023:17) framgår att hatbrott med främlingsfientliga och rasistiska motiv kan begås mot både minoritetsgrupper och majoritetsgruppen (det vill säga där gärningspersonen uppfattar att den utsatta är av svensk härkomst).

Civilsamhällets insatser mot olika former av rasism och intolerans

MUCF fördelade under 2023 ca 14 miljoner kronor enligt förordningen (2008:62) om statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans. Myndigheten tog emot 63 ansökningar varav 13 resulterade i bidrag.

4.3.3 Handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter

Från anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes 33,3 miljoner kronor 2023 till insatser inom ramen för handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. 11,3 miljoner kronor av dessa avsåg statsbidrag till hbtqi-organisationer. Motsvarande siffror gällde även 2022.

Folkhälsomyndigheten följer upp arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter

Folkhälsomyndigheten har delredovisat uppdraget att stödja, samordna och följa upp arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter (A2023/00372). Myndigheten har delat upp arbetet i fem övergripande aktivitetsområden: de hbtqi-strategiska myndigheternas verksamhet, stöd till de hbtqi-strategiska myndigheterna, samordning av det hbtqi-strategiska arbetet, kunskapsframtagning och uppföljning samt påbörjad analys av den långsiktiga planen.

Vad gäller de hbtqi-strategiska myndigheternas verksamhet framgår det i Folkhälsomyndighetens redovisning att flertalet myndigheter har stärkt sina förutsättningar som hbtqi-strategiska myndigheter under året, särskilt när det gäller intern organisering och kunskapsframtagning. Det finns däremot ett större gap än tidigare år mellan de myndigheter som har en hög respektive låg aktivitetsnivå. För att stödja myndigheterna har Folkhälsomyndigheten bl.a. utvecklat nya former för omvärldsbevakning och tagit fram en lathund som syftar till att stödja myndigheterna i arbetet med mer träffsäkra analyser och kunskapsunderlag och kartlagt uppföljningsmodeller.

I redovisningen lyfts också flera framgångsfaktorer för de hbtqi-strategiska myndigheternas arbete. Några exempel är en arbetsgrupp för samorganisering av hbtqi-frågor med andra tvärperspektiv, det gemensamma nätverket för de hbtqi-strategiska myndigheterna som Folkhälsomyndigheten håller i liksom en kontinuerlig dialog med civilsamhällets hbtqi-organisationer.

Av Folkhälsomyndighetens samlade redovisning framgår även förslag om vad den kommande handlingsplanen bör innehålla i syfte att förstärka själva arbetet och förutsättningarna för det. Som exempel kan nämnas mätbara mål och delmål med tillhörande åtgärder, förutsättningar gällande struktur och resurser för det hbtqi-strategiska arbetet och utpekade myndigheter för de olika fokusområdena.

Ökad kunskap om och insatser för unga hbtqi-personer

MUCF har under 2023 genomfört flera insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtqi-personer (A2023/00287). Myndigheten har tagit fram webbaserade utbildningar, vilket innebär att utbildningspaketet Öppna skolan nu består av webbaserade utbildningar som riktar sig till skolpersonal, elever och vårdnadshavare. Myndigheten har arbetat med en långsiktig samverkan med olika lärosäten i syfte att öka kunskapsnivån om hbtqi-perspektiv i skolans verksamhet på rektorsutbildningar. Av myndighetens redovisning framgår att arbetet har stärkt skolledningarnas och personalens förutsättningar att främja en trygg skola och att motverka homofobi, bifobi och transfobi bland unga.

MUCF har redovisat uppdraget att ta fram ny kunskap om hbtqi-personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive omvändelseförsök (Ku2022/01123). Utifrån intervjuer med yrkesverksamma och hbtqi-personer som har levt eller lever i familjer med hedersnormer samt skriftliga berättelser från unga hbtqi-personer pekar resultatet på att unga hbtqi-personer hindras från att forma sina liv utifrån sin identitet och sina egna önskemål, lever i otrygghet, är utsatta för psykiskt och fysiskt våld och lider av psykisk ohälsa, samt att det finns utbredda kollektiva påtryckningar att anpassa sig efter föreskrivna normer. En gemensam faktor för dem som intervjuats är upplevd ensamhet.

Kunskap om äldre hbtqi-personers hälsa och levnadsvillkor har stärkts

Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har redovisat sina uppdrag att kartlägga äldre hbtqi-personers hälsa och levnadsvillkor (A2022/00187), respektive behov av och tillgång till kommunal vård (A2023/00723). Socialstyrelsen redovisar bl.a. att det finns ett behov av att förbättra kunskapen om hbtqi bland vård- och omsorgspersonal för att säkerställa äldre hbtqi-personers rättigheter. Det framgår också att få kommuner arbetar för att främja en likvärdig vård och omsorg för äldre hbtqi-personer. Ungefär hälften av de 65 kommunerna som svarat på enkäten har generella skrivningar om likabehandling oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck i sina styrdokument för vården och omsorgen. Folkhälsomyndighetens resultat pekar bl.a. på att äldre hbtqi-personer överlag upplever en god hälsa, men att gruppens upplevda hälsa är tätt sammankopplat med livsvillkor och levnadsförhållanden, såsom tillgång till sociala sammanhang, socialpolitiska förutsättningar samt hbtqi-kompetent vård och omsorg.

Insatser för hbtqi-personers situation i kommuner och regioner

Under 2023 var det färre kommuner och regioner som ansökte om och beviljades bidrag enligt förordningen (2014:1542) om statsbidrag till kommuner och regioner för att främja hbtqi-personers situation. Stödet för 2023 utökades med 1,5 miljoner kronor och uppgick totalt till 6,1 miljoner kronor. Totalt inkom 58 ansökningar om totalt ca 13,4 miljoner kronor 2023 jämfört med 66 ansökningar om totalt ca 12,5 miljoner kronor 2022. Att färre mottagare fick del av statsbidraget under 2023 beror på att Socialstyrelsen gjorde en hårdare prioritering utifrån statsbidragets villkor. Avslagen beror framför allt på svagare beskrivningar från de sökande av syfte och mål med insatserna, plan för integrering i den ordinarie verksamheten eller hur de riktar sig till hbtqi-personer. En majoritet av ansökningarna avsåg insatser för att öka kunskapen om hbtqi-personers situation. Några ansökningar avsåg insatser för att främja mötesplatser för hbtqi-personer, framför allt fysiska mötesplatser.

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens samlade bedömning är att målet om ett samhälle fritt från diskriminering inte är uppnått. Myndighetsrapporter visar på bl.a. behov av kunskapshöjande insatser inom offentliga verksamheter. Anmälningar om diskriminering fortsätter att öka. Anmälningarna indikerar att diskriminering drabbar olika grupper och förekommer inom skilda samhällsområden, men det är svårt att få en heltäckande bild. Den oroande utvecklingen globalt, bl.a. med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina samt Hamas terroristattack den 7 oktober 2023 och det efterföljande kriget mellan Israel och Hamas, har bidragit till ökad risk för diskriminering i samhället. Regeringens bedömning är att DO:s tillsyn och främjande arbete bidrar till ökad kunskap om förekomsten av diskriminering och bestämmelserna i diskrimineringslagen samtidigt som rättsläget klargörs.

Antidiskrimineringsbyråernas förebyggande arbete och stöd och hjälp till individer på lokal nivå är en viktig förutsättning för att nå målet om ett samhälle fritt från diskriminering.

Arbetet inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott har bidragit till att fler myndigheter har fått ökad kunskap om olika former av rasism. Viktiga steg har också tagits för att olika offentliga verksamheter ska få en bättre förmåga att integrera arbetet mot rasism i den egna verksamheten. Samtidigt har insatserna för att tillgängliggöra kunskap och mer praktiskt stöd eller verktyg för anställda inom skolan, hälso- och sjukvården och andra offentliga verksamheter inte varit tillräckliga. För att arbetet ska skapa mervärde, vara effektivt och nå ut till berörda aktörer behövs en god samverkan mellan såväl myndigheter på statlig nivå som mellan dessa och verksamheter på regional och lokal nivå. Det är vidare viktigt att uppföljningen av arbetet mot rasism och hatbrott, oavsett vem sådana uttryck eller brott riktas mot, och dess resultat förbättras, bl.a. vad gäller inriktningen om att framtagen kunskap ska användas av berörda aktörer.

Insatserna för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter har fokuserat på att fortsätta genomföra handlingsplanen och på så vis lägga grunden för nästa steg i arbetet. Den ökade graden av samordning och stöd som Folkhälsomyndigheten bidragit med i arbetet har bidragit positivt till myndigheters arbete för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Sammantaget bedöms att insatserna har bidragit till ökad kunskap och synlighet om hbtqi-personers situation, samtidigt som utmaningar kvarstår för att nå målet om lika rättigheter och möjligheter.

4.5 Politikens inriktning

Diskriminering, rasism och andra hinder som står i vägen för människors lika rättigheter och möjligheter i livet är ett allvarligt samhällsproblem och måste fortsätta att bekämpas. Diskrimineringslagen är ett viktigt verktyg i detta arbete. Regeringen kommer fortsätta arbetet med att stärka skyddet mot diskriminering. Tillsyn och främjande åtgärder är grundläggande i arbetet mot diskriminering. I detta har Diskrimineringsombudsmannen och antidiskrimineringsbyråerna en fortsatt viktig roll. Arbetet med genomförandet av EU:s direktiv om transparens i lönesättningen samt direktiven om standarder för likabehandlingsorgan fortsätter.

Oavsett vem det riktas mot är rasism eller liknande fientlighet aldrig acceptabelt. Regeringen avser att ta fram en ny handlingsplan mot rasism och hatbrott för att skapa förutsättningar för att arbetet på området blir träffsäkert, utvärderingsbart och långsiktigt. En viktig utgångspunkt för arbetet är att i enlighet med Statskontorets tidigare rekommendationer ta fram tydliga mål för arbetet och ge myndigheterna bättre förutsättningar för att kunna uppnå dessa. Inriktningen är att skapa en struktur för det nationella arbetet mot rasism och hatbrott som också kan bidra till arbetet på lokal och regional nivå, t.ex. genom att möjliggöra att kunskap och verktyg som tas fram når ut och kan användas inom kommunala och regionala verksamheter. Med en ny handlingsplan läggs grunden för ett brett och samlat arbete mot rasism och hatbrott.

Händelseutvecklingen i omvärlden sedan Hamas terroristattack mot Israel den 7 oktober 2023, det efterföljande kriget och ökningen av antisemitism i kölvattnet av detta medför ett fortsatt stort behov av insatser för att förebygga och motverka antisemitismen i samhället. Som en förstärkning till det generella arbetet mot rasism, och som ett led i regeringens arbete för att stärka judiskt liv i Sverige, avser regeringen

tillföra 5 miljoner kronor för år 2025 och därefter 10 miljoner kronor fr.o.m. 2026 för förstärkt arbete mot antisemitism.

I Sverige ska alla ha rätt att vara den man är och älska vem man vill, och det ska gälla oavsett sammanhang. Arbetet för att hbtqi-personer ska kunna leva ett liv där deras rättigheter och identitet fullt ut respekteras måste fortsätta. Med hbtqi-strategin som grund har den senaste handlingsplanen ytterligare stärkt förutsättningarna för ett långsiktigt arbete inom de befintliga fokusområdena och en tydligare funktion för samordning och uppföljning. Även om framsteg gjorts kvarstår betydande utmaningar för att nå målet om lika rättigheter och möjligheter. Regeringen har därför inlett arbetet med att ta fram en ny handlingsplan som syftar till att konsolidera, komplettera och kraftsamla arbetet 2024–2027. Handlingsplanen kommer att fokusera på aktuella utmaningar och konkreta åtgärder. Dialog med berörda myndigheter och det civila samhället är en viktig del i denna process.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tabell 4.2 Anslagsutveckling 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tusental kronor

2023	Utfall	139 474	Anslagssparande	-1 324
2024	Anslag	138 507 ¹	Utgiftsprognos	135 935
2025	Förslag	142 746		
2026	Beräknat	145 907 ²		
2027	Beräknat	148 599 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 142 746 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 142 746 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Diskrimineringsombudsmannens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för förvaltningsutgifter för Nämnden mot diskriminering.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.3 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	138 507	138 507	138 507
Pris- och löneomräkning ²	4 239	7 400	10 092
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	142 746	145 907	148 599

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

Regeringen föreslår att 142 746 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 145 907 000 kronor respektive 148 599 000 kronor.

4.6.2 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

2023	Utfall	98 516	Anslagssparande	2 402
2024	Anslag	110 919 ¹	Utgiftsprognos	110 178
2025	Förslag	105 919		
2026	Beräknat	110 919		
2027	Beräknat	100 919		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser mot diskriminering, rasism, främlingsfientlighet, homofobi och liknande former av intolerans samt för att främja lika rättigheter och möjligheter för hbtqi-personer. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag som syftar till att säkerställa hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter samt till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och verksamheter som arbetar för att motverka rasism och liknande former av intolerans. Anslaget får användas för administrativa kostnader som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.5 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	110 919	110 919	110 919
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-5 000		-10 000
<i>varav BP25</i>	<i>5 000</i>	<i>10 000</i>	<i>20 000</i>
– Förstärkt arbete mot antisemitism	5 000	10 000	10 000
– Tillskott för hbtqi-strategin			10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	105 919	110 919	100 919

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 10 miljoner kronor år 2025 till följd av tidsbegränsade medel för arbetet mot rasism och annan främlingsfientlighet samt diskriminering.

Anslaget ökas med 5 miljoner kronor 2025 och beräknas öka med 10 miljoner kronor fr.o.m. 2026 för förstärkt arbete mot antisemitism.

För att kunna fortsätta och förstärka arbetet för hbtqi-personers rättigheter ökas anslaget med 10 miljoner kronor 2027.

Regeringen föreslår att 105 919 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 110 919 000 kronor respektive 100 919 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 39 300 000 kronor 2026.

Skälen för regeringens förslag: Inom anslaget beviljas bl.a. statsbidrag till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck. För organisationerna är det av stor betydelse att få en ökad förutsägbarhet när det gäller vilka bidrag de kan räkna med nästkommande år. Det gör det möjligt att planera verksamheten mer effektivt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* besluta om bidrag som, inklusive tidigare åtaganden, medför behov av framtida anslag på högst 39 300 000 kronor 2026.

Tabell 4.6 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026
Ekonomiska åtaganden vid årets början	39 298	39 298	39 300	
Nya ekonomiska åtaganden	39 298	39 300	39 300	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-39 298	-39 298	-39 300	-39 300
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	39 298	39 300	39 300	
Beslutat/förslaget bemyndigande	39 300	39 300	39 300	

5 Jämställdhet

5.1 Mål för området

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Det finns sex jämställdhetspolitiska delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemanarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Jämställdhetspolitiken är bred och ska integreras i regeringens samlade arbete. Jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi, i kombination med särskilda åtgärder, för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Grunden för resultatredovisningen utgörs av flera olika indikatorer för respektive delmål, vilka sammanfattas i tabell 5.1. En del av indikatorerna redovisas i andra utgiftsområden.

Tabell 5.1 Mål, delmål och resultatindikatorer

Mål	Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv		
Delmål	1. Jämn fördelning av makt och inflytande	2. Ekonomisk jämställdhet	3. Jämställd utbildning
Indikatorer	<ul style="list-style-type: none"> – Sammansättning i politiska församlingar – Representation i styrelse och ledning i offentlig och privat sektor 	<ul style="list-style-type: none"> – Kvinnors och mäns lön och disponibla inkomst – Deltagande och sammansättning på arbetsmarknaden 	<ul style="list-style-type: none"> – Genomsnittligt meritvärde – Könsskillnader studieval, valda utbildningar – Utbildningsnivå
Delmål	4. Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet	5. Jämställd hälsa	6. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra
Indikatorer	<ul style="list-style-type: none"> – Ersättning för vård av barn och föräldraledighet – Tidsanvändning obetalt hem- och omsorgsarbete – Orsak till deltidsarbete 	<ul style="list-style-type: none"> – Självupplevd hälsa – Besvär av ångslan, oro och ångest – Sjukpenningtal – Personer med LSS efter insatstyp – Dödsorsaker 	<ul style="list-style-type: none"> – Självupplevd utsatthet för misshandel och sexualbrott – Dödligt våld i parrelation – Anmälda och lagförda brott, valda brottstyper

5.3 Resultatredovisning

Under 2018–2023 har ca 90 procent av medlen på anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* fördelats till insatser för att nå resultat inom delmålet Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Övriga medel på anslaget har finansierat insatser för att nå de fem andra delmålen, bl.a. genom stärkt arbete med jämställdhetsintegrering.

5.3.1 Jämn fördelning av makt och inflytande

Ojämn könsfördelning vid politiskt beslutsfattande kvarstår

Resultatet vad gäller könsfördelning uppdateras efter valen 2025 (Sametingets politiska organ) och 2026 (riksdag, kommun och region). Se budgetpropositionen för 2023 (utg.omr. 13 avsnitt 5.3.1) för resultat efter de senaste valen.

Totalt valdes 21 svenska ledamöter in i Europaparlamentet i valet 2024. Av dessa var 13 kvinnor och 8 män.

Något jämnare könsfördelning på ledande nivå

Jämfört med föregående år har endast marginella förändringar skett avseende könsfördelningen på ledande positioner, se tabell 5.2. Mest jämn är könsfördelningen i statliga verksamheter. I kommuner och regioner finns en övervikt av kvinnor som chefer och i den privata sektorn finns en övervikt av män i ledande positioner. Andelen kvinnor som är chefer i regioner har varit 74 procent sedan 2018 och framåt. Andelen män som är styrelseordföranden i börsbolag har legat på i genomsnitt 91 procent sedan 2019. Andelen kvinnor på VD-poster i börsbolag har ökat något, från 9 procent 2019 till 12 procent 2024.

Tabell 5.2 Andel kvinnor/män i olika typer av ledande positioner

Procent

	2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
Chef i regioner	74	26	74	26	74	26	74	26	74	26	-	-
Chef i kommuner	71	29	71	29	72	28	72	28	72	28	-	-
Ordförande i styrelse & insynsråd för statlig myndighet	52	48	-	-	52	48	-	-	49	51	-	-
Ledamot i styrelse & insynsråd för statlig myndighet	51	49	-	-	51	49	-	-	51	49	-	-
Chef i staten	50	50	50	50	51	49	51	49	52	48	-	-
VD, statligt företag	42	58	49	51	49	51	50	50	50	50	-	-
Styrelseledamot, statligt företag	47	53	48	52	47	53	48	52	50	50	49	51
Styrelseordförande, statligt företag	54	46	51	49	51	49	49	51	45	55	45	55
Styrelseledamot, börsbolag	34	66	34	66	34	66	35	65	36	64	36	64
Chef i privat sektor	33	67	33	67	34	66	34	66	35	65	-	-
VD, börsbolag	9	91	10	90	13	87	12	88	12	88	12	88
Styrelseordförande, börsbolag	10	90	9	91	9	91	8	92	9	91	9	91

Anm.: De olika kategorierna är inte varandra uteslutande. Ett och samma ledningsuppdrag kan ingå i mer än en av kategorierna. Till statliga företag räknas hel- och delägda företag. Uppgifterna för 2024 gäller per 1 maj. Statliga myndigheters styrelser och insynsråd följs upp vartannat år.

Källa: Regeringskansliet, Statistiska centralbyrån, Andra AP-fondens kvinnoindex.

Åtgärder för att nå en jämnare könsfördelning av makt och inflytande

För att främja kvinnors organisering, kvinnors deltagande i den demokratiska processen och i samhällslivet samt för att kvinnor ska kunna bevaka och driva sina rättigheter och krav fördelade Jämställdhetsmyndigheten 48 miljoner kronor under 2023 i enlighet med statsbidraget för kvinnors och flickors organisering. Totalt beviljades 107 ansökningar om medel för perioden 2023–2024.

Många invånare är aktiva i föreningslivet, men det råder skillnader utifrån faktorer såsom kön, ålder och utbildningsnivå (Jämställdhetsmyndigheten 2023:13). Tidsbrist och familjeansvar påverkar förtroendevalda, och det finns könsskillnader i upplevelsen av att bli lyssnad på. Av de intervjuade kvinnorna svarar ca 17 procent jämfört med ca 10 procent av männen att de har avstått från att delta i politiska aktiviteter och från att uttrycka sina ståndpunkter på grund av rädsla för trakasserier, hot eller våld. För fler resultat från åtgärder i syfte att motverka hot och hat, se utgiftsområde 1 avsnitt 10.3.4.

5.3.2 Ekonomisk jämställdhet

Kvinnors och mäns anknytningsgrad till arbetsmarknaden samt löneskillnader redovisas utförligt i bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet.

Andelen kvinnor som arbetar heltid fortsätter att öka

Sysselsättningsgraden för kvinnor i åldern 20–64 år steg med drygt en procentenhet mellan 2022 och 2023 till 80 procent. För män var sysselsättningsgraden oförändrad, 85 procent. Av de sysselsatta hade 82 procent av kvinnorna en tillsvidareanställning och 12 procent en tidsbegränsad anställning. För män var motsvarande andelar 79 respektive 9 procent. Därtill arbetade knappt 6 procent av kvinnorna som egenföretagare medan motsvarande andel för män var 12 procent. Andelen heltidsarbetande kvinnor ökade med 1 procentenhet till 79 procent, medan den var oförändrad, 90 procent, för män. Under det senaste decenniet har andelen deltidsanställda sjunkit med drygt 10 procentenheter bland kvinnor och med ca 1 procentenhet bland män.

Sysselsättningsgraden för utrikes födda i åldern 20–64 uppgick till 80,1 procent för män och 71,1 procent för kvinnor. Skillnaden i sysselsättningsgrad bidrar till att arbetsinkomstgapet är relativt stort för kvinnor och män som har varit i Sverige en kortare tid, för att därefter minska med vistelsetiden i Sverige.

Utvecklingen av löne- och inkomstskillnader mellan kvinnor och män

Den genomsnittliga löneskillnaden mellan kvinnor och män var 10,0 procent under 2023, vilket är en ökning med 0,1 procentenheter jämfört med föregående år. I ett längre tidsperspektiv har löneskillnaderna minskat med 6,3 procentenheter mellan 2005 och 2023, men under de senaste fyra åren har minskningen avstannat (utg.omr. 14 avsnitt 4.3.3). Att löneskillnaden har ökat marginellt beror dels på att löneökningstakten var högre i privat sektor än i offentlig sektor under 2023, dels på att antalet anställda har ökat mer i branscher där löneskillnaderna är relativt stora jämfört med branscher där löneskillnaderna är mindre.

Den standardvägda löneskillnaden mellan kvinnor och män med hänsyn till skillnader vad gäller ålder, utbildning, sektor, yrke och arbetstid, den s.k. oförklarade löneskillnaden, uppgick 2023 till 4,8 procent. Den enskilt viktigaste variabeln som förklarar löneskillnaden mellan kvinnor och män är yrke. Yrkessegregeringen kan mätas i form av Statistiska centralbyråns segregeringsindex, som har ett värde mellan 0 (fullständigt jämn könsfördelning) och 100 (alla anställda kvinnor och män arbetar i

helt olika yrken). Mellan 2005 och 2022 har indexet kontinuerligt minskat från 57,9 till 49,9, vilket betyder att arbetsmarknaden under dessa år gradvis har blivit mindre könssegregerad.

Jämför man kvinnor och mäns genomsnittliga arbetsinkomster var skillnaden 19,4 procent år 2022. Samma år var löneskillnaden mellan kvinnor och män 9,9 procent. Den huvudsakliga orsaken till skillnaden är att inkomsten beror på hur mycket man arbetar medan den överenskomna lönen inte påverkas av detta. Eftersom kvinnor arbetade färre timmar än män blir skillnaden större i arbetsinkomst än i lön. Att kvinnors arbetade timmar är lägre än mäns förklaras framför allt av mer deltidarbete och större frånvaro (Medlingsinstitutet, Löneskillnaden mellan kvinnor och män 2023).

I maj 2022 gav regeringen Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att i dialog med relevanta myndigheter och aktörer genomföra en kvalitativ studie om utrikes födda kvinnor utanför arbetsmarknaden. Arbetet fortskrider inom de olika utvecklingsområdena som det myndighetsgemensamma uppdraget utgår ifrån. Inom utvecklingsområdet likvärdigt bemötande har Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Migrationsverket inventerat vilka aktiviteter för kompetensutveckling som finns inom myndigheterna och som kan bidra till likvärdigt bemötande. Inom utvecklingsområdet likvärdig tillgång till insatser har arbete påbörjats med att kartlägga vilka insatser, åtgärder eller stöd som finns på respektive myndighet samt att konkretisera hur uppföljning av tillgången till insatser ska ske. Inom utvecklingsområdet information och kommunikation har gemensamma budskap att använda i kommunikationen med målgruppen formulerats.

Förändringar har gjorts i pensionssystemet

Pensioner är ett viktigt område att analysera när det gäller ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män. Under senare år har flera förändringar genomförts i det allmänna pensionssystemet. Grundskyddet har höjts, ett inkomstpensionstillägg har införts och pensionsåldrarna har höjts. Dessa förändringar har sammantaget bidragit till att minska det s.k. pensionsgapet (Jämställdhetsmyndigheten 2024:10).

Ojämställt företagande och ägande

Män är företagare i större utsträckning än kvinnor, och det är särskilt stora skillnader i jämställdheten mellan kvinnor och män när det gäller inkomster av näringsverksamhet. Kvinnors inkomster från näringsverksamhet är knappt 50 procent av männens inkomster. Dessutom finns stora skillnader i kvinnors och mäns företagande när det gäller ägande, kapital, företagsformer och branschfördelning (Jämställdhetsmyndigheten 2024:10). Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) har publicerat en sammanställning av kunskap om hur företags internationalisering påverkar jämställdhet mellan kvinnor och män (Tillväxtanalys 2023:12). Rapporten visar att lönegapet mellan kvinnor och män ökar inom företag där exporten ökar.

Under 2023 gav regeringen i uppdrag till Tillväxtverket att ta fram en sammanställning om statliga åtgärder kopplat till kvinnors företagande, samt att genomföra främjande insatser för kvinnors företagande och ägande (dnr KN2024/02624). För fler resultat från åtgärder för att främja kvinnors företagande, se även utgiftsområde 24 avsnitt 3.6.

Jämställdhetsmyndigheten har analyserat kvinnors företagande ur ett regionalt perspektiv inklusive fördelningen av regionala företagsstöd (investeringsstöd och främjandestöd) (Jämställdhetsmyndigheten 2024:10). Rapporten visar att regionerna och Tillväxtverket 2016–2022 fördelade ca 700 miljoner kronor per år i form av

investerings- och främjandestöd till företag. Analysen av regionernas fördelning av företagsstöd visar att stöden i större utsträckning tillfaller företag med män som företagsledare samt mansdominerade branscher. Företag ledda av kvinnor tog del av ca 24 procent av de beviljade beloppen 2022. Se även utgiftsområde 19.

5.3.3 Jämställd utbildning

Målet om jämställd utbildning omfattar hela det formella utbildningssystemet från förskola till universitet och högskola, inklusive vuxenutbildning och yrkeshögskola. Även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet omfattas, t.ex. i folkhögskola och studieförbund.

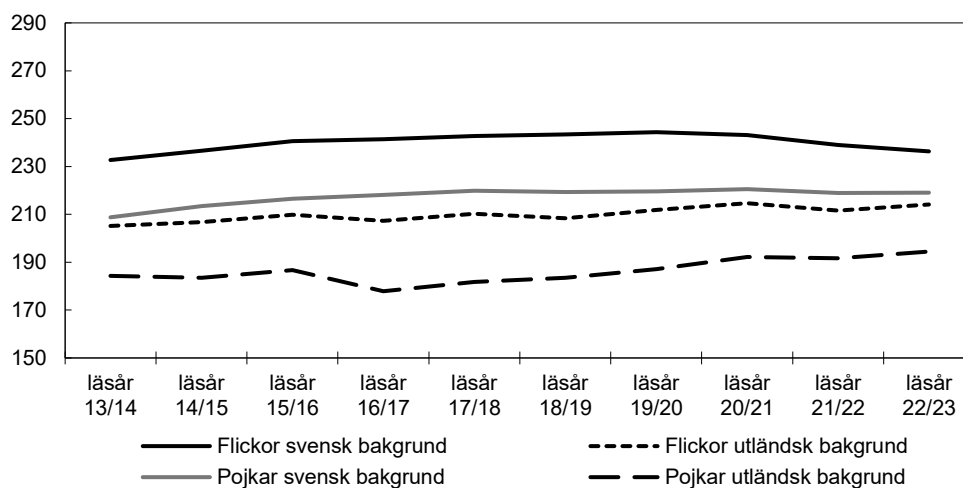
Jämställdhetsmyndigheten har redovisat en uppföljning av delmålet om en jämställd utbildning (Jämställdhetsmyndigheten 2023:16). Rapportens slutsats är att flickor och pojkar fortsatt har skilda möjligheter och villkor i skolan.

Skillnaderna i meritvärde i årskurs 9 är stora men minskande

Bland flickor med svensk bakgrund minskade det genomsnittliga meritvärdet läsåret 2022/2023, samtidigt som övriga gruppers genomsnittliga meritvärde ökade. Särskilt stor var ökningen bland elever med utländsk bakgrund och allra störst bland pojkar med utländsk bakgrund. Sammantaget minskade skillnaderna mellan flickor och pojkar för tredje året i rad, både bland flickor och pojkar med svensk bakgrund och flickor och pojkar med utländsk bakgrund. Förändringarna till trots finns fortsatt stora skillnader mellan flickor och pojkar i uppnått meritvärde. Vidare är skillnaderna stora mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund, se diagram 5.1.

Diagram 5.1 Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9

Meritvärde (bruten axel)

Anm.: Genomsnittligt meritvärde beräknas på 16 ämnen. Med svensk bakgrund avses inrikes födda elever med minst en inrikes född förälder. Med utländsk bakgrund avses utrikes födda elever och elever födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar.

Källa: Statens skolverk.

Fortsatt stora könsskillnader i studievalen till gymnasieskolan

Det är fortsatt stora skillnader mellan flickors och pojkars val av gymnasieutbildning, se tabell 5.3. Fyra av totalt arton program hade en relativt jämn könsfördelning (inom intervallet 40–60 procent) läsåret 2023/24. Det gällde Naturvetenskap, Handel och administration (som från och med detta läsåret har blivit Försäljning och service), Restaurang och livsmedel samt Ekonomi.

Generellt är könsskillnaderna i studieval likartade oavsett om eleverna har svensk eller utländsk bakgrund. I vissa fall syns dock skillnader mellan grupperna. Bland inrikes födda med två utrikes födda föräldrar samt utrikes födda är könsfördelningen jämn på Barn- och fritidsprogrammet. Bland inrikes födda är könsfördelningen jämn inom Handel och administration/Försäljning och service.

Tabell 5.3 Gymnasieelever per program läsåret 2023/24

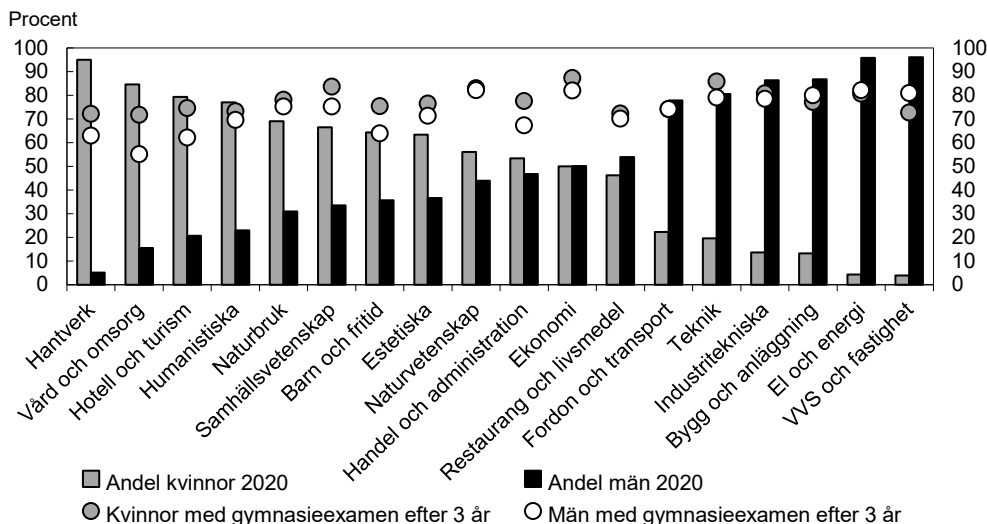
Procent

	Inrikes född med minst en inrikes född förälder		Inrikes född med två utrikes födda föräldrar		Utrikes född		Könsfördelning
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Hantverk	4	0	2	0	2	0	94/06
Vård och omsorg	4	0	5	1	11	3	85/15
Humanistiska	1	0	1	0	1	0	81/19
Hotell och turism	1	0	1	0	1	0	80/20
Naturbruk	6	3	1	0	1	0	70/30
Estetiska	10	5	4	2	6	3	66/34
Barn och fritid	5	2	3	3	4	3	65/35
Samhällsvetenskap	26	13	33	17	23	12	65/35
Naturvetenskap	12	10	22	17	26	16	55/45
Restaurang och livsmedel	2	2	1	1	1	1	52/48
Försäljning och service/Handel och administration	3	3	3	5	3	5	49/51
Ekonomi	18	18	22	24	15	16	48/52
Fordon och transport	3	7	0	3	0	5	24/76
Teknik	3	14	3	13	5	17	18/82
Bygg och anläggning	1	8	0	3	0	4	12/88
Industri tekniska	0	3	0	1	0	2	11/89
El och energi	0	9	0	8	0	9	04/96
VVS och fastighet	0	2	0	2	0	1	04/96
Andel totalt	100	100	100	100	100	100	49/51
Antal elever	119 432	124 971	17 438	18 082	22 190	22 796	

Anm.: Avser 15 oktober eller näraliggande vardag. Handels- och administrationsprogrammet blev försäljnings- och serviceprogrammet till läsåret 2022/23. Uppgift om eleven är inrikes eller utrikes född samt om eleven har inrikes eller utrikes födda föräldrar saknas för knappt 3 600 elever.

Källa: Statens skolverk.

Män som går på en utbildning där de tillhör det underrepresenterade könet tar inte examen i lika hög grad som män som går på en utbildning där könsfördelningen är mer jämn eller där de är i majoritet, se diagram 5.2. På ett program där männen är i minoritet (andelen män är lägre än 40 procent) är medianvärdet för andelen män som tar gymnasieexamen efter tre år 67 procent. På program där män utgör 40 procent eller mer av studenterna är medianvärdet för andelen män som tar gymnasieexamen efter tre år närmare 80 procent. För kvinnor syns inget tydligt mönster av det här slaget, utan de tar gymnasieexamen i ungefär samma utsträckning oavsett programmets könsfördelning.

Diagram 5.2 Studenterna 2020 med gymnasieexamen efter 3 år

Källa: Statens skolverk.

En större andel kvinnor än män har en eftergymnasial utbildning

Utbildningsnivån har under längre tid ökat bland både kvinnor och män, men mer för kvinnorna än för männen. År 2023 hade 54 procent av kvinnorna och 40 procent av männen i åldern 25–64 år en eftergymnasial utbildning. Av kvinnorna hade 38 procent en minst treårig eftergymnasial utbildning och motsvarande andel av männen var 24 procent.

Bland inrikes födda kvinnor hade 56 procent en eftergymnasial utbildning. Motsvarande siffra för utrikesfödda kvinnor var 48 procent. Bland män uppgick andelen med eftergymnasial utbildning till 40 procent bland både inrikes födda och utrikes födda män (Statistiska centralbyrån).

Fler kvinnor än män studerar vid högskolan

Höstterminen 2023 utgjorde kvinnor 62 procent och män 38 procent av de studerande i högskolan. Av de utfärdade examina läsåret 2022/23 på grundnivå och avancerad nivå vid universitet och högskolor var 65 procent till kvinnor och 35 procent till män (Universitetskanslersämbetet och Statistiska centralbyrån). Se vidare utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, avsnitt 1 Universitet och högskolor.

Skillnaden mellan andelen kvinnor och andelen män som deltar i folkhögskolornas och studieförbundens verksamhet ökar

På folkhögskolans allmänna kurs, vilken motsvarar utbildning inom grundskolan eller gymnasieskolan, var andelen kvinnor 60 procent och andelen män 40 procent 2023. Skillnaden mellan andelen kvinnor och andelen män har ökat en aning för varje år de senaste åren. Andelen inrikes födda kvinnor var 29 procent av det totala antalet deltagare, andelen utrikes födda kvinnor utgjorde 29 procent, andelen inrikes födda män utgjorde 25 procent och andelen utrikes födda män utgjorde 14 procent. För 4 procent av deltagarna saknades uppgift om bakgrund (Statistiska centralbyrån).

När det gäller folkhögskolans särskilda kurs, som bl.a. består av yrkesinriktade utbildningar, var andelen kvinnor 69 procent och andelen män 31 procent 2023. Andelen inrikes födda kvinnor uppgick till 53 procent, andelen utrikes födda kvinnor till 13 procent, andelen inrikes födda män till 24 procent och andelen utrikes födda män till 6 procent. För 4 procent av deltagarna saknades uppgift (Statistiska centralbyrån).

De ökade skillnaderna över tid har sin grund i att andelen utrikes födda kvinnor från 2017 och framåt har ökat med 5 procentenheter i både allmän och särskild kurs samtidigt som andelen inrikes födda män har minskat nästan lika mycket. Förändringarna har under samma period varit små gällande utrikes födda män i både allmän och särskild kurs. Andelen inrikes födda kvinnor har minskat med några procentenheter i särskild kurs, men har varit oförändrad i allmän kurs (Statistiska centralbyrån).

Av studieförbundens studiecirkeldeltagare 2023 var 65 procent kvinnor och 35 procent män. Bland utrikes födda var 63 procent av deltagarna kvinnor och 37 procent män, se vidare utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, kapitel 17 Folkbildning.

5.3.4 Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Ansvaret för det obetalda hem- och omsorgsarbetet är ojämnt

Genomsnittlig tidsanvändning används för att följa upp fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Resultatet av mätningen (TID 2021, Statistiska centralbyrån) visade att fördelningen av obetalt arbete, där kvinnor generellt sett gör mer än män, kvarstår. Se vidare i budgetpropositionen för 2023, utgiftsområde 13, avsnitt 5 Jämställdhet för en mer utförlig redovisning av resultatet. Både kvinnor och män ger obetald omsorg till äldre, men omsorgen ser ofta olika ut. Kvinnor tillbringar mer tid med att umgås och utöva personlig omsorg medan män i huvudsak ger praktisk hjälp men även ekonomiskt stöd. När omsorgsbehoven blir mer omfattande ökar kvinnors insatser mer än mäns (Jämställdhetsmyndigheten 2024:10).

Fördelning av föräldrapenningdagarna är ojämn men gapet minskar något

Kvinnor har sedan föräldrapenningen infördes 1974 tagit ut majoriteten av föräldrapenningdagarna. Under 2023 skedde dock en liten förändring mot ett jämnare uttag mellan kvinnor och män efter flera års stagnation. Under 2023 ökade männen sitt uttag av föräldrapenningdagarna med 0,7 procentenheter jämfört med 2022. Sammantaget råder det dock fortfarande stora skillnader mellan kvinnors och mäns uttag av föräldrapenningdagarna; män tog ut 30,9 procent medan kvinnor tog ut 69,1 procent av föräldrapenningdagarna under 2023 (Försäkringskassans årsredovisning 2023).

Förutom att föräldrar tar ut föräldrapenning kan de också vara obetalt föräldralediga för att ge omsorg till sina barn. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har analyserat den totala föräldraledigheten, det vill säga kombinationen av föräldrapenning och obetald föräldraledighet under barnets två första levnadsår. Analysen visar att den totala föräldraledigheten är mindre jämställt fördelad än fördelningen av enbart föräldrapenningen, det vill säga andelen föräldrar som delar lika på den totala föräldraledigheten är mindre än andelen föräldrar som delar lika på den betalda ledigheten (Inspektionen för socialförsäkringen 2023:11), se vidare utgiftsområde 12 avsnitt 3.6.3.

En analys av Försäkringskassan visar att det tycks finnas en norm bland kvinnor att vara föräldralediga med sitt barn i ett år. Normen påverkar mammor dels genom att brott mot normen uppfattas vara negativt av omgivningen, dels genom att den påverkar och inverkar på pappornas möjlighet att förlägga ledigheten utifrån sina önskemål (Jämställdhetsmyndigheten 2023:17).

Försäkringskassan har under 2023 fortsatt arbetat med det i regleringsbrevet fastställda målet att stärka förutsättningarna för en jämställd användning av föräldrapenningen och den tillfälliga föräldrapenningen (Försäkringskassans årsredovisning 2023).

Könsskillnader vid tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn – andelen utbetalade dagar till män minskar

Nyttjandet av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn (VAB) är mer jämnt fördelat mellan kvinnor och män än föräldrapenningsuttaget, men kvinnor tar ut en större andel av dagarna. Under 2023 minskade männens andel av tillfällig föräldrapenning jämfört med föregående år till 38,6 procent (Försäkringskassans årsredovisning 2023). Kvinnor tog ut 61,4 procent av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn under 2023, vilket är en ökning från 2022 då motsvarande siffra var 60,9 procent. Under covid-19-pandemin ökade mäns uttag av föräldrapenning tillfälligt för vård av sjukt barn och männens andel nådde 39,3 procent 2021. Sedan dess har männens andel av VAB-dagarna återigen minskat. Se vidare utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

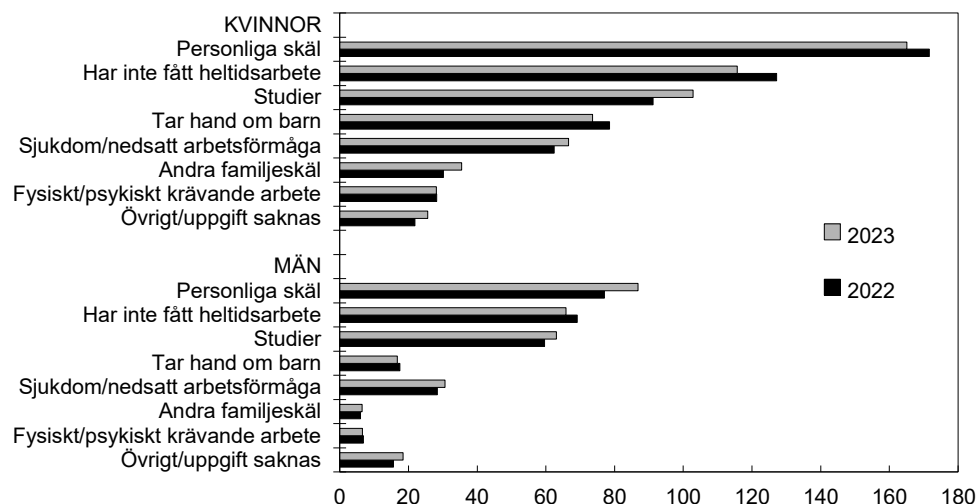
Ojämställdhet ligger bakom skillnader mellan kvinnors och mäns deltidsarbete

Under det senaste decenniet har andelen deltidsanställda kvinnor sjunkit med drygt 10 procentenheter och med ca 1 procentenhet för män. (utg.omr. 14 avsnitt 4.3.2). Den enskilt vanligaste orsaken till att kvinnor och män arbetade deltid 2023 är personliga skäl, vilket i de flesta fall innebär att de inte vill öka sin arbetstid, se diagram 5.3. Personliga skäl har ökat stadigt bland män under de senaste åren. De största relativa skillnaderna mellan kvinnor och män kan hittas i orsakerna ”andra familjeskäl”, ”tar hand om barn” och ”fysiskt/psykiskt krävande arbete” där ca fem gånger fler kvinnor än män anger dessa skäl. Kvinnor utgör också 70 procent av de som vårdar en nära anhörig med närstående penning från Försäkringskassan (Jämställdhetsmyndigheten 2024:10). Omsorgsansvaret för både barn och vuxna anhöriga är en faktor som inverkar i större utsträckning på kvinnors möjligheter att arbeta heltid än på mäns.

Antalet som anger att de inte har erbjudits heltidsarbete har minskat under flera år. Detta gäller särskilt bland kvinnor, vilket överensstämmer väl med att antalet deltidsarbetande kvinnor har minskat. Se vidare bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet om hur deltidsarbete påverkar den ekonomiska jämställdheten.

Diagram 5.3 Orsak till deltidsarbete

Antal i 1 000-tal

Anm.: Avser åldersgruppen 20–64 år. Alternativet "Tar hand om närstående" ingår inte i redovisningen på grund av statistisk osäkerhet, vilket i praktiken innebär att få deltidsarbetande har angett det som orsak till deltid.

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

5.3.5 Jämställd hälsa

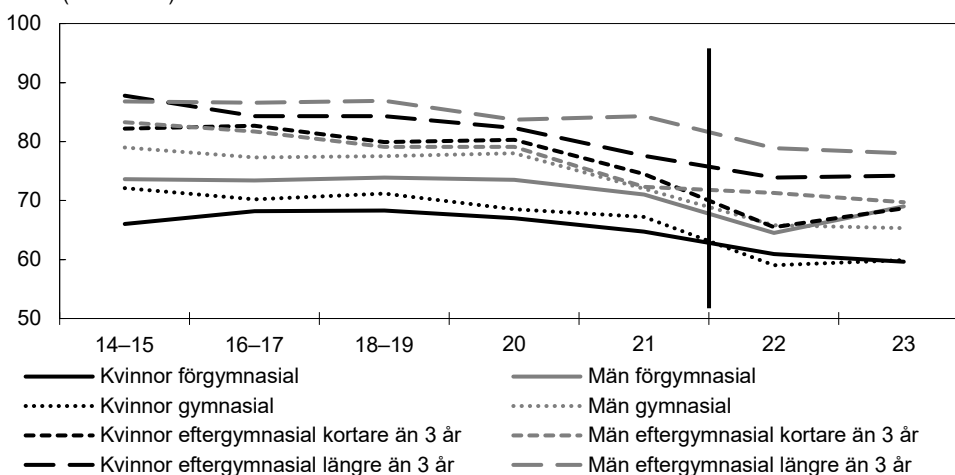
Skillnaderna mellan kvinnors och mäns hälsa kvarstår. Som framgår av nedan redovisning har dock skillnaderna mellan könen i vissa avseenden minskat, exempelvis gällande medellivslängd, men samtidigt ökar i stället skillnaderna, exempelvis gällande självskattad hälsa, inom respektive grupp. Särskilt stora är skillnaderna mellan lågutbildade och utrikesfödda kvinnor och män jämfört med kvinnor och män generellt (Jämställdhetsmyndigheten 2024:10).

Kvinnors självupplevda hälsa är sämre än mäns

Merparten av kvinnor och män upplever att de har en bra hälsa, men kvinnors och mäns fysiska och psykiska hälsa skiljer sig åt. Hälsan påverkas även bl.a. av utbildningsnivå och socioekonomisk position (utg.omr. 9 avsnitt 4.3). Män upplever genomgående en bättre hälsa än kvinnor med samma utbildningsnivå. Lägst andel som upplever sin hälsa som bra återfanns 2023 bland kvinnor med högst förgymnasial respektive högst gymnasial utbildning, se diagram 5.4.

Diagram 5.4 Andel som uppger att de har en bra hälsa

Procent (bruten axel)

Anm.: För 2014–2019 visas ett genomsnitt för två år. Y-axeln startar vid värde 50. År 2022 byttes insamlingsmetod för undersökningen, vilket ger ett tidsseriebrott. Jämförelser bör inte göras mellan 2022–2023 och tidigare år.

Källa: Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF), Statistiska centralbyrån.

Män upplever en bättre hälsa än kvinnor såväl bland utrikes födda som bland inrikes födda. Bland personer som har en funktionsnedsättning skiljer sig svaren åt beroende på definition av funktionsnedsättning. Oavsett definition är skillnaderna mellan kvinnor och män inom delgrupperna inte statistiskt säkerställda (ULF 2023).

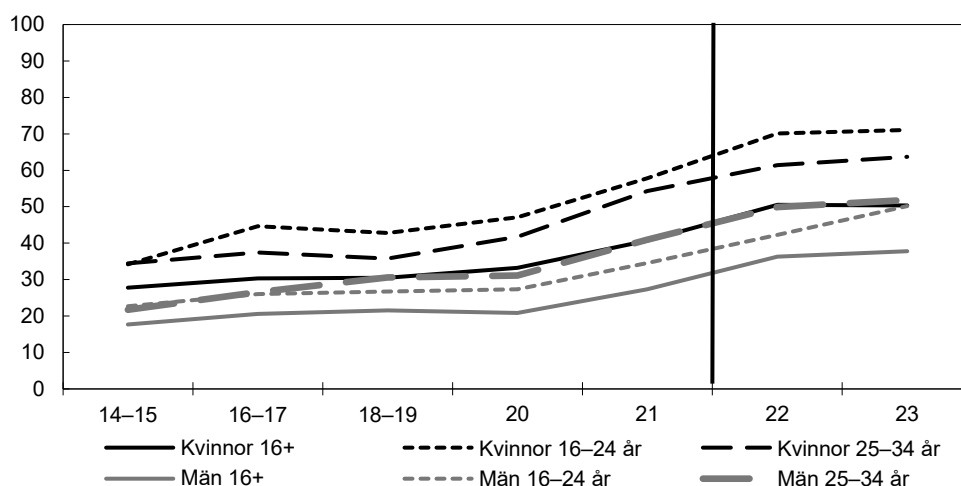
Besvär av ångslan, oro och ångest: Psykisk ohälsa tar sig olika uttryck hos kvinnor och män

Andelen kvinnor som uppger att de har besvär av ångslan, oro eller ångest är högre än andelen män. Unga kvinnor är mer utsatta än äldre, se diagram 5.5.

En så hög andel som 71 procent av de unga kvinnorna 16–24 år uppgav 2023 att de hade besvär av ångslan, oro eller ångest. Skillnaden mellan kvinnor och män kvarstår vid nedbrytning på delgrupper och återfinns både bland utrikes och inrikes födda, samt bland personer med funktionsnedsättning, liksom bland personer som inte har någon funktionsnedsättning. Suicidtankar och vård för avsiktligt självdestruktiv handling, det vill säga självskada eller suicidförsök, är också vanligare bland kvinnor, dock är män överrepresenterade när det gäller antal suicid.

Diagram 5.5 Andel som uppger sig ha besvär med ängslan, oro och ångest

Procent

Anm.: Med 16+ avses alla svarande 16 år och uppåt. För 2014–2019 visas ett genomsnitt för två år. År 2022 byttes insamlingsmetoden för undersökningen, vilket ger ett tidsseriebrott mellan 2021 och 2022. Jämförelser bör inte göras mellan 2022 och tidigare år.

Källa: Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF), Statistiska centralbyrån.

Stora skillnader mellan kvinnors och mäns sjukpenningtal

Kvinnors sjukpenningtal är högre än mäns, se tabell 5.4. Från och med i år redovisas ett nytt mått för sjukpenningtalet, där sjukfrånvaron relateras till sysselsatta samt arbetssökande 15–69 år. Det förra måttet relaterade till hela befolkningen i arbetsför ålder, vilket innebar en underskattning av sjukfrånvaron.

Tabell 5.4 Sjukpenningtalet

Nettodagar

Ålder	2021		2022		2023	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
15–19 år	0,9	1,1	0,9	0,9	1,0	1,1
20–24 år	5,3	3,2	5,5	3,3	6,2	3,5
25–29 år	9,3	4,8	9,4	4,8	10,0	5,0
30–34 år	14,7	7,6	14,8	7,8	15,5	8,1
35–39 år	14,6	6,6	15,1	6,9	15,7	7,2
40–44 år	15,0	6,8	15,7	7,1	16,1	7,3
45–49 år	15,9	7,5	16,7	7,8	16,9	8,2
50–54 år	17,4	9,1	18,3	9,4	18,6	9,8
55–59 år	19,0	12,1	20,3	12,8	20,9	13,0
60–64 år	20,9	15,7	23,4	17,2	24,4	18,0
65–69 år	5,6	5,1	5,6	5,4	7,9	7,3
Samtliga 15–69 år	14,5	7,9	15,2	8,3	15,8	8,7

Källa: Försäkringskassan.

Skillnader mellan kvinnor och män med LSS efter insatstyp

Fler män än kvinnor har insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Under 2023 hade 24 799 män respektive 17 745 kvinnor daglig verksamhet (vilket var den vanligaste insatsen) och 3 665 män och 2 665 kvinnor var beviljade ledsagarservice. Skillnader mellan kvinnor och män med LSS är relativt konstant jämfört med tidigare år. En av förklaringarna till könskillnaderna är skillnader i förekomst av diagnoser (utg.omr. 9 avsnitt 6).

Dödsorsaker och skillnader i livslängd

Medellivslängden fortsätter att öka och kvinnor lever längre än män, men skillnaden mellan könen har minskat, då männens medellivslängd har ökat mer än kvinnornas. Även om utvecklingen i befolkningen i stort är positiv finns fortsatt stora, och i vissa fall ökande, skillnader i hälsa och ohälsa mellan olika grupper i befolkningen. Återstående medellivslängd vid 30 års ålder har t.ex. ökat i alla utbildningsgrupper och alla inkomstgrupper, utom bland kvinnor med förgymnasial utbildning, där den i stället har sjunkit med drygt ett halvt år (utg.omr. 9 avsnitt 4).

Män avlider i större utsträckning än kvinnor innan de har fyllt 80 år men skillnaderna i dödlighet och medellivslängd har minskat. De vanligaste dödsorsakerna 2023 var de som rör cirkulationsorganens sjukdomar, följt av tumörer, för både kvinnor och män. Dödligheten är högre i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar för både kvinnor och män men mer uttalad bland män. Dödstalen till följd av suicid är betydligt högre för män än för kvinnor. Även när det gäller dödsolyckor i arbetslivet är män överrepresenterade, se vidare utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, avsnitt 4 Arbetsliv.

5.3.6 Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra

Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet – att mäns våld mot kvinnor ska upphöra – är brett. I delmålet ingår att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. I delmålet ingår också arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål, samt hbtqi-personers och mäns och pojkars utsatthet för våld i nära relationer och kvinnors och flickors utövande av våld. Det saknas fortsatt tillräckliga underlag för att tillförlitligt bedöma den årliga omfattningen av alla former av mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i befolkningen. Avsaknaden av tillräckliga underlag för att bedöma omfattningen gäller i synnerhet hedersrelaterat våld och förtryck.

Inledningsvis redovisas ett urval av den data som finns inom området. Därefter följer en redogörelse av resultat och insatser utifrån den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10). Till den nationella strategin finns ett riktat åtgärdsprogram för perioden 2024–2026 (A2024/00869). Åtgärdena utgår från strategins målsättningar och Istanbulkonventionen.

Mäns våld mot kvinnor – statistik och undersökningar

Kvinnor oftare utsatta för våld i nära relation

I Brottsförebyggande rådets nationella kartläggning av våld i nära relation som publicerades 2024 (Brå 2024:4) uppgav 13,6 procent av befolkningen (16–84 år) att de hade blivit utsatta för någon typ av våld i nära relation under 2022 (ekonomiskt, materiellt, psykiskt, fysiskt eller sexuellt våld av nuvarande eller tidigare partner). En större andel kvinnor än män uppgav att de hade blivit utsatta (15,2 respektive 11,7 procent). Psykiskt våld var den vanligaste typen av våld (12,9 procent för kvinnor och 10,7 procent för män). Andelen som uppgav utsatthet för fysiskt våld under 2022 var 2,6 procent för kvinnor och 2,0 procent för män. Andelen som uppgav utsatthet för sexuellt våld under 2022 var 4,4 procent för kvinnor och 0,9 procent för män.

Bland inrikes födda kvinnor med minst en inrikes född förälder uppgav en större andel, 16,0 procent, att de hade utsatts för någon typ av våld jämfört med 14,0 procent bland inrikes födda kvinnor med två utrikesfödda föräldrar och 12,9 procent bland utrikes födda kvinnor. För män syns dock ett något annorlunda mönster. Högst andel som uppgav att de hade utsatts för någon typ av våld,

12,5 procent, återfinns bland utrikes födda män. Motsvarande andelar för inrikes födda män med minst en svenskfödd förälder var 11,5 procent och för inrikes födda män med två utrikes födda föräldrar 9,1 procent.

Av de som utsattes för våld i nära relation under 2022 uppgav 2,7 procent att händelsen, eller någon av händelserna under året, polisanmälades. Det är en större andel utsatta kvinnor än män som uppger detta (3,5 respektive 1,4 procent). Det främsta skälet att inte polisanmäla, bland både utsatta män och kvinnor, är att man inte tycker att det som hänt kändes som tillräckligt allvarligt för att göra en polisanmälan (40,6 respektive 33,9 procent). Statistik om anmälningsbenägenhet finns inte uppdelad på inrikes respektive utrikes födda, eftersom redovisningsgrupperna är för små.

Nästan var tredje ung person som dejtat eller haft en relation har varit utsatt för någon form av våld i nära relation. Flickor och personer som identifierar sig som icke-binära var utsatta för alla former av våld i större utsträckning än pojkar. De största könsskillnaderna fanns vid utsatthet för sexuellt våld, som var fyra gånger så vanligt bland flickor och icke-binära jämfört med pojkar. Det var också dubbelt så vanligt att flickor var utsatta för fysiskt våld i nära relation jämfört med pojkar. Det digitala, psykiska våldet var vanligast, oavsett kön (Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Jämställdhetsmyndigheten, 2024).

Mellan 2017 och 2021 minskade andelen personer, både kvinnor och män, som uppger att de har utsatts för ett sexualbrott under det senaste året. År 2022 har den dock ökat något jämfört med 2021. År 2022 uppgav 7,8 procent av kvinnor och 1,2 procent av män att de hade blivit utsatta för sexualbrott. Andelen utsatta är störst bland i kvinnor i åldern 20–24 år, 29,2 procent i denna grupp uppgav att de hade utsatts för sexualbrott 2022 (Nationella trygghetsundersökningen, Brå 2023:9). Se vidare utgiftsområde 4.

Det är 2,8 procent av befolkningen (16–84 år) som uppger att de utsattes för misshandel 2022, vilket är på samma nivå som 2021 (Brå 2023:9). Utsatthet för misshandel är vanligare bland män än bland kvinnor (3,3 procent jämfört med 2,3 procent). Bland dem som hade utsatts för misshandel är det enligt Brå vanligare bland kvinnor än bland män att uppge upprepad utsatthet, särskilt när det gäller andelen som hade utsatts fyra gånger eller fler. I rapporten understryker Brå att kvinnors utsatthet för misshandel sannolikt underskattas i högre grad och att det beror på att det är vanligare att kvinnor utsätts för misshandel vid upprepade tillfällen av en närstående, vilket är en typ av utsatthet som är särskilt svår att fånga upp i frågeundersökningar.

I Statens medieråds rapport *Ungar & medier 2023 – En statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning* framkommer att av de svarande hösten 2022 i åldern 13–16 år var det 4 procent av pojkarna och 20 procent av flickorna som hade varit med om att någon okänd hade bett dem skicka bilder där de var lättklädda eller nakna. Bland de svarande i åldern 17–18 år var det 4 procent av pojkarna och 18 procent av flickorna. Unga med en psykisk funktionsnedsättning var mer utsatta.

Dödligt våld i parrelation

Kvinnor är de vanligaste offren för dödligt våld i nära relationer och gärningspersonen är oftast en man som har eller tidigare har haft en parrelation med kvinnan. Antalet konstaterade fall av dödligt våld mot kvinnor där offret och förövaren var eller hade varit i en parrelation uppgick till 10 fall 2023, vilket är lika många fall som 2022. Inga fall av dödligt våld mot män i en parrelation konstaterades 2023. Antalet fall av dödligt våld i parrelation har varierat mellan 10 och 26 per år sedan 2017, med ett medelvärde

om 16 fall per år, hela tiden med en tydlig övervikt för kvinnorna (medelvärde för antal fall där dödsoffret är en kvinna är 14).

Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

Enligt redovisning från Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH) vid Länsstyrelsen i Östergötlands län inkom 395 samtal till stödtelefonen för yrkesverksamma i frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, vilket är det lägsta antalet sedan 2015 (298 samtal). Bortförande av barn och unga är den typ av utsatthet som oftast nämns vid inkomna samtal, följt av barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning. Det gäller för både 2022 och 2023. En av förklaringarna till minskningen av antalet ärenden till stödtelefonen kan vara att fler regionala resurscentra har inrättats och att yrkesverksamma får stöd därigenom. Se vidare under rubriken Förbättrad upptäckt och bättre skydd och stöd.

Under 2023 var det 2 163 kvinnor eller flickor som vårdades med någon av de tre diagnoskoderna som indikerar att en hon har utsatts för könsstympning, jämfört med 2 219 föregående år. Detta är en ökning från 1 344 kvinnor eller flickor sedan 2015 då diagnoskoden kvinnlig könsstympning i den egna sjukhistorien togs i bruk. Antalet registrerade vårdkontakter med anledning av könsstympning är dock inte ett mått på antalet utsatta personer. (Preliminär statistik från Socialstyrelsen juni 2024)

Månggifte är inte tillåtet enligt svensk rätt och s.k. tvegifte är straffbart (7 kap. 1 § brottsbalken). Däremot är månggifte tillåtet i ett antal länder, varav vissa är ursprungsland för migration till Sverige. Sedan den 1 juli 2021 gäller att ett utländskt månggifte inte erkänns i Sverige oavsett parternas anknytning till Sverige; undantag kan endast göras om det finns synnerliga skäl. En annan närliggande fråga där det saknas fördjupad kunskap rör s.k. religiösa skilsmässor. I svensk rätt har makar en absolut rätt till skilsmässa utan att behöva ange skäl. En person som är skild enligt svensk rätt, kan dock fortfarande betraktas som gift enligt ett religiöst synsätt. I syfte att öka kunskapen om dessa områden har regeringen gett Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att kartlägga och analysera förekomsten av barnäktenskap, tvångsäktenskap och månggifte i Sverige. Uppdraget syftar också till att ge ökad kunskap om de problem som enskilda kan möta till följd av svårigheter att få till stånd s.k. religiösa skilsmässor.

Människohandel, koppleri och sexköp

Tabell 5.5 anger antal anmälda och lagförda brott rörande köp av sexuell tjänst, koppleri, människohandel och människoexploatering. För flera av brottstyperna syns ingen tydlig trend, utan antalet har fluktuerat över tid. Den officiella kriminalstatistiken över anmälda brott belyser bara det som kommer till rättsväsendets kännedom, vilket inte nödvändigtvis är den totala omfattningen av brottsligheten. Statistiken omfattar även händelser som inte utgör brott. För spanings- och ingripandebrott, som det handlar om här, är dessutom enligt Polismyndigheten antalet anmälda brott till stor del beroende av vilka förutsättningar som finns i polisregionerna för att upptäcka denna brottslighet. Det kan t.ex. handla om regionernas resurser, kompetens samt antalet inkomna tips. Anmälda brott beträffande utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling har minskat från 132 brott 2022 till 104 brott 2023.

Tabell 5.5 Anmälda och lagförda brott som rör köp av sexuell tjänst, koppleri, människohandel och människoexploatering

Antal						
Typ av anmälda och lagförda brott	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Anmälda brott, köp av sexuell tjänst	848	764	1 055	1 886	1 263	1 513
Lagförda brott, köp av sexuell tjänst (kvinnor/män)	0/329	0/346	0/528	0/831	0/726	0/622
Anmälda brott, koppleri, inkl. grovt	182	133	191	178	184	204
Lagförda brott, koppleri, inkl. grovt (kvinnor/män)	11/24	7/18	5/30	12/31	8/32	4/14
Anmälda brott, människohandel för sexuella ändamål	93	106	110	66	87	110
Anmälda brott, människohandel för tvångsarbete	29	49	24	24	37	48
Anmälda brott, människohandel för övriga ändamål	92	121	62	50	72	70
Lagförda brott människohandel, samtliga ändamål (kvinnor/män)	2/13	0/3	5/5	2/0	0/1	2/0
Anmälda brott, människoexploatering, inkl. grovt	*	48	79	78	87	127
Lagförda brott, människoexploatering, inkl. grovt (kvinnor/män)	*	0/0	0/0	3/2	0/0	1/2

Anm.: Könsuppdelad statistik över anmälda brott saknas. Kön som anges för lagförda brott avser den lagförda personen. Statistik över anmälda brott omfattar alla händelser som anmälts och registrerats hos Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket och Ekobrottsmyndigheten. De anmälda brotten inkluderar även händelser som efter utredning visar sig vara annat än brott. Statistik över lagförda brott innefattar samtliga brott för vilka en enskild person befunnits skyldig genom ett lagföringsbeslut (fällande dom i tingsrätt, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse). Det är av flera skäl inte lämpligt att jämföra anmälda brott med lagförda brott. Ett brott som begås av flera personer kan exempelvis redovisas som flera lagförda brott. Människohandel för övriga ändamål omfattar brottskoderna övriga ändamål, organhandel, tiggeri och krigstjänst sammantaget.

Anm.: * Brottet infördes 1 juli 2018.

Källa: Officiell kriminalstatistik, Brottsförebyggande rådet.

Regionkoordinatorerna är anställda hos socialtjänsten och bistår myndigheter med stöd vid människohandelsärenden. De fungerar som en regional aktör med spetskompetens gällande prostitution och människohandel. Under 2023 identifierade regionkoordinatorerna 414 personer som utsatta för människohandel eller människoexploatering, vilket ligger i linje med de senaste sex åren då antalet har varierat mellan cirka 300 och 500 årligen. Av dessa exploaterades 189 personer (55 kvinnor, 128 män, 2 flickor, 2 pojkar) som arbetskraft och 182 personer (157 kvinnor, 3 män, 4 okänt kön vuxna, 2 annat kön, 5 kvinnor okänd ålder, 7 flickor, 3 pojkar, 1 barn okänt kön) för sexuella ändamål. Det totala antalet barn som identifierades minskade under 2023 jämfört med tidigare år (Jämställdhetsmyndigheten: Regionkoordinatorernas statistik om människohandel och människoexploatering 2023).

Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld

Jämställdhetsmyndigheten gör i sin uppföljning av det sjätte delmålet (A2024/00628) bedömningen att arbetet med den nationella strategin har bidragit till att skapa strukturer för arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Många kommuner har byggt upp

en grundstruktur bestående av mål, styrdokument och rutiner samt har personal med samordnande eller strategisk funktion. Länsstyrelsernas redovisningar av det regionala arbetet med delmål sex visar att kommunerna efterfrågar mer stöd från nationella och regionala myndigheter för att öka likvärdigheten i hela landet och i högre grad inkludera arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel och särskilt utsatta grupper (A2024/00160).

Sedan 2023 har Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla en nationell samordning och kunskapsutveckling gällande återfallsförebyggande arbete med våldsutövare, vilket fortsätter 2024. Socialstyrelsen har även i uppdrag att driva Välj att sluta, en nationell telefonlinje för icke frihetsberövade personer som har utövat eller riskerar att utöva våld mot närstående samt för yrkesverksamma som arbetar med dessa personer. Stödtelefonen tog 2023 emot 858 samtal, vilket är en ökning från 718 samtal föregående år. 81 procent av de som uppgav att de har utövat våld var män och 19 procent var kvinnor. Av de 858 samtalen till stödlinjen under 2023 kunde 65 procent hänvisas vidare, varav merparten till specialiserade verksamheter (A2024/00279).

Länsstyrelserna fick i juni 2023 uppdrag att fram till 2028 stödja kommuners arbete med att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende (5 kap. 11 a § socialtjänstlagen (2001:453)) (Fi2023/02050). Länsstyrelserna har påbörjat en kartläggning av vilka behov yrkesverksamma har i arbetet med våldsutövare vilken visar behov av mer kunskap för att upptäcka våldsutövare, att motivera dem till stödinsatser och behandling, evidensbaserade behandlingsmetoder, samverkansmodeller mellan socialtjänst, polis, hälso- och sjukvård samt stöd i utredning, riskbedömning och handläggning. Länsstyrelserna lyfter kommunernas bristande mottagarkapacitet och avsaknaden av evidensbaserade behandlingsmetoder som särskilt komplicerande faktorer. För att bedöma arbetets resultat och effekter kommer länsstyrelserna att ta stöd av Ekonomistyrningsverkets verksamhetslogik (ESV 2016, A2024/00639, A2023/00244).

Kriminalvården redovisade i mars 2023 en plan för hur behandlingsprogrammet Predov (Preventing Domestic Violence) för våldsutövare ska kunna spridas till kommuner (A2023/00381). Regeringen gav i oktober 2023 Kriminalvården i uppdrag att fram till 2028 stödja ett antal kommuner i implementeringen av Predov. Socialstyrelsen fick samtidigt i uppdrag att bistå Kriminalvården i dess stöd till kommuner samt att genomföra en vetenskaplig uppföljning som innebär att behandlingseffekterna av Predov i frivilliga verksamheter utvärderas (A2023/01448). Polismyndigheten har under 2023 arbetat mer förebyggande för att stoppa mäns våld mot kvinnor i ett tidigt skede, framför allt där våldet är grovt, systematiskt eller riskerar att leda till dödlig utgång. Polismyndigheten har samtidigt gett uttryck för att det förebyggande arbetet avseende våld mot kvinnor behöver utvecklas ytterligare.

Förbättrad upptäckt och bättre skydd och stöd

Allt fler yrkesverksamma ställer frågor om våld. Det har skett en ökning av användningen av bedömningsverktyg som FREDA och PATRIARK (A2024/00628), vilket även länsstyrelsernas redovisningar visar (A2024/00160). Intresset har även ökat för verktyget SEXIT, som syftar till att identifiera barn och unga med erfarenheter av våld och sexuellt risktagande. Metoder och arbetssätt behöver fortsatt utvecklas för att fler ska få frågan och stöd när det behövs.

Det finns stora brister i samhällets skyddsnät när det gäller att upptäcka såväl potentiella brottsoffer som gärningspersoner, vilket framkommer i Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022–2023. Resultaten ligger i linje med Inspektionen för vård och omsorgs (IVO) förstärkta tillsyn av socialtjänstens och

hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck som redovisades den 30 april 2024 (A2024/00668). Se vidare nedan under Förbättrad kunskap och metodutveckling.

Jämställdhetsmyndigheten redovisade under 2023 uppdraget om att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn (A2023/00519). Uppdraget bidrog till att flera myndigheter utvecklade sin hantering kring skyddade personuppgifter, men att det fanns fortsatta utmaningar och behov av att utveckla det långsiktiga stödet. Regeringen har därför gett Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att samordna och följa upp myndigheters arbete kopplat till skyddade personuppgifter.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) fick 2022 i uppdrag att ta fram ny kunskap om unga hbtqi-personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive omvändelseförsök. Resultaten redovisas under avsnittet Diskriminering.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har haft fortsatta uppdrag som bl.a. avsett informationsinsatser och kunskapsunderlag med fokus på våldsförebyggande arbete och hedersrelaterat våld och förtryck, riktade till fritidsledare och andra yrkesverksamma som arbetar med ungas fritid samt yrkesverksamma och andra vuxna som möter nyanlända och unga asylsökande i sitt arbete eller inom ideella engagemang. Webbutbildningen ”Rätt att veta! – Hedersrelaterat våld och förtryck” är en del av metodstödet som har utvecklats inom ramen för dessa uppdrag. Utvärderingar visar att metodstödet och övriga insatser har varit eftertraktade och att insatserna sammantaget har haft goda effekter i det våldsförebyggande arbetet för berörda målgrupper och att fler unga som är nya i Sverige har fått den information och kunskap de har rätt till (A2024/00258).

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Socialstyrelsen har sedan 2019 i uppdrag att utveckla arbetet för ökad upptäckt av våld (A2022/00842, A2023/00509). Dessa myndigheter har, tillsammans med Konsumentverket, Pensionsmyndigheten och Statens servicecenter även fått i uppdrag att sprida och utveckla information om ekonomiskt våld till sina målgrupper (A2024/00777). Som ett led i att utveckla arbetet för ökad upptäckt av våld har Socialstyrelsen under 2024 även fått i uppdrag att stödja socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete att upptäcka och åtgärda våld mot barn och unga. I uppdraget ingår att förstärka arbetet för att socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska upptäcka våld mot barn och unga genom att kartlägga hur dessa verksamheter verkar för att upptäcka våldsutsatthet och våldsutövande samt att tillhandahålla utbildningsinsatser (S2024/01110).

Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid) har tillhandahållit nationella stödlinjer som riktar sig till män samt till icke-binära personer och personer med transerfarenhet som har utsatts för den typ av våld som omfattas av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (A2021/02054). Uppdraget slutredovisades den 28 mars 2024 (A2024/00492). Av slutredovisningen framgår att stödlinjerna var öppna 320 dagar under 2023, från den 15 februari till 31 december. Stödlinjen för män besvarade under 2023 totalt 2 774 samtal vilket motsvarade ett genomsnitt på 8,7 samtal per dag. Stödlinjen för transpersoner besvarade totalt 446 samtal motsvarande ett genomsnitt på 1,4 samtal per dag. Båda stödlinjerna besvarade fler samtal än förväntat utifrån uppskattningen i den utredning som föregick inrättandet.

Regeringen har även beslutat att inrätta en nationell funktion dit enskilda som är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck samt deras

närstående kan vända sig för råd och vägledning i enlighet med 5 § förordningen (2022:1345) om nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Stödfunktionen togs i bruk i juni 2024 och drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet.

Socialstyrelsen och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering har ett pågående uppdrag att stödja genomförandet inom vård och omsorg av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (A2022/01028). I regleringsbrevet för 2024 utökades uppdraget genom att Socialstyrelsen ska främja systematisk uppföljning i socialtjänsten av insatser till individer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Myndigheten ska även se över, anpassa och komplettera kunskapsstöd för arbetet mot våld i nära relationer så att de fullt ut kan användas i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck (S2024/01110). Jämställdhetsmyndigheten har, utifrån slutredovisning av tidigare uppdrag på området (A2022/01528), fått i uppdrag att, i samverkan med Socialstyrelsen, lämna förslag på hur ett nationellt inrapporterings- och uppföljningssystem av ärenden där ett barn eller en vuxen har blivit bortförd utomlands kan utformas (A2024/00485).

Statens institutionsstyrelse (SiS) har sedan 2021 haft i uppdrag att utveckla kompetensen och kunskaperna hos myndighetens medarbetare om hedersrelaterat våld och förtryck och våldsförebyggande arbete. Insatserna har även omfattat ämnen såsom återfallsförebyggande arbete bland pojkar och unga män, ungas partnerrelationer inklusive kunskap om förebyggandet av destruktiva maskulinitetsnormer, samt prostitution och människohandel. Slutrapporteringen visar att kompetens- och kunskapshöjande insatser har bidragit till ökad medvetenhet bland myndighetens medarbetare men att mer fördjupad utbildning skulle behövas för att nå resultat avseende kunskaper som personalen kan omsätta i praktiken (A2022/00533).

Regeringen har de senaste åren ingått överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa. I enlighet med överenskommelserna för 2023 (S2023/00371) och 2024 (S2023/03333) ska regionerna bl.a. genomföra insatser för en god vård för personer som utsatts för sexuellt våld eller könsstympning. (utg.omr. 9 avsnitt 3.3 och 3.4).

Flera centrala myndigheter fick 2021 ett gemensamt uppdrag att genomföra insatser för att förebygga och bekämpa könsstympning av flickor och kvinnor (A2021/01029). Uppdraget slutredovisades i september 2023 (A2023/01324, A2023/01331). Av redovisningen framgår bl.a. att informationsinsatser har riktats mot allmänheten och yrkesverksamma exempelvis har sidan könsstympning.se lanserats. Detta bedöms innebära att fler personer kommer att kunna ta del av stöd och vård. Det finns dock ett behov av fortsatt utvecklat och stärkt arbete mellan de samverkande myndigheterna. Regeringen har därför gett Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen, Migrationsverket, Myndigheten för delaktighet och Myndigheten för stöd till trossamfund i fortsatt uppdrag att förebygga och bekämpa könsstympning av flickor och kvinnor (A2024/00628).

Mellan juni 2021 och mars 2024 har Jämställdhetsmyndigheten haft i uppdrag i regleringsbrevet att stärka sitt arbete mot sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel. Arbetet har skett inom ramen för den nationella samordningen mot prostitution och människohandel (NSPM) vid Jämställdhetsmyndigheten. Uppdraget slutrapporterades i mars 2023 (A2024/00407) och har lett till en tydlig förstärkning av den nationella samordningsfunktionen samt bidragit till kunskaps- och metodutveckling på området.

Statsbidrag till kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet

Socialstyrelsen har fördelat statsbidrag till kvinno- och tjejjourer vars verksamhet riktar sig till våldsutsatta kvinnor och deras barn samt våldsutsatta flickor för att erbjuda dem stöd och skydd mot mäns våld. Socialstyrelsens sammanställning visar att de 144 jourerna som erhöll bidrag under 2022 har tillhandahållit verksamhet inom flera områden, men att statsbidraget framför allt har använts till att ge samtalsstöd enskilt eller i grupp samt till rådgivning (A2023/01271). Från och med den 1 januari 2023 gäller en ny förordning om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet. I den nya förordningen har fyra tidigare statsbidrag till kvinno- och tjejjourer och andra ideella organisationer inom brottsofferområdet sammanförts. Därmed förtydligas förutsättningarna för organisationerna, en större andel av bidraget fördelas som organisationsbidrag och bidraget är tvåårigt.

Fler regionala resurscentrum för personer som har utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck

Länsstyrelsen i Östergötlands län (NCH) fick 2023 i uppdrag att fortsätta samordna arbetet med att utveckla regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Under 2023 har sex nya län ansökt om och beviljats medel för att upprätta resurscentra: Jämtland, Jönköping, Uppsala, Västra Götaland (verksamhet i Skaraborg och Älvsborg), Örebro och Östergötland. De ansökande länen har möjlighet att ansöka om medel under som högst fyra år. NCH har under 2023 fördelat medel till tio län med elva resurscentra-verksamheter, totalt 15 miljoner kronor (A2024/00329). Regeringen har fram till juni 2024 finansierat inrättande av resurscentra i 13 län i landet, vilket är en ökning med 5 resurscentra sedan 2022.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) avslutade under 2023 den treåriga satsning som de erhållit bidrag från regeringen för att genomföra. Satsningen har bidragit till ökat utvecklingssamarbete och stöd till kommuner och regioner om att förebygga våld, förbättra stödet för våldsutsatta och erbjuda en likvärdig service, vård och omsorg för kvinnor och män respektive flickor och pojkar. Satsningen har haft ett särskilt fokus på att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Satsningen har även bidragit till ökad samverkan med nationella myndigheter (A2024/00317).

Effektivare brottsbekämpning

Polismyndigheten har under de senaste åren haft ett stort fokus på att bekämpa gängkriminaliteten. Detta är viktigt även utifrån målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, då våld mot kvinnor, sexualbrott samt prostitution och människohandel förekommer i dessa miljöer. Av Polismyndighetens strategiska verksamhetsplan 2020–2024 framgår att mäns grova våld mot kvinnor är ett prioriterat område. För att förstärka bekämpningen av mäns våld mot kvinnor har Polismyndigheten under 2023 arbetat med att utveckla både det förebyggande och det brottsutredande arbetet. Det har bl.a. gjorts genom ett ökat fokus på kartläggning av och insatser riktade mot våldsutövare samt genom åtgärder för att bredda bevisinhämtningen i brottsutredningar och därmed minska beroendet av att målsägandena deltar.

Polismyndigheten har under 2023 beslutat ett nytt metodstöd för utredningar rörande våld i nära relationer, vilket inkluderar sexualbrott, brott i parrelation, hedersrelaterad brottslighet och brott där barn är involverade. Myndigheten fokuserar även på att stärka uppkläringen av brott för att bekämpa mäns våld mot kvinnor genom ett ökat fokus på våldsutövare, att stärka utredningsresultaten kopplat till det grova och

systematiska våldet mot kvinnor samt att skapa robustare utredningar i syfte att öka uppleringen.

Åklagarmyndigheten har under 2023 haft ett särskilt fokus på att bekämpa brott mot särskilt utsatta brottsoffer, vilket inkluderar mäns våld mot kvinnor. En del av detta arbete består i arbetet med kontaktförbud. Mediantiden för Åklagarmyndighetens handläggning av kontaktförbud har gått upp från fem till sju dagar på två år, med variation över landet, vilket framgår av Jämställdhetsmyndighetens uppföljning (A2024/00628). Handläggningstiden är fortfarande inom den av Åklagarmyndigheten utsatta handläggningstiden, vilket är två veckor. Åklagarmyndigheten använder sig vidare av den metod som de skapat för särskilt utsatta brottsoffer: SUB-metoden. Inom alla åklagarområden finns åklagare med särskild utbildning och erfarenhet inom området. Myndigheten har även prioriterat arbetet mot bl.a. mäns våld mot kvinnor i myndighetens verksamhetsplan.

Förbättrad kunskap och metodutveckling

Mycket kunskap har tagits fram och utvecklats inom ramen för den nationella strategin. Av Jämställdhetsmyndighetens uppföljning av det sjätte delmålet (A2024/00628) framgår att kunskapen nu behöver implementeras, att utvecklingen av verkningfulla metoder kraftigt måste öka och att behovet av evidensbaserade metoder och arbetssätt är fortsatt stort.

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har genomfört en kartläggning av bortförda personer i en hederskontext under 2022 (NCH 2023:17). Där framgår bl.a. att av de kommuner som har svarat (55 procent svarsfrekvens) hade en dryg femtedel kännedom om bortförda personer under 2022. Att en så liten andel av de kommuner som har besvarat enkäterna har kännedom om misstänkt eller konstaterat bortförda personer tyder enligt NCH på ett betydande mörkertal. Nio av tio kända fall under 2022 rörde barn. Av dessa kände socialtjänsten till den utsattas situation innan bortförandet i sex av tio fall. Av de fall som rör barn som var kända innan bortförandet, hade socialtjänsten ansökt om utreseförbud i knappt vart fjärde fall.

Regeringen har utvidgat utreseförbudet för barn och unga för att skydda dem som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Socialstyrelsen har i uppdrag att ta fram och sprida kunskap om det nya regelverket om utreseförbud till de yrkesverksamma som möter personer som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck (S2024/00721).

I rapporten Utbildning leder till ökad upptäckt av våld (2024:5) konstaterar Jämställdhetsmyndigheten att de program som har tilldelats examensmålet om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation också har implementerat det och att flera har övergått till att arbeta med progression kopplat till lärandet. Det finns dock ett behov av fortsatt stöd. Enligt Jämställdhetsmyndighetens förslag kan det handla om utveckling och administration av det webbaserade stödet som har utvecklats vid Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet, en utökning av utbildningar som har examensmålet samt forskning och uppföljning.

Kunskapen om brister, kunskapsluckor och utvecklingsbehov i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer har blivit tydliga genom rapporter från flera myndigheter. Bl.a. i Jämställdhetsmyndighetens redovisning av uppdraget att identifiera kunskapsluckor och kartlägga utbildningsbehov om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer hos yrkesgrupper som möter våldsutsatta (A2023/01605) och i Inspektionen för vård och omsorgs (IVO) rapport utifrån deras uppdrag att genomföra en förstärkt och utvecklad tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens

arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. IVO har genomfört en omfattande tillsyn av det arbete som bedrivs i kommuner och regioner relaterat till våldsutsatthet och våldsutövning. Den samlade tillsynen visar att brister i regelefterlevnad och handläggning försvårar upptäckten av våld och kan även dölja pågående våld (A2024/00668).

Flera myndigheter har under 2023 fått nya uppdrag som fokuserar på grupper som på olika sätt kan vara särskilt sårbara när det gäller våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Det handlar bl.a. om att stödja kunskapsutvecklingen, ta fram stödmaterial till yrkesverksamma och sprida information om våld i ungas relationer, äldres våldsutsatthet, hbtqi-personers våldsutsatthet inklusive omvändelseförsök och personer med funktionsnedsättning, i synnerhet barn och unga med vissa funktionsnedsättningar.

5.3.7 EU och internationellt samarbete

Regeringen arbetar med jämställdhet inom EU, FN, Europarådet, Nordiska Ministerrådet, OECD, Nato och i andra internationella finansiella institutioner och internationella organisationer. Regeringen arbetar också för att på nationell nivå uppfylla Sveriges internationella åtaganden och förpliktelser avseende jämställdhet.

I september 2023 inledde Sverige ett långsiktigt samarbete med EU-kommissionens Task Force for Equality. En workshop hölls i Stockholm, vid vilken även representanter från Finland deltog.

Under 2023 och våren 2024 har Sverige arbetat aktivt för att främja jämställdhetsintegrering i FN:s verksamhet, ekonomisk jämställdhet och för mäns och pojkars roll och ansvar i arbetet för jämställdhet. Vidare har Sverige varit aktivt i FN:s olika forum för mänskliga rättigheter för att befästa och, där så är möjligt, förstärka framsteg som har gjorts när det gäller kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, inte minst när det gäller SRHR. Sverige fortsätter även verka för att jämställdhet och kvinnors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter beaktas i FN:s klimatförhandlingar, exempelvis genom att aktivt verka för ett jämställt deltagande i beslutsprocesser, samt för ett stärkt jämställdhetsperspektiv i alla delar av de förhandlingar som sker inom ramen för Parisavtalet.

FN:s kvinnokommissions (CSW) årliga möte ägde rum i mars 2024. Huvudtemat var på jämställdhet kopplat till fattigdom och finansiering. Förhandlingarna resulterade i att globala slutsatser på huvudtemat kunde antas av världens länder. Bland framstegen i slutsatserna finns språk om ekonomiskt våld, kvinnor som ekonomiska aktörer och rättighetsbärare, omsorg och effekten av obetald omsorg samt nya kopplingar till årets tema och belysandet av unga kvinnors situation. Under ordförandeskapet av Nordiska ministerrådet arrangerade Sverige ett antal event som bidrog till att uppmärksamma ekonomisk jämställdhet.

Under 2023 och våren 2024 har OECD:s Working Party on Gender Mainstreaming and Governance (WP GMG), där Sverige ingår i byrån, vidtagit åtgärder för att fortsatt främja att konsekvenser för jämställdheten och kvinnors och flickors rättigheter analyseras och omhändertas i OECD:s analyser och hos medlemsländerna.

Sverige är fortsatt en av ledarna för en koalition om ekonomisk jämställdhet inom initiativet Generation Equality och prioriterar även fortsatt frågor om kvinnors deltagande på arbetsmarknaden, jämnare fördelning av obetalt hemarbete och jämställdhetsintegrering.

Under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2024 verkar Sverige för att Norden fortsatt är en stark röst för att försvara jämställdhet, kvinnors och flickors rättigheter och lika rättigheter för LGBTI-personer i och utanför Norden. På

jämställdhetsområdet inriktas det nordiska arbetet på ekonomisk jämställdhet och på hedersrelaterat våld och förtryck. Det svenska ordförandeskapet har initierat en tvåårig nordisk studie, för att kartlägga de nordiska ländernas och självstyrande områdenas arbete med frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck. Studien ska ge ökad kunskap samt stärka och utveckla det nordiska samarbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

5.3.8 Jämställdhetsintegrering – strategin för att uppnå målen

Jämställdhetsintegrering är, i kombination med särskilda åtgärder, regeringens huvudsakliga strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen och genomförs på internationell, nationell, regional och lokal nivå.

Jämställdhetspolitikens genomslag i centrala beslutsprocesser och produkter

En kvantitativ uppföljning av Regeringskansliets arbete med jämställdhetsintegrering (A2021/01442) som genomförts av Statistiska centralbyrån (SCB) visar att andelen skrivningar om jämställdhet i relevanta direktiv, utredningar inom departementsserien (Ds), skrivelser och fakta-pm minskade något jämfört med 2022, se tabell 5.6. Samtliga relevanta propositioner och statliga utredningar (SOU) innehöll skrivningar om jämställdhet, varav merparten återfanns i konsekvensanalysen.

Tabell 5.6 Jämställdhetsintegrerade produkter

Procent

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Statliga utredningar	95	97	87	99	95	100	100	100	97	100
Propositioner	92	95	89	94	99	97	96	97	97	100
Fakta-pm	–	–	20	51	77	88	96	86	96	89
Skrivelser	–	–	87	100	96	100	100	94	88	87
Departementsserien	89	100	88	82	82	96	100	96	92	85
Direktiv	84	67	78	81	82	83	82	68	72	64

Anm.: Andel av det totala antalet publikationer inom lagstiftningsprocessen och EU-arbetet där skrivningar om jämställdhet är relevanta att redovisa. På grund av ändrade riktlinjer är resultaten fr.o.m. 2016 ej helt jämförbara med tidigare år.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Vidare visar SCB:s uppföljning att det 2023 fanns skrivningar om jämställdhet i instruktionen för 118 myndigheter vilket motsvarar 61 procent av alla instruktioner. I myndigheternas regleringsbrev 2023 återfinns skrivningar om jämställdhet i 101 fall. Det motsvarar 55 procent av alla regleringsbrev.

Jämställdhetsbudgetering

Jämställdhetsbudgetering är en tillämpning av jämställdhetsintegrering i budgetprocessen vilken innebär att prioriteringar, vägval och tilldelning av resurser i budgeten i största möjliga mån ska främja jämställdhet. SCB:s uppföljning visar att 70 procent av tabellerna och diagrammen i budgetpropositionen för 2024 har kön som övergripande indelningsgrund och är kommenterade efter kön. Det är en ökning med 2 procentenheter jämfört med budgetpropositionen för 2023.

Myndigheter bidrar till att nå de jämställdhetspolitiska målen

Utvecklingsprogrammet för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) omfattar 2020–2025 ett femtiotal statliga myndigheter samt Folkbildningsrådet. Myndigheterna

ska både åtgärda jämställdhetsproblem i den egna verksamheten och, i samverkan med relevanta aktörer, bidra till att öka jämställdheten i samhället.

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att stödja myndigheterna (A2020/02041) och har under 2023 utvecklat befintliga stödformer i syfte att JiM-myndigheterna ska kunna förbättra sina egna förutsättningar att arbeta med jämställdhetsintegrering. Jämställdhetsmyndighetens uppföljning visar att myndigheterna upplever stödformerna inom JiM som användbara och att de bidrar till att stärka förutsättningarna i myndigheternas arbete. Likt föregående år uppger en hög andel JiM-myndigheter att de har nått resultat i sitt arbete (92 procent). Kunskaphöjande insatser, kunskapsunderlag och rapporter, rutiner och nya arbetssätt är några exempel på resultat som myndigheterna uppger.

Resultat som har lett till direkt effekt för myndighetens målgrupp kan främst kopplas till delmålen ekonomisk jämställdhet, jämställd utbildning, jämställd hälsa och mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Enligt Jämställdhetsmyndigheten krävs en fortsatt utveckling av myndigheternas uppföljning, för att myndigheterna i större utsträckning ska kunna bedöma vilka effekter resultaten bidrar till (Jämställdhetsmyndigheten, 2024: 8).

Nedan följer exempel på myndigheternas arbete:

- Kronofogdemyndigheten har genomfört insatser som bidrar till att personer som är utsatta för ekonomiskt våld hänvisas till rätt instans i samhället samt förändrat rutiner för att personer som är skuldsatta och är föremål för löneutmätning kan få ökade levnadsomkostnader beaktade för att kunna lämna en våldsamt relation.
- Flera myndigheter genomför insatser för att öka utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens insatser har lett till att utrikes födda kvinnors tillgång till subventionerade anställningar har ökat under 2023 i jämförelse med 2022.
- Barnombudsmannens insatser har lett till en ökad kunskap hos samhällsaktörer om hur flickor påverkas av eller själva deltar i kriminella aktiviteter.
- Försäkringskassan har genomfört flera aktiviteter för att stärka förutsättningarna för ett jämställt användande av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning och genom information bidra till att föräldrar får bättre kunskap om bl.a. de långsiktiga effekterna av fördelningen av föräldraledigheten. Budskapet att dela lika genomsyrar hur myndigheten i dialog med föräldrar talar, skriver och informerar om föräldraförsäkringen för att uppmuntra till ett mer jämställt uttag.
- Försvarsmakten har ökat andelen antagna kvinnor till grundutbildning och officersutbildning jämfört med tidigare år.

Jämställdhetsmyndighetens stödande arbete inkluderar även ett uppdrag, via regleringsbrev, att 2023–2024 fortsätta tillämpa, samt inkludera fler myndigheter, i JiM+ modellen för systematiskt erfarenhetsutbyte om jämställdhetsintegrering. Under 2023 har två grupper deltagit i JiM+. En grupp bestod av Länsstyrelserna i Skåne, Kronoberg och Västmanlands län samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som har fördjupat sig i hur samhällets krisberedskap kan bli mer träffsäkert genom att ta hänsyn till olika behov hos flickor och pojkar, kvinnor och män. Den andra gruppen bestod av Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Myndigheten för delaktighet och Specialpedagogiska skolmyndigheten som har delat erfarenheter om hur myndigheter kan arbeta på ett sammanhållet och träffsäkert sätt med olika rättighetsområden, såsom jämställdhet, funktionshinder och hbtqi-frågor (Jämställdhetsmyndigheten 2024: 5).

Könsuppdelad statistik – ett område under utveckling

Könsuppdelad statistik är nödvändig för att kunna urskilja hur exempelvis inkomster, upplevelse av trygghet, utsatthet för våld, skolresultat och hälsa ser ut för kvinnor och män, flickor och pojkar. Många myndigheter brister i hur könsuppdelad statistik redovisas och analyseras i bl.a. resultatredovisningar (SOU 2022:4). Statistiska centralbyrån har på regeringens uppdrag utvecklat en digital plattform som ger ett praktiskt stöd i arbete med att använda könsuppdelad statistik ihop med andra relevanta variabler. Den digitala plattformen är en utveckling av handledningen Statistik i arbete med jämställdhetsintegrering som togs fram av SCB på uppdrag av regeringen och publicerades 2023 (Könsuppdelad statistik, SCB 2023).

Stärkt arbete med jämställdhetsintegrering vid universitet och högskolor

Under 2023 har universitet och högskolor påbörjat implementeringen av sina respektive inriktningar för arbetet med jämställdhetsintegrering 2023–2025.

Jämställdhetsmyndighetens uppföljning för 2023 visar att lärosätenas redogörelser av sina resultat indikerar att de i större utsträckning än vid tidigare uppföljningar främjar jämställda villkor för lärosätenas målgrupper – dvs. studenter, anställda och samhället i stort. Uppföljningen visar även att resultatet av arbetet med jämställdhetsintegrering i högre grad än tidigare är integrerat i organisationernas verksamheter. Resultatet bedöms därför vara mer beständigt över tid, i jämförelse med resultat i form av enskilda aktiviteter.

Länsstrategier för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen har sju satts

Länsstyrelserna har under 2023 utvecklat ett funktionsstöd Rätt att försvara och övningsmaterial som bedöms stärka arbetet med mänskliga rättigheter och jämställdhet i det operativa krisledningsarbetet inom det civila försvaret (Länsstyrelserna 2023).

Länsstyrelserna har i enlighet med det gemensamma regleringsbrevet för länsstyrelserna redovisat länsstrategier för 2024–2027 i syfte att bidra till de jämställdhetspolitiska målen samt fokusområdena ekonomisk jämställdhet, utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden och civil beredskap. Inom området mäns våld mot kvinnor finns en tydlig koppling till regionala strategier eller handlingsplaner om förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor, maskulinitet och destruktiva normer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel samt våld i ungas partnerrelationer.

5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Sverige står sig väl i internationella mätningar avseende jämställdhet, bl.a. som nummer ett i Europeiska jämställdhetsinstitutets (EIGE) jämställdhetsindex för 2023. Trots det är det övergripande målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv ännu inte uppnått.

Gällande det första jämställdhetspolitiska delmålet, om att kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare, är fördelningen av makt och inflytande ännu inte jämn mellan kvinnor och män. Detta trots vidtagna åtgärder att främja kvinnors organisering och deltagande i samhällslivet, samt motverka kvinnors förhöjda utsatthet gällande hot och hat kopplat till politiskt deltagande.

Den ekonomiska ojämställdheten är fortfarande ett faktum: kvinnor har lägre sysselsättningsgrad än män och gapet mellan kvinnors och mäns lön kvarstår. Regeringen har tagit ett helhetsgrepp om begreppet ekonomisk jämställdhet och

verkar för mer jämställda livsinkomster. Flera steg i denna riktning har tagits, bland annat genom att kvinnors arbetstid fortsätter att öka och att förändringar i det allmänna pensionssystemet och särskilda insatser för att öka utrikes födda kvinnors arbetsmarknadsetablering har gjorts. Inte minst bedöms de angelägna initiativ som har tagits för att öka kvinnors företagande och ägande vara viktiga för att öka den ekonomiska jämställdheten framöver.

Målet om en jämställd utbildning är inte uppnått. Även om skillnaderna mellan flickors och pojkars studieresultat minskade för tredje året i rad har pojkar alltför sämre kunskapsresultat än flickor, mätt som genomsnittliga meritvärden i årskurs 9. Skillnaderna i studieresultat mellan flickor och pojkar har visat sig vara särskilt stora i ämnen som kräver goda läs- och skrivkunskaper, till exempel i svenska och samhällskunskap, men läs- och skrivkunskaper påverkar samtliga ämnen i skolan. Det är färre män än kvinnor som studerar vidare efter gymnasieskolan. Könsskillnaderna i studieval bidrar till en könsuppdelad arbetsmarknad. Att kvinnor och män arbetar i olika yrken och sektorer är även en förklaring till den genomsnittliga löneskillnaden mellan könen och ett hinder för ekonomisk jämställdhet.

Det obetalda hem- och omsorgsarbetet är inte jämnt fördelat mellan kvinnor och män. Kvinnor tar ut en betydligt större andel av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning än vad män gör. Kvinnor tar även ut mer obetald föräldradighet än män under barnens första två levnadsår. Detta innebär svårigheter att nå det riksdagsbundna målet om ett jämställt föräldraskap. Utöver omsorg om egna barn utför kvinnor även mer obetalt dagligt hemarbete än män. Stereotypa normer kring kvinnors och mäns ansvar för obetalt hem- och omsorgsarbete kvarstår. Regeringen konstaterar att förändringstakten mot en mer jämställd fördelning av det obetalda arbetet är låg, vilket också påverkar målet om ekonomisk jämställdhet.

Målet om jämställd hälsa är inte uppnått då det fortfarande finns omotiverade skillnader mellan kvinnor och män när det gäller hälsa, t.ex. avseende psykisk hälsa och livslängd. Inom SRHR börjar positiva resultat att märkas av när det gäller sjukdomar som drabbar kvinnor och förlossningsvården men det finns återstående utmaningar i synnerhet när det gäller vissa gruppers tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Arbetet utifrån den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor fortsätter att utvecklas och flera aktörer bidrar till ett verkningsfullt arbete. Det har gjorts framsteg genom att många myndigheter har förstärkt sitt arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är dock inte nått. Regeringens sammantagna bedömning är att arbetet inom hela delmål sex går framåt men behöver vara långsiktigt och uthålligt.

Regeringen bedömer att myndigheternas, inklusive universitet och högskolors samt länsstyrelsernas utvecklingsarbete enligt strategin jämställdhetsintegrering bidrar till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen.

Det internationella jämställdhetsarbete som Sverige bedriver i Norden, EU och FN har bidragit till det övergripande jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

5.5 Politikens inriktning

Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel är högt prioriterat utifrån det jämställdhetspolitiska målet. Arbetet fortsätter långsiktigt och

uthålligt och med en ökad ambitionsnivå. För att arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, det sjätte delmålet, ska vara framgångsrikt, krävs ett systematiskt arbetssätt även inom övriga jämställdhetspolitiska delmål.

Mer behöver göras för att driva på utvecklingen mot en jämn fördelning av makt och inflytande. Till exempel behöver kvinnors och mäns förutsättningar och möjligheter att vara delaktiga och delta i den lokala demokratin i områden där utanförskapet är stort fortsätta att utvecklas. Ett led i detta arbete är regeringens nya delmål inom integrationspolitiken om demokratisk integration. Se vidare utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet, avsnitt 3.5.

Den ekonomiska jämställdheten är en förutsättning för kvinnors och mäns möjligheter att fatta självständiga ekonomiska beslut. Arbetslinjen och vikten av egen försörjning genom arbete eller företagande är avgörande. Eftersom arbets- och näringsinkomster är grunden för livsinkomster behöver den ekonomiska jämställdheten ses i ett brett perspektiv. Som del av detta fortsätter arbetet med att främja att fler kvinnor startar, äger och driver livskraftiga företag och att fler utrikes födda kvinnor etablerar sig på arbetsmarknaden.

Den yrkessegregerade arbetsmarknaden, som framför allt beror på flickors och pojkars, kvinnors och mäns olika studieval, påverkar den ekonomiska jämställdheten negativt. Alla barn och unga ska få det stöd och den stimulans de behöver för att utvecklas i skolan och nå kunskapsmålen, oberoende av kön eller bakgrund. Skillnaderna i kunskapsresultaten mellan flickor och pojkar, där pojkar som grupp har lägre resultat, behöver minska.

Både kvinnor och män ska ha goda förutsättningar att dela lika på det obetalda hem- och omsorgsarbetet och på föräldraledigheten. Arbetet med att främja ett jämställt föräldraskap fortsätter (utg.omr. 12).

Kunskapen om orsakerna till skillnaderna i hälsa mellan flickor respektive pojkar och kvinnor respektive män behöver fortsatt öka. Tillgången till vård ska vara jämställd och jämlik. Regeringen avser därför att bland annat främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), en jämlik och tillgänglig förlossningsvård och fortsatt arbete med sjukdomar som främst drabbar kvinnor och flickor. Arbetet för ökad psykisk hälsa och suicidprevention fortsätter och utvecklas. Se vidare utgiftsområde 9 avsnitt 3 och 4.

Arbetet för att nå delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra har hög prioritet och behöver fortsatt kontinuerligt utvärderas, utvecklas och förstärkas.

Som ett led i detta tillförs medel till Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsanslag huvudsakligen för att fortsätta arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Myndigheten bedriver till stor del arbetet inom området med tillfällig finansiering från sakanslaget inom jämställdhetspolitiken. Pengarna flyttas från sakanslaget till Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsanslag vilket möjliggör ett långsiktigt och uthålligt arbete med bättre planeringsförutsättningar och högre effektivitet.

I regeringens åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026 lyfts fyra områden som regeringen kommer att öka fokus på för att säkerställa ett kraftfullt och effektivt arbete: ett lämnaprogram för att lämna destruktiva relationer, kraftsamling mot hedersrelaterat våld och förtryck, stärkt stöd till barn och unga som upplever våld, inklusive barn som förs utomlands i hederskontexter samt ökad kunskap om digitala dimensioner av mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen avser även att

säkerställa stödet till Kvinnofridslinjen och de andra stödlinjerna för våldsutsatta som drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet.

Hedersrelaterat våld och förtryck strider mot samhällets grundläggande värderingar och är i dag ett allvarligt samhällsproblem. Det är också en mycket allvarlig kränkning av människors grundläggande fri- och rättigheter. Socialtjänsten har ett viktigt uppdrag i att arbeta för att stärka barns möjligheter till skydd och stöd, vilket också omfattar arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Kraftsamlingen mot hedersrelaterat våld och förtryck fortsätter och förstärks genom det nya åtgärdsprogrammet 2024–2026. Programmet innehåller en rad åtgärder för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck i hela landet. Åtgärderna rör skärpt lagstiftning (utg.omr. 4 avsnitt 4.1.3), stärkt långsiktig styrning av området, förbättrat stöd och skydd till utsatta, effektivare arbete hos myndigheterna och ökad beprövad kunskap om effekter av metoder och arbetsätt. Skyddet mot hedersrelaterat våld och förtryck kommer i och med detta stärkas och breddas samtidigt som stödet till utsatta förbättras under mandatperioden.

Sammantaget bedömer regeringen att det inom de våldsområden som omfattas av åtgärdsprogrammet behövs mer kunskap om effekterna av olika insatser, metoder och arbetsätt. Även det förebyggande arbetet behöver fortsatt utvecklas liksom det återfallsförebyggande arbetet med våldsutövare liksom arbetet med att erbjuda rätt skydd, stöd och vård. Regeringen kommer arbeta systematiskt och intensivt med att säkerställa att våldsutsatta ska få det stöd och skydd de behöver innan, under och efter uppbrottsprocesser vid våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck liksom processen att komma ur prostitution och människohandel.

Regeringen avser att stärka stödet till de som är utsatta för prostitution med utgångspunkt i förslagen i betänkandet Ut ur utsatthet (SOU 2023:97).

Arbetskraftsexploateringen och arbetslivskriminaliteten, där olika former av människohandel ingår, ökar, och leder till allvarliga samhällsproblem och är en inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. Det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet där Jämställdhetsmyndigheten ingår, behöver därför fortsatt utvecklas. Regeringen ökar därför resurserna till samtliga deltagande myndigheter inklusive regionkoordinatorerna. Regionkoordinatorerna är anställda hos socialtjänsten och bistår myndigheter med stöd vid människohandelsärenden.

I omvärlden ska Sverige fortsatt vara en tydlig förespråkare av jämställdhet som en grundläggande förutsättning för demokrati och mänskliga rättigheter.

Arbetet med jämställdhetsintegrering, som sedan 1990-talet är regeringens strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen, fortsätter.

5.6 Budgetförslag

5.6.1 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tabell 5.7 Anslagsutveckling 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor				
2023	Utfall	620 032	Anslagssparande	85 007
2024	Anslag	675 039 ¹	Utgiftsprognos	618 735
2025	Förslag	571 039		
2026	Beräknat	531 039		
2027	Beräknat	476 039		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda jämställdhetsåtgärder och för utgifter för statsbidrag för att stödja projekt och insatser som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män. Anslaget får även användas för administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet hos berörda myndigheter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.8 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor				
	2025	2026	2027	
Anvisat 2024¹	675 039	675 039	675 039	
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-104 000	-144 000	-199 000	
<i>varav BP25</i>	<i>-61 000</i>	<i>-66 000</i>	<i>-71 000</i>	
– Effektivisering av jämställdhetspolitiken	-90 000	-90 000	-90 000	
– Myndighetsgemensamt uppdrag att stärka SRHR	12 000	12 000	12 000	
– Kvinnofridslinjen och de andra stödlinjerna för våldsutsatta	7 000	7 000	7 000	
– Stärkt stöd till utsatta för prostitution	10 000	5 000		
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	571 039	531 039	476 039	

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att stärka sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) ökas anslaget med 12 miljoner kronor för 2025. För 2026–2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För att säkerställa stödet till Kvinnofridslinjen och de andra nationella stödlinjerna för våldsutsatta vid Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet ökas anslaget med 7 miljoner kronor. För 2026–2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För att stärka stödet till utsatta för prostitution ökas anslaget med 10 miljoner kronor för 2025. För 2026 beräknas anslaget öka med 5 miljoner kronor.

Som ett led i effektiviseringen av jämställdhetspolitiken skapas möjligheter för Jämställdhetsmyndigheten att arbeta mer långsiktigt. Anslaget minskar därför med

90 miljoner kronor fr.o.m. 2025. Anslaget 3:2 *Jämställdhetsmyndigheten* ökas med 72 miljoner kronor fr.o.m. 2025.

Regeringen föreslår att 571 039 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 531 039 000 kronor respektive 476 039 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2026.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen har avsatt 40 000 000 kronor årligen för ett statsbidrag för förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck, och prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Bidraget ska fördelas enligt förordningen (2022:722) om statsbidrag för visst våldsförebyggande arbete, efter ansökan till Jämställdhetsmyndigheten. Målgruppen är kommuner, regioner och ideella organisationer. Medlen får fördelas som fleråriga bidrag. Bemyndigandet behövs för att möjliggöra tvååriga bidrag och bidrar till ökad långsiktighet och bättre planeringsförutsättningar för den verksamhet som berörs. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2026.

Tabell 5.9 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026
Ekonomiska åtaganden vid årets början	98 500	42 603	150 000	
Nya ekonomiska åtaganden	42 603	150 000	40 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-98 500	-42 603	-150 000	-40 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	42 603	150 000	40 000	
Beslutat/förslaget bemyndigande	40 000	150 000	40 000	

5.6.2 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tabell 5.10 Anslagsutveckling 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tusental kronor				
2023	Utfall	72 473	Anslagssparande	2 075
2024	Anslag	73 409 ¹	Utgiftsprognos	74 979
2025	Förslag	166 350		
2026	Beräknat	169 867 ²		
2027	Beräknat	170 100³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 166 350 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 163 467 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.11 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tusental kronor				
	2025	2026	2027	
Anvisat 2024¹	73 409	73 409	73 409	
Pris- och löneomräkning ²	1 941	3 534	4 999	
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	91 000	92 924	91 692	
<i>varav BP25³</i>	<i>91 000</i>	<i>91 000</i>	<i>88 000</i>	
– Omfördelning av medel för arbetet mot arbetslivskriminalitet	2 000	2 000	2 000	
– Effektivisering av jämställdhetspolitiken	72 000	72 000	72 000	
– Förstärkt myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet	17 000	17 000	14 000	
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	166 350	169 867	170 100	

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

För att skapa bättre möjligheter till långsiktighet och högre effektivitet i myndighetens arbete ökas anslaget med 72 miljoner kronor fr.o.m. 2025. Anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* minskas med 90 miljoner kronor.

Arbetet mot arbetslivskriminalitet behöver förstärkas och därför ökas anslaget med 17 miljoner kronor 2025. Anslaget beräknas öka med 17 miljoner kronor 2026 och 14 miljoner kronor 2027.

Befintliga medel för arbetet mot arbetslivskriminalitet omfördelas till de myndigheter som deltar i arbetet. Anslaget ökas därför även med 2 miljoner kronor fr.o.m. 2025. Anslaget 2:1 Arbetsmiljöverket inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 166 350 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Jämställdhetsmyndigheten* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 169 867 000 kronor respektive 170 100 000 kronor.

5.6.3 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tabell 5.12 Anslagsutveckling 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

År	Slagslag	Beräknat	Slagslag	Beräknat
2023	Utfall	42 598	Anslagssparande	5 565
2024	Anslag	48 163 ¹	Utgiftsprognos	47 817
2025	Förslag	48 163		
2026	Beräknat	48 163		
2027	Beräknat	48 163		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.13 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	48 163	48 163	48 163
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	48 163	48 163	48 163

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Civilsamhällets aktörer får fortsatt möjlighet till offentligt stöd för kvinnors och flickors organisering, med särskilt fokus på områden med socioekonomiska utmaningar.

Regeringen föreslår att 48 163 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 48 163 000 kronor respektive 48 163 000 kronor.

6 Utanförskap

6.1 Mål för området

Riksdagen har beslutat om ett nytt mål för området: att antalet människor som lever i utanförskap ska minska, att parallella samhällsstrukturer ska bekämpas, att det egna ansvaret att bli en del av samhället ska uppmuntras samt att människors trygghet och livschanser ska öka (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13, bet. 2023/24:AU1, rskr. 2023/24:102).

Resultatredovisningen i denna proposition avser huvudsakligen budgetåret 2023. Därför sker redovisning och bedömning i förhållande till det tidigare målet för området: minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla (prop. 2019/20:1 utg.omr. 13, bet. 2019/20:AU1, rskr. 2019/20:114).

6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultat för arbetet inom området påverkas av faktorer inom flera olika områden, exempelvis boende, arbetsmarknad, utbildning, språk, demokrati och civilsamhälle samt brottslighet. Även hälsa och folkhälsa är viktiga faktorer i arbetet för att minska och motverka utanförskapet, liksom frågor som rör socialtjänst och socialförsäkringar.

Målet är bredare än de insatser som finansieras inom utgiftsområdet och uppnås främst genom generella åtgärder. För att nå målet behöver de generella åtgärderna kompletteras med riktade åtgärder som bl.a. finansieras inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet.

Redovisningen tar sin huvudsakliga utgångspunkt i områdestyperna 1 och 2 enligt Statistiska centralbyråns (SCB) definition, i jämförelse med riksgenomsnittet.

- Områdestyp 1: områden med stora socioekonomiska utmaningar
- Områdestyp 2: områden med socioekonomiska utmaningar.

Eftersom områdestyperna bl.a. bygger på inkomststatistik avser senast tillgängliga resultat 2022. Resultatredovisningen omfattar följande centrala indikatorer:

- Arbete och försörjning: andel förvärvsarbetande, andel med låg ekonomisk standard och andel mottagare av långvarigt ekonomiskt bistånd
- Utbildning: andel inskrivna i förskola, andel behöriga till gymnasieskolans nationella yrkesprogram och andel unga som varken arbetar eller studerar
- Hälsa: andel med bra hälsotillstånd.

Jämfört med centrala indikatorer i föregående årsredovisning har demokratiskt deltagande mätt som valdeltagande, liksom trångboddhet i kombination med ansträngd boendeekonomi, utgått i avsaknad av nya uppgifter. Utöver de centrala indikatorerna finns kompletterande indikatorer. I vissa delar baseras redovisningen även på andra bedömningsgrunder i form av återrapporteringar och andra underlag.

Den andra delen av redovisningen följer anslagsstrukturen inom utgiftsområdet. Bedömningsgrunder för resultatredovisningen i denna del baseras i huvudsak på återrapporteringar från myndigheter, främst Boverket och Socialstyrelsen.

6.3 Resultatredovisning

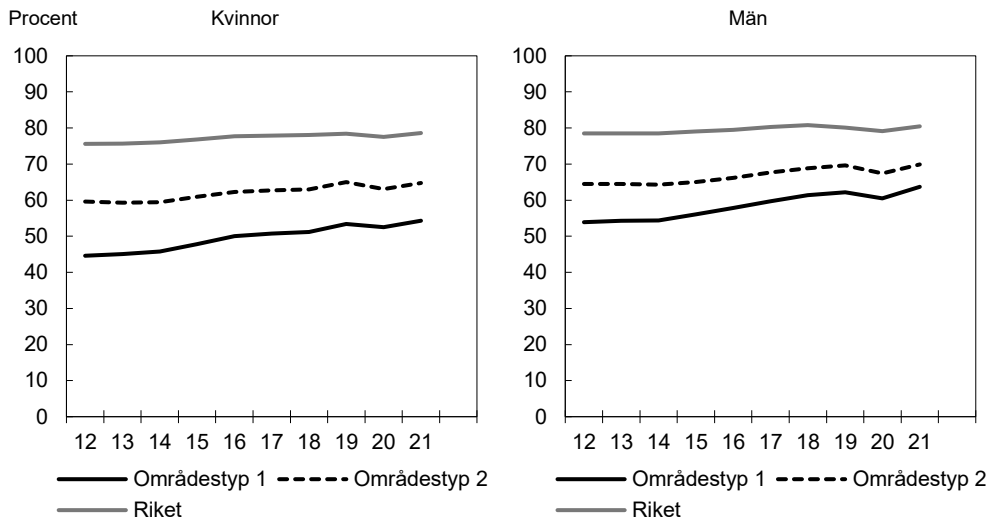
6.3.1 Utveckling av utanförskap i Sverige

I Boverkets redovisning av uppdraget att beskriva utvecklingen i områden där utanförskapet är stort framgår att majoriteten av Sveriges invånare 2022 bodde i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Samtidigt har antalet områden av områdestyp 1 eller 2 ökat sedan 2011. År 2022 bodde ca 13,4 procent av rikets befolkning i områdestyp 1 eller 2, vilket är i stort sett oförändrat jämfört med föregående år. I dessa områden är utbildningsnivån lägre än genomsnittet i riket, den ekonomiska standarden lägre, fler är arbetslösa och fler erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd än genomsnittet i riket. Andelen utrikes födda är betydligt högre i områdestyp 1 och 2 (53 respektive 39 procent) jämfört med riket där ungefär 20 procent av befolkningen är utrikes född. (Boendesegregationens utveckling – årsrapport om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling i Sverige, Boverket 2024:18).

Arbete och försörjning

I områdestyp 1 och 2 är andelen som förvärvsarbetar betydligt lägre och skillnaderna mellan kvinnor och män större än i landet som helhet (se diagram 6.1). År 2022 var den genomsnittliga förvärvsfrekvensen i områdestyp 1 drygt 54 procent bland kvinnor och 64 procent bland män, medan motsvarande andelar för hela riket var 79 procent bland kvinnor och 81 procent bland män.

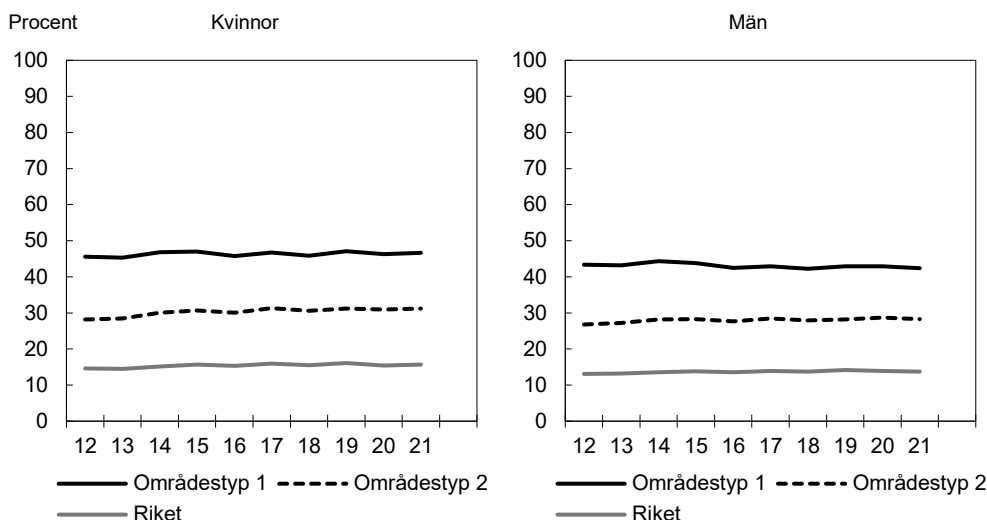
Diagram 6.1 Andel förvärvsarbetande i åldern 20–64 år

Anm.: Från och med referensår 2020 hämtas uppgifter som sysselsättning från Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS). Ny datakälla och metod innebär ett tidseriebrott. Tolkningen av förändringar i statistiken för 2020 och senare i jämförelse med tidigare år bör därför ske med stor försiktighet.

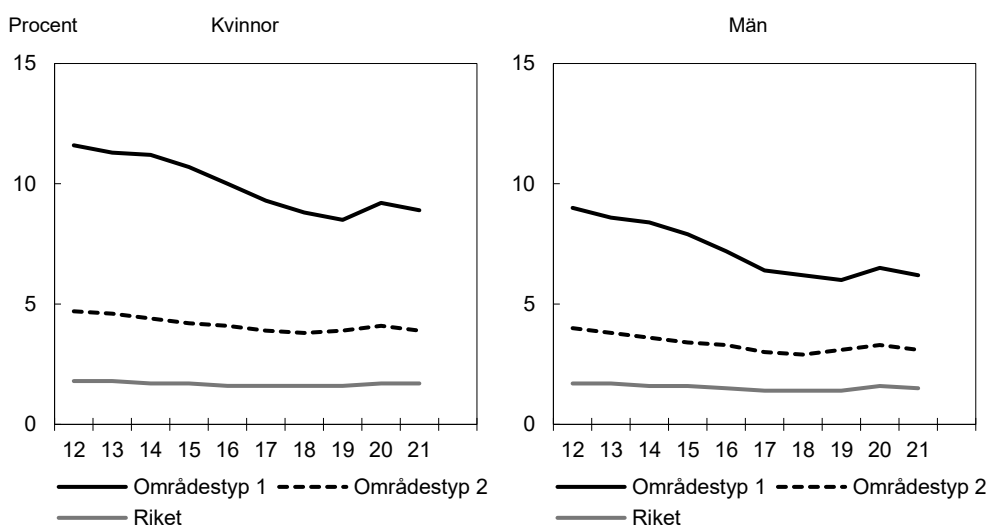
Källa: SCB, särskild beställning RAMS, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS) och Registerdata för integration.

Närmare hälften av boende i områdestyp 1 levde 2022 i hushåll med låg ekonomisk standard (se diagram 6.2). Bland kvinnor och flickor var andelen 44 procent, medan den bland män och pojkar var 40 procent. Låg ekonomisk standard innebär att hushållets disponibla inkomst, justerad efter hushållets sammansättning, är lägre än 60 procent av medianvärdet för hela riket. I hela riket levde 14 procent av kvinnor och flickor, liksom 13 procent av män och pojkar, med låg ekonomisk standard.

Diagram 6.2 Andel med låg ekonomisk standard

Källa: SCB, särskild beställning (Inkomst- och taxeringsregistret).

Diagram 6.3 visar en minskande trend vad gäller andelen mottagare av långvarigt ekonomiskt bistånd i områdestyperna 1 och 2, för såväl kvinnor som män. I områdestyp 1 erhöll 8 procent bland kvinnor och 5 procent bland män långvarigt ekonomiskt bistånd år 2022, jämfört med knappt 2 procent bland såväl kvinnor som män i hela landet. Motsvarande andel i områdestyp 2 var 4 procent bland kvinnor och 3 procent bland män.

Diagram 6.3 Andel personer i åldern 20–64 år med ekonomiskt bistånd i minst 10 månader

Källa: SCB, särskild beställning från databasen STATIV.

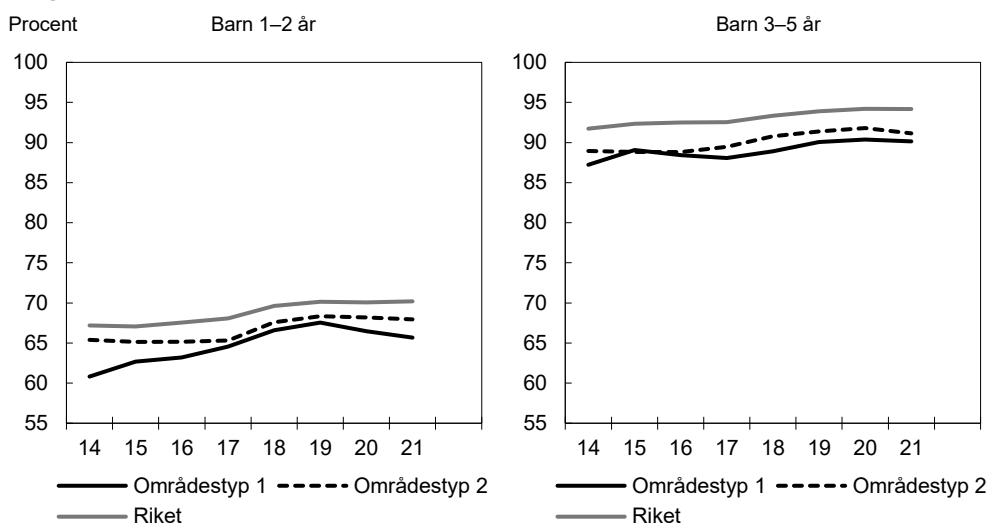
Utbildning

Deltagandet i förskola är generellt sett högt i Sverige. Hösten 2022 var drygt 509 000 barn inskrivna i förskolan, vilket motsvarar nästan 86 procent av samtliga barn i åldern 1–5 år. Förskolan är viktig för deltagande barns hälsa, språkutveckling och förutsättningar att klara skolan. Förskolan har med sitt kompensatoriska uppdrag särskilt stor betydelse för barn i familjer med svag socioekonomi. I en rapport från Skolinspektionen granskas förskolor i områden där utanförskapet är stort. I fler än hälften av förskolorna, 17 av de 30 som granskades, konstaterade Skolinspektionen att rektorer och huvudmän behöver utveckla arbetet med att ge dessa förskolor goda

förutsättningar (Huvudmäns och rektorers arbete för kvalitet i undervisning på förskolor i socioekonomiskt svagare områden, 2023).

Även om de flesta barn går i förskolan finns det skillnader mellan områdestyperna 1 och 2 jämfört med riket som helhet (se diagram 6.4). Bland barn 1–2 år som bor i områdestyp 1 var 68 procent inskrivna i förskolan, jämfört med 71 procent i hela riket. För barn 3–5 år som bor i områdestyp 1 var inskrivningsgraden 90 procent, jämfört med 94 procent i hela landet. Det finns inga skillnader i deltagandet mellan flickor och pojkar på områdestypsnivå.

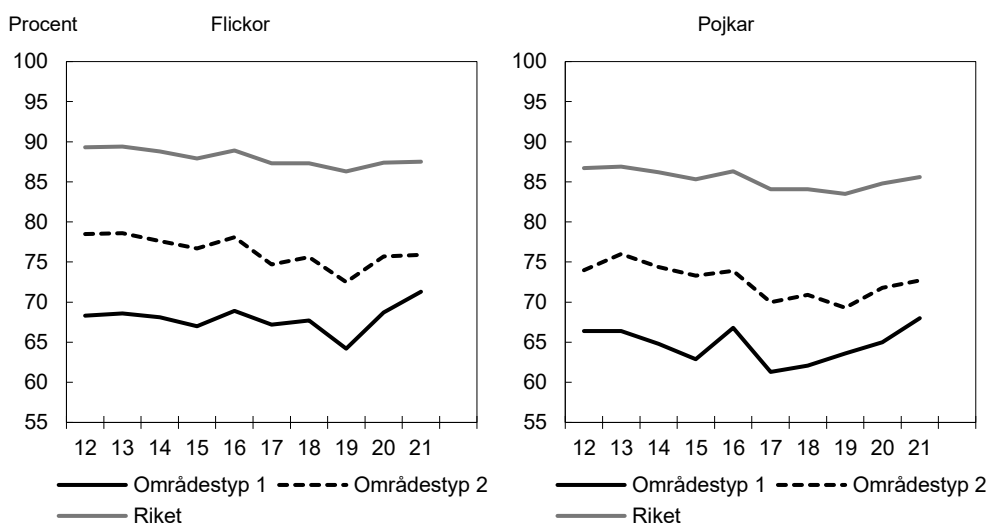
Diagram 6.4 Andel inskrivna barn i förskolan

Källa: SCB, särskild beställning.

Fullföljd skolgång med godkända betyg och behörighet till gymnasieskolan är en central faktor för att minska utanförskapet. Efter läsåret 2022/23 var 85 procent av eleverna som gick ut årskurs nio behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Andelen behöriga varierar dock mycket (se diagram 5.5). I områdestyp 1 var andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program 70 procent bland flickor och 67 procent bland pojkar, jämfört med 86 respektive 85 procent i riket som helhet.

Diagram 6.5 Andel elever som är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram efter läsåret 2022/23

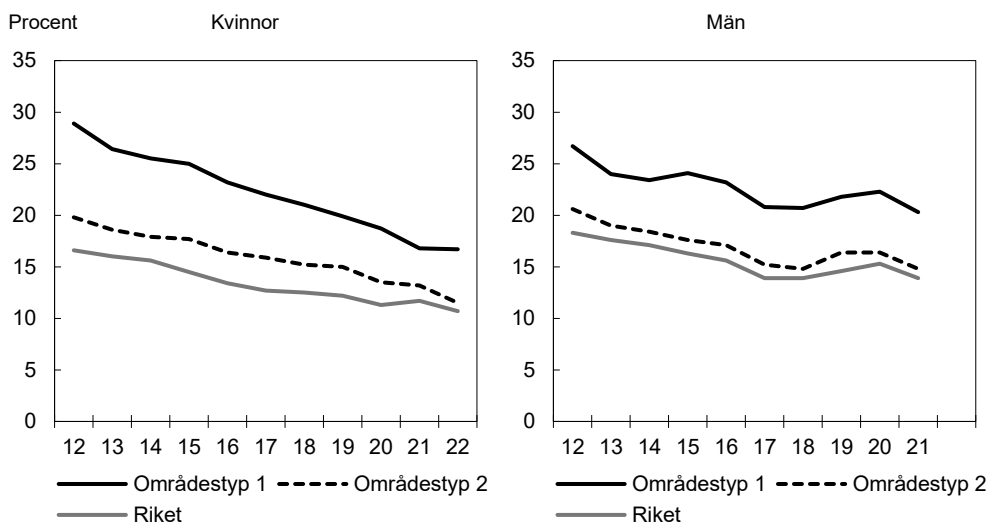

Anm.: Uppgifter avser genomgående genomsnittet för de regionala statistikområden (RegSO) som ingår i respektive områdestyp. Index uppdateras årligen, vilket innebär att tidsserierna för respektive områdestyp visar utvecklingen för de områden som ingår för respektive år.

Källa: Statistiska centralbyrån, särskild beställning från databasen STATIV.

Andelen kvinnor och män i åldern 20–25 år som 2022 varken förvärvsarbetar eller studerar har minskat jämfört med föregående år, såväl i riket som helhet som i områdestyperna 1 och 2 (se diagram 6.6). Andelen är dock avsevärt mycket högre i områdestyperna 1 och 2 än riksgenomsnittet. År 2022 var det 17 procent bland unga kvinnor och 19 procent bland unga män i områdestyp 1 som varken arbetade eller studerade, jämfört med 11 respektive 13 procent i riket.

Diagram 6.6 Andel personer i åldern 20–25 år som varken arbetar eller studerar

Anm.: Från och med referensår 2020 hämtas uppgifter som sysselsättning från Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS). Ny datakälla och metod innebär ett tidseriebrott. Tolkningen av förändringar i statistiken för 2020 och senare i jämförelse med tidigare år bör därför ske med stor försiktighet.

Källa: SCB, särskild beställning från RAMS, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS) och Befolkningens studiedeltagande.

Hälsa

Självskattad hälsa mäts i undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC). I befolkningen 16 år eller äldre som bodde i områdestyp 1 och 2 under 2022 angav ca 64 procent att de hade ett bra hälsotillstånd. Det fanns inga statistiskt signifikanta skillnader i självskattad hälsa vare sig mellan kvinnor och män eller för områdestyp 1 och 2 jämfört med riket som helhet.

Den faktiska hälsan verkar dock skilja sig åt mellan boende i olika områdestyper. Enligt Socialstyrelsens rapport Tillståndet och utvecklingen inom hälso-, sjuk- och tandvård – Lägesrapport 2024 finns det stora skillnader i hälsa och tillgänglighet mellan boende i områden med olika socioekonomiska förutsättningar, t.ex. dödlighet efter hjärtinfarkt respektive stroke samt överlevnad fem år efter diagnostiserad cancersjukdom. Områdestyp 1 och 2 har sämre utfall än övriga områdestyper, både för kvinnor och män.

Det finns stora skillnader i deltagande i idrottsaktiviteter i en förening eller klubb mellan barn som bor i olika områden. I områden med stora socioekonomiska utmaningar deltog 48 procent i idrottsaktiviteter jämfört med 67 procent i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Skillnaden mellan flickor och pojkar är dessutom större i områden med stora socioekonomiska utmaningar, 35 procent för flickor och 63 procent för pojkar, jämfört med andra områden. I områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar deltar 66 procent av flickorna och 69 procent av pojkarna i idrottsaktiviteter i förening eller klubb (SCB, Barn-ULF 2024).

Otrygghet

Brottslighet drabbar hela vårt samhälle, men särskilt drabbade är de områden som bl.a. Polismyndigheten beskriver som utsatta. Sådana områden präglas bl.a. av ekonomisk utsatthet, trångboddhet, hög arbetslöshet, låg utbildningsnivå, hög andel invånare med utländsk bakgrund och utbredd kriminalitet. Regeringen har nyligen presenterat tre nationella strategier för ökad trygghet och säkerhet i Sverige. Det handlar om en strategi för ett stärkt arbete mot våldsbejakande extremism och terrorism (skr. 2023/24:56), en strategi mot organiserad brottslighet (skr. 2023/24:67) och en strategi med fokus på sociala brottsförebyggande åtgärder (skr. 2023/24:68).

Det saknas i dag registerbaserad statistik om brottslighet som kan analyseras på regionala statistikområden (RegSO) eller områdestyper. Sedan 2022 redovisar emellertid Brottsförebyggande rådet (Brå) resultaten från den nationella trygghetsundersökningen (NTU) för olika områdestyper. Undersökningen från 2023 visar bl.a. att boende i områden med socioekonomiska utmaningar i större utsträckning än boende i andra områden känner otrygghet vid utevistelse samt upplever att oron för att utsättas för brott påverkar livskvaliteten. Redovisningen visar också, för flertalet brottskategorier, att boende i områden med socioekonomiska utmaningar i något högre utsträckning uppger att de har blivit utsatta för brott än boende i andra områden. Samtidigt är förtroendet för rättsväsendet lägre bland boende i områden med socioekonomiska utmaningar och i socioekonomiskt blandade områden (45 respektive 46 procent) än bland boende i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (51 procent).

6.3.2 Övergripande åtgärder för att motverka utanförskap

Övergripande åtgärder för att minska och motverka utanförskap avser verksamhet och insatser som finansieras via anslag 4:1 *Åtgärder mot utanförskap*.

Boverket har i regleringsbrev fått i uppdrag att fortsatt förvalta och utveckla verktyg med platsdata, ge stöd till användare av verktyget samt att föreslå de förändringar i sin instruktion som bedöms lämpliga för att myndigheten ska få en varaktig uppgift om verktyg för statistik och analys på områdesnivå.

För att bidra till effektivare integration och minskat utanförskap har Boverket och Statistiska centralbyrån gemensamt fått i uppdrag att genomföra en fördjupad analys av olika områdens förutsättningar, behov och problem kopplat till utanförskap (A2023/01649). Myndigheterna ska dels identifiera områden där utanförskapet är särskilt stort genom att göra en sammanvägd bedömning av olika områdens förutsättningar, behov och problem, dels identifiera områden som har specifika behov utifrån enskilda faktorer. Uppdraget redovisas i oktober 2024.

Inom den treåriga satsningen på förebyggande insatser mot gängkriminalitet beslutade regeringen under våren 2024 om ett nytt statsbidrag som hanteras av Socialstyrelsen enligt förordningen (2024:158) om statsbidrag till kommuner för insatser som avser barn som löper risk att begå brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet. Utlysningen av medel 2024 omfattade 76 miljoner kronor som enligt beviljade ansökningar fördelats mellan 70 kommuner.

Socialstyrelsens uppdrag att under 2021 – 2023 fördela och följa upp statsbidrag till kommuner för sociala insatser i utsatta områden slutredovisades i juni 2024 (Uppdrag om sociala insatser i utsatta områden – Slutredovisning och analys av statsbidragets användning 2021–2023) (A2020/02651). Av 28 deltagande kommuner bedömer 90 procent att de har kunnat nå fler barn och unga och kunnat öka socialtjänstens närvaro i skolan. Statsbidraget har huvudsakligen använts till att anställa fältarbetare men även till fritidsaktiviteter, föräldraskapsstöd samt stöd i skolan. Av de

28 kommunerna har alla utom en även använt statsbidraget för att stärka den strukturerade samverkan mellan socialtjänst, skola, fritidsförvaltning och polis. Enligt Socialstyrelsen har statsbidraget både skapat möjlighet för socialtjänsten att förstärka sina insatser och stimulerat till långsiktiga insatser. Satsningen bedöms ha bidragit till en positiv utveckling i kommunernas utsatta områden och till att minska risken att barn och unga dras in i eller på annat sätt drabbas av kriminalitet. Det är dock svårt att bedöma effekter av satsningen utifrån statistik över anmälda brott eller Polismyndighetens s.k. cylindermodell.

Kammarkollegiet har i uppdrag att ansvara för kvarvarande avvecklingsfrågor rörande Delegationen mot segregation (Ju2022/02228). Under 2023 betalade Kammarkollegiet ut 4,5 miljoner kronor i statsbidrag enligt samma beslut. Kammarkollegiet har vidare hanterat uppdraget enligt den arbetsplan som redovisades i december 2022 (Ju2022/03805).

6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Problemen med utanförskap har vuxit under lång tid, och målet om jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla är inte uppnått. Det finns fortfarande stora skillnader mellan områden vad gäller bl.a. arbetslöshet, mottagande av ekonomiskt bistånd och skolresultat. Även om skillnaden i flera avseenden har minskat något under den senaste tioårsperioden behöver fler vuxna gå från utanförskap till att försörja sig själva och sina familjer för att uppnå målet för området.

För barn och unga som växer upp i områden som karakteriseras av utanförskap och misslyckad integration är skolan särskilt viktig. Regeringens bedömning är att förskolan och skolan inte i tillräcklig utsträckning lyckas med sitt kompensatoriska uppdrag, som innebär en strävan mot att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Detta påverkar på sikt andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program och andelen unga som arbetar eller studerar.

Trygghet är en viktig del i målet om goda livschanser för alla. Regeringens åtgärder för att bekämpa kriminalitet och organiserad brottslighet, inte minst genom tidiga och mer samordnade insatser för unga, har ännu inte uppnått tillräckliga resultat. Åtgärder för ökad trygghet, inte minst det förebyggande arbetet i form av fler verktyg till socialtjänsten, åtgärder på skolans område, stärkt föräldraansvar och stöd till vårdnadshavare, visar dock ofta resultat först på längre sikt.

Arbetet mot utanförskap måste bedrivas inom ordinarie strukturer inom olika politikområden samt på nationell, regional och lokal nivå. Det saknas i dag en sammanhängande bild av vilket arbete som bedrivs och vilka metoder som har goda effekter på kommunal nivå.

6.5 Politikens inriktning

Utanförskapet i Sverige innebär att alldeles för många barn och unga riskerar att växa upp i otrygghet och ges sämre livschanser. Skolmisslyckanden och svag etablering på arbetsmarknaden är kända riskfaktorer för problem senare i livet t.ex. långvarig arbetslöshet, långvarigt ekonomiskt bistånd och brottslighet. Situationen är särskilt bekymmersam i områden där utanförskapet är stort. Regeringen behöver fortsatt arbeta för att nå det nya målet om att antalet människor som lever i utanförskap ska minska, att parallella samhällsstrukturer ska bekämpas, att det egna ansvaret att bli en del av samhället ska uppmuntras samt att människors trygghet och livschanser ska

öka. För 2025 ökar medlen på anslaget 4:1 Åtgärder mot utanförskap och regeringen fullföljer satsningen på förebyggande arbete i kommunerna.

I oktober 2024 tar regeringen emot den fördjupade analysen av områden där utanförskapet är särskilt stort i och kommer att fortsätta arbetet med att göra arbetet mot utanförskap mer träffsäkert.

Förskolan och skolan har stor betydelse för barns och ungas framtidsutsikter. Ökat deltagande i förskolan för barn som inte i tillräcklig utsträckning exponeras för svenska i sin hemmiljö ger mer jämlika förutsättningar inför skolstarten och elever som får en undervisning av god kvalitet får förutsättningar att lyckas med sin utbildning och på så vis rustas inför framtiden. Förskolan har även betydelse för att fler utrikes födda kvinnor ska komma i arbete och bli självförsörjande.

Även en ny socialtjänstlag och omställning till ett mer förebyggande arbete inom socialtjänsten är viktigt i arbetet mot utanförskap, liksom de omfattande satsningar på rättsväsendets område som förstärks genom denna proposition för att bekämpa den systemhotande organiserade brottsligheten. Brottsligheten drabbar hela vårt samhälle, men särskilt drabbade är de områden som bland annat Polismyndigheten beskriver som utsatta i olika grad. Förutsättningarna för ett tryggt liv, en god utbildning för barnen och möjlighet att genom arbete och företagsamhet bidra till den egna framtiden och till samhället påverkas emellertid av kriminella individer och grupperingar som skapar rädsla genom hot, öppen narkotikahandel och hänsynslöst våld i den offentliga miljön.

Sedan regeringen tillträdde har arbetet mot utanförskap fått en ny inriktning, med fokus på riktade insatser där utanförskapet är som störst och därmed ett mer träffsäkert och effektivt arbete. Alla människor som befinner sig i utanförskap behöver ta ett stort eget ansvar för att göra sig anställningsbara, t.ex. genom att lära sig svenska, utbilda sig och skaffa sig kunskap om hur det svenska samhället fungerar. Arbetslinjen handlar om att öppna dörrar i stället för att låsa in personer i utanförskap. Regeringens arbete för att förstärka incitamenten till arbete och för att färre personer ska fastna i långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd eller andra bidrag fortsätter.

6.6 Budgetförslag

6.6.1 4:1 Åtgärder mot utanförskap

Tabell 6.1 Anslagsutveckling 4:1 Åtgärder mot utanförskap

Tusental kronor

2023	Utfall	212 311	Anslagssparande	67 689
2024	Anslag	93 000 ¹	Utgiftsprognos	97 344
2025	Förslag	168 000		
2026	Beräknat	168 000		
2027	Beräknat	18 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att minska och motverka utanförskap och för utgifter för statsbidrag som har detta syfte. Vidare får anslaget användas för viss administration samt uppföljning och utvärdering. Anslaget får även användas för kvarvarande kostnader för avveckling av Delegationen mot segregation.

Skälen för regeringens förslag**Tabell 6.2 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 4:1 Åtgärder mot utanförskap**

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	93 000	93 000	93 000
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	75 000		-150 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt		75 000	75 000
Förslag/beräknat anslag	168 000	168 000	18 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 75 miljoner kronor för 2025.

Regeringen föreslår att 168 000 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Åtgärder mot utanförskap* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 168 000 000 kronor respektive 18 000 000 kronor.